

SANDOMIERZ

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

zmiana nr 4 - tekst jednolity

*Uwarunkowania przy zmianie nr 4 Studium Uwarunkowań i Kierunków
Zagospodarowania Przestrzennego nie uległy zmianie*

CZĘŚĆ A – ANALIZA W ZAKRESIE UWARUNKOWAŃ ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Opracowanie zostało wykonane na zlecenie Burmistrza Miasta Sandomierz. Podstawę formalną opracowania stanowi umowa zawarta pomiędzy Burmistrzem Miasta Sandomierz a INPLUS Doradztwo Inwestycyjne.

Celem opracowania jest określenie polityki przestrzennej miasta, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Powyższe opracowanie obejmuje obszar miasta Sandomierza, zgodnie z zakresem zmiany studium – II etap będącej załącznikiem do Uchwały Nr XXXVIII/365/2006 Rady Miasta Sandomierza z dnia 28 sierpnia 2006r.

Opracowanie wykonał zespół w składzie:

mgr inż. Arkadiusz Świder

mgr inż. Sylwia Długosz

inż. Anna Wojtkun

mgr inż. Piotr Gromelski

mgr Łukasz Złakowski

pod nadzorem głównego projektanta mgr inż. arch. Mariana Koplńskiego.

D O R A D Z T W O
I N W E S T Y C Y J N E

INPLUS Doradztwo Inwestycyjne
10-683 Olsztyn
ul. Wilczyńskiego 25e/220
biuro@inplus.pl
www.inplus.pl

Spis treści

Wstęp.....	5
Materiały wyjściowe.....	8
Zawartość studium	9
Ogólna charakterystyka miasta i położenie	10
1. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.....	12
1.1 Struktura przyrodnicza oraz stan i funkcjonowanie środowiska naturalnego miasta.....	12
1.1.1 Położenie.....	12
1.1.2 Budowa geologiczna i rzeźba terenu	13
1.1.3 Gleby.....	15
1.1.4 Klimat.....	16
1.1.5 Wody powierzchniowe.....	18
1.1.6 Fauna i flora miasta.....	19
1.2 Zasoby i walory przyrodnicze oraz ich ochrona	21
1.2.1 Obszary objęte prawną ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody .	21
1.2.2 Inne obszary o wysokich walorach przyrodniczych.....	25
1.3 Uwarunkowania ekofizjograficzne.....	27
1.3.1 Uwarunkowania ekofizjograficzne – wskazania.....	27
1.3.2 Uwarunkowania ekofizjograficzne - ograniczenia	29
2. Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych.....	30
2.1 Kopaliny	30
2.2 Wody podziemne.....	31
3. Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych	31
4. Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów.....	32
5. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków dóbr kultury współczesnej	34
5.1 Obiekty wpisane do rejestru obiektów zabytkowych województwa świętokrzyskiego	35
5.2 Obiekty wpisane na listę miejskiej ewidencji zabytków	38
5.3 Stanowiska archeologiczne.....	41
5.4 Strefy ochrony konserwatorskiej.....	45
6. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców	45
6.1 Demografia.....	45
6.1.1 Źródła utrzymania ludności.....	49
6.1.2 Prognoza demograficzna.....	50
6.2 Sfera gospodarcza.....	51
6.2.1 Działalność gospodarcza	51
6.2.2 Bezrobocie	56
6.3 Sytuacja finansowa miasta	56

6.4	Potencjał społeczno-gospodarczy Sandomierza, Stalowej Woli i Tarnobrzegu.....	64
6.5	Sfera społeczna.....	67
6.5.1	Mieszkalnictwo.....	67
6.5.2	Ochrona zdrowia.....	70
6.5.3	Oświata.....	70
6.5.4	Administracja, łączność i bezpieczeństwo publiczne.....	74
6.5.5	Kultura i sport.....	74
7.	Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia.....	76
7.1	Zagrożenia techniczne.....	76
7.2	Zagrożenia ze strony środowiska przyrodniczego.....	77
7.2.1	Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi.....	77
7.2.2	Inne zagrożenia.....	78
8.	Uwarunkowania wynikające ze stanu systemu komunikacji i infrastruktury technicznej.....	78
8.1	Transport drogowy i kolejowy.....	78
8.1.1	Sieć ulic.....	79
8.1.2	Sieć kolejowa.....	83
8.1.3	Komunikacja zbiorowa.....	83
8.1.4	Parkingi.....	84
8.2	Zaopatrzenie w wodę.....	84
8.3	Odprowadzanie ścieków komunalnych.....	85
8.4	Odprowadzanie wód opadowych.....	86
8.5	Gospodarka odpadami.....	86
8.6	Gazownictwo.....	87
8.7	System elektroenergetyczny.....	88
8.8	System ciepłowniczy.....	89
9.	Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu.....	90
9.1	Bilans terenów.....	98
9.2	Rozwój przestrzenny Sandomierza.....	99
10.	Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy.....	101
11.	Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.....	107
12.	Uwarunkowania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.....	111

Wstęp

Nowa edycja studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Sandomierza jest dokumentem planistycznym sporządzonym dla obszaru całej gminy miejskiej, wykonanym zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.).

Studium określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, a zawartość jest zgodna z zakresem przedmiotowym wskazanym w art. 10 ust. 1 i 2 powołanej ustawy oraz Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233).

Prace nad studium prowadzono na podstawie Uchwały z dnia 28 sierpnia 2006 Nr XXXVIII/365/2006 Rady Miasta Sandomierza, w sprawie przystąpienia do sporządzenia kompleksowej zmiany lub opracowania nowej edycji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Sandomierza, zatwierdzonego uchwałą Nr XXV/163/2000 Rady Miasta Sandomierza z dnia 24 lutego 2000 r.

Podstawowym celem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta w myśl przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jest określenie polityki przestrzennej miasta, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego.

W szczególności w studium uwzględniono uwarunkowania wynikające z (art. 10 ust.1):

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;
- stanu ład przestrzennego wymogów jego ochrony;
- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wielkości jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego;
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia;
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;

- potrzeby i możliwości rozwoju gminy;
- stanu prawnego gruntów;
- występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;
- występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;
- występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych;
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;
- stanu systemów komunikacji infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Analiza uwarunkowań w obszarach przedstawionych powyżej, wraz z analizą wniosków organów, urzędu gminy i osób fizycznych stanowiły podstawę do formułowania kierunków zagospodarowania przestrzennego.

W zakresie kierunków zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy, w studium określono w szczególności:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów;
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy;
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk;
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym;
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego

- województwa i ustaleniami programów, o których mowa art.48 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń podziałów nieruchomości, także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej;
 - obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;
 - kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
 - obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych;
 - obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny;
 - obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. Nr 41, poz. 412 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i nr 153, poz. 1271);
 - obszary wymagające przekształceń i rehabilitacji;
 - granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
 - inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Materiały wyjściowe

Informacje niezbędne do opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Sandomierz pochodzą z następujących materiałów wyjściowych:

- Opracowanie ekofizjograficzne niezbędne do opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Sandomierz, Olsztyn 2007;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Sandomierz uchwalone Uchwałą Nr XXV/163/2000 Rady Miasta Sandomierza z dnia 24 lutego 2000 r.;
- Plan Zagospodarowania Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2002;
- Kompleksowy Program Rozwoju Sieci Dróg Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2002;
- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2006;
- Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006 – 2014, Warszawa 2005;
- Program Reelektryfikacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013, Kielce 2006;
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego 2005 – 2013, Kielce 2004;
- Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Sandomierz, Sandomierz 2006;
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Sandomierskiego, Sandomierz 2003;
- Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Sandomierskiego, Sandomierz 2004;
- Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Sandomierskiego, Sandomierz 2004;
- Strategia Promocji i Rozwoju Powiatu Sandomierskiego, Sandomierz 2000;
- Plan Gospodarki Odpadami dla Ekologicznego Związku Gmin Dorzecza Koprzywianki, Warszawa 2003;
- Wieloletni Program Inwestycyjny na lata 2007 – 2009;

- Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich Sandomierza /wersja robocza/, Sandomierz 2007;
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i palwa gazowe dla gminy Sandomierz, Warszawa 2001;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego 2007 – 2013 /wersja robocza/, Kielce 2007;
- Ocena aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz aktualności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Sandomierza wraz z analizą zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Sandomierz, Sandomierz 2006;
- Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i zmiany planów obowiązujących na obszarze miasta Sandomierza;
- Materiały uzyskane ze Starostwa Powiatowego w Sandomierzu;
- Materiały uzyskane z Urzędu Miasta w Sandomierzu;
- Dane statystyczne, GUS 2007;
- Wnioski od organów;
- Wnioski od osób fizycznych;
- Wnioski Urzędu Miasta;
- Dane pomocnicze uzyskane z właściwych instytucji i organów.

Zawartość studium

Na studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Sandomierza składają się następujące elementy:

Część A – Uwarunkowania stanowiące diagnozę stanu istniejącego wraz z załącznikiem graficznym nr 1a;

Część B – Kierunki zagospodarowania przestrzennego określające podstawowe cele i zadania służące kształtowaniu polityki przestrzennej miasta wraz z załącznikiem graficznym nr 2b;

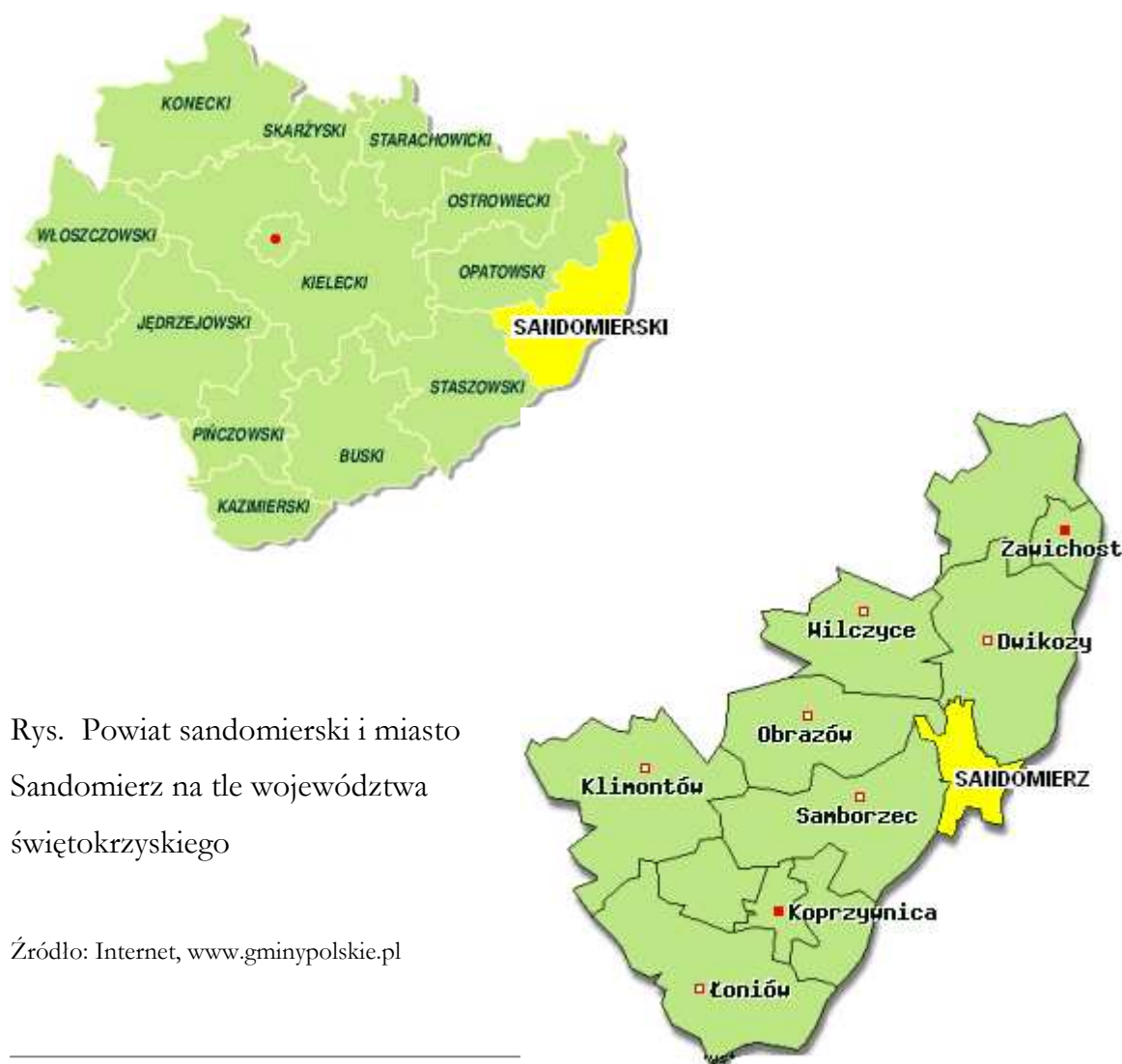
Część C – Uzasadnienie przyjętych rozwiązań, synteza ustaleń studium.

Ogólna charakterystyka miasta i położenie

Gmina miejska Sandomierz jest miastem powiatowym, położonym w południowo-wschodnim krańcu województwa świętokrzyskiego. Południowa granica miasta stanowi jednocześnie granicę województwa świętokrzyskiego i miasta Tarnobrzegu w województwie podkarpackim. Ponadto miasto graniczy z gminami: Dwikozy, Obrazów, Samborzec (należące do powiatu sandomierskiego), Tarnobrzeg, Gorzyce (należącą do powiatu tarnobrzemeskiego).

Miasto zajmuje powierzchnię 28,3 km², co stanowi niewiele ponad 4% powierzchni powiatu. Ludność Sandomierza wynosi ok. 25 000 mieszkańców i jest to 5. co do wielkości miasto województwa.

Rys. Powiat sandomierski i miasto Sandomierz na tle województwa świętokrzyskiego

Źródło: Internet, www.gminypolskie.pl

Położone na Wyżynie Kielecko-Sandomierskiej jest unikatowym miastem w skali kraju pod względem wartości kulturowych, architektonicznych, przyrodniczo-krajobrazowych oraz rolniczych. Miasto pełni funkcję ośrodka administracyjnego (siedziba powiatu), kulturalnego i naukowego (imprezy kulturalne, uczelnie wyższe, instytuty naukowe), komunikacyjnego (węzeł drogowy) oraz oczywiście turystycznego (jeden z najlepiej zachowanych historycznych zespołów urbanistycznych). Funkcje te czynią miasto ważnym elementem sieci osadniczej województwa, zapewniającym dostęp do usług wyższego rzędu mieszkańcom mniejszych miejscowości.

Długa i bogata historia miasta w połączeniu z wymienionymi wyżej elementami wyjątkowości upoważnia do nazwania Sandomierza, Perłą Regionu.

1. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

1.1 Struktura przyrodnicza oraz stan i funkcjonowanie środowiska naturalnego miasta.

1.1.1 Położenie

Obszar Sandomierza podzielony jest na dwa odrębne od siebie systemy, różniące się znacznie budową geologiczną oraz ukształtowaniem terenu. Wyróżniająca się w krajobrazie miasta skarpa wiślana jest granicą regionów o skrajnie różnych warunkach przyrodniczych, wynikających z ich różnego wieku i genezy. Oba regiony stanowią odrębne funkcjonalne, niezależne od siebie systemy przyrodnicze. Różnice ujawniają się przede wszystkim w budowie geologicznej i rzeźbie terenu, co ma swoje odzwierciedlenie w skrajnie różnych stosunkach wodnych.

Północna część miasta położona jest w brzeżnej strefie mezoregionu Wyżyny Sandomierskiej stanowiącej geologiczne przedłużenie Gór Świętokrzyskich, ograniczonej dolinami bezpośrednich dopływów Wisły, rz. Opatówki od północy i rz. Koprzywianki od południa (makroregion – Wyżyna Kielecko – Sandomierska). Wyżyna wznosi się na wysokość ok. 200-300 m n.p.m., na wschodzie opada stromą krawędzią ku dolinie Wisły. Na całej powierzchni wyżyny zalegają lessy o znacznej miąższości (miejscami ponad 30 m) maskujące rzeźbę starszego podłoża, co sprawia, że powierzchnia terenu jest dość płaska, ale porozcinana licznymi dolinami i wąwozami podatnymi na erozję. Na północny – wschód od Sandomierza odsłaniają się w tzw. Górach Pieprzowych kambryjskie łupki ilaste z wkładkami kwarcytów. Urodzajne gleby nalessowe należą do klasy brunatnoziemów, a miejscami czarnoziemów.

Południowa część Sandomierza zawiera się w widłach Wisły i Trześniówki. Leży w obrębie makroregionu Kotliny Sandomierskiej, mezoregionu Niziny Nadwiślańskiej i sąsiadującego od południa mezoregionu Równiny Tarnobrzeskiej. Obniżenie tektoniczne, jakim jest ten obszar, wypełniają czwartorzędowe osady rzeczne, o miąższości dochodzącej do kilkunastu metrów, tworząc płaską monotonną krajobrazowo powierzchnię, wyniesioną na wysokość 143-148 m n.p.m., (w granicach miasta). Pod utworami rzecznyymi zalegają osady mioceńskie z bogatymi złożami siarki w okolicy Tarnobrzega.

Dolina Wisły położona na tarasie zalewowym charakteryzuje się płaską, monotonną rzeźbą urozmaiconą w niewielkim stopniu zagłębieniami starorzeczy oraz wałami przeciwpowodziowymi. Szereg tych form, przede wszystkim podskarpowej części tarasu uległa i ulega stopniowemu zanikowi wskutek zagospodarowania.

1.1.2 Budowa geologiczna i rzeźba terenu

W krajobrazie miasta wyróżnić można dwa zasadnicze typy krajobrazu:

- wysoczyznę, stanowiącą brzeżny fragment Wyżyny Sandomierskiej, pokrytą głębokimi lessami, podatnymi na erozję i wytworzonymi w nich żyznymi czarnoziemami, o potencjalnym siedlisku roślinnym grądów i dąbrowy świetlistej,
- dolinę Wisły stanowiącą obszar południowej części miasta wypełnioną osadami rzecznyymi, na których wytworzyły się gleby madowe, o potencjalnym siedlisku roślinnym lasów łęgowych.

Wysoczyzna lessowa obniża się łagodnie, na południe w kierunku doliny Wisły, w postaci spłaszczeń na różnych wysokościach, tworzących rodzaj tarasów, po czym dość raptownie urywa się stromą i wysoką skarpą. W strefie krawędziowej rozcięta jest licznymi dolinami, o starszych plejstocenijskich założeniach oraz młodszyymi, holocenijskimi wąwozami, często pogłębiającymi osie dolin. Strefa krawędziowa, będąc jednocześnie terenem szczególnie intensywnej ingerencji gospodarczej i budowlanej stanowi obszar niestabilny, wymagający szczegółowego rozpoznania i stałej obserwacji zmian w jego

uksztaltowaniu, ostrego reżimu lokalizacyjnego oraz zagospodarowania stabilizującego jego strukturę geologiczną.

Różnice wysokości między wysoczyzną a doliną dochodzą do 65 m (dolina Wisły na odcinku sandomierskim wyniesiona jest na około 140 m npm). Spłaszczenia wysoczyzny położone bliżej doliny Wisły zostały zajęte przez zabudowę najstarszych dzielnic Sandomierza, Starego Miasta i zamku. Współczesna zabudowa, w tym wysoka wielorodzinna wkroczyła na wyżej położone spłaszczenia.

Północna część wysoczyzny, o łagodnym nachyleniu w kierunku północno – zachodnim rozcięta jest szeroką, płaskodenna doliną (okolice Chwałek i Rzeczycy), okresowo i lokalnie podmokłą, o starszych, plejstocenijskich założeniach. Jej zbocza są regularne, o nachyleniach 8-20%, często przekraczające 20%, poprzecinane licznymi dolinkami bocznymi, z zaznaczającymi się wyraźnie tendencjami do tworzenia wąwozów. Obszar ten zgodnie z jego predyspozycjami użytkowany jest rolniczo, a w zabudowie dominuje rozproszona zabudowa zagrodowa. Zaznacza się jednak, zwłaszcza w ostatnich latach silna presja inwestycyjna, zmniejszająca areal cennych gleb uprawnych.

Nachylona w kierunku Wisły, południowa część wysoczyzny, w strefie krawędziowej rozcięta jest licznymi dolinami, o starszych plejstocenijskich założeniach oraz młodszymi, holocenijskimi wąwozami, często pogłębiającymi osie dolin lub powstającymi na ich zboczach. Dna dolin są stosunkowo szerokie i płaskie, a zbocza wyraźnie zarysowujące się w krajobrazie, w środkowych i dolnych odcinkach strome (spadki dochodzą do 20%). Dna wąwozów są płaskie, a zbocza strome, często urwiste, o wysokościach lokalnie przekraczających 20 m. Dna dolin i wąwozów wypełnione są deluwiami, materiałem pochodzącym z przemycia lessów i nanoszonym (również współcześnie) przez wody opadowe i roztopowe ze zboczy i górnych odcinków dolin. W dolnych odcinkach dolin i den wąwozów oraz u ich wylotu do doliny Wisły ich miąższość dochodzi do 5 m.

Proces powstawania i kształtowania wąwozów – rozszerzenia, wydłużania, tworzenia nowych rozgałęzień trwa współcześnie, wydatnie przyspieszony gospodarką człowieka. Proces wąwozawienia związany jest ze specyficznymi właściwościami lessu, a jego rozwojowi sprzyjają wysokie spadki terenu. Tak, więc strefa krawędziowa, będąc

jednocześnie terenem szczególnie intensywnej ingerencji gospodarczej i budowlanej stanowi obszar niestabilny, wymagający szczegółowego rozpoznania i stałej obserwacji zmian w jego ukształtowaniu, ostrego reżimu lokalizacyjnego oraz zagospodarowania stabilizującego jego strukturę geologiczną.

Dolina Wisły położona na tarasie zalewowym charakteryzuje się płaską, monotonną rzeźbą urozmaiconą w niewielkim stopniu zagłębieniami starorzeczy oraz wałami przeciwpowodziowymi. Szereg tych form, przede wszystkim podskarpowej części tarasu uległa i ulega stopniowemu zanikowi wskutek zagospodarowania.

System wałów przeciwpowodziowych ogranicza współczesne wlewy Wisły i Trześniówki do obszaru międzywała. Płaska, monotonna rzeźbę tarasu zalewowego, urozmaicają w niewielkim stopniu zagłębienia starorzeczy, poza wałami rzadko wypełnione wodą, niektóre podmokłe okresowo.

Dna starorzeczy znajdują się od 0,5 do 2,5 m poniżej powierzchni tarasu. Szereg form, przede wszystkim podskarpowej części tarasu uległa i ulega stopniowemu zanikowi wskutek ich zagospodarowania. Bardzo niekorzystna z wielu względów lokalizacja, ciągle rozszerzających się obszarów przemysłowo – składowych na terenach podskarpowych, niemal całkowicie przeobraziła rzeźbę tego terenu.

Mimo to, krajobraz naturalny miasta stanowi jego podstawowych walor. Właściwie przeprowadzona denaturalizacja systemu wód powierzchniowych w oparciu o ślady starorzeczy na terenie podskarpowym – poza istotnym wzmocnieniem systemu przyrodniczego miasta, stanowić może podstawę rozwoju wypoczynku.

1.1.3 Gleby

Gleby występujące na terenie miasta Sandomierz należą do najlepszych w kraju. Przeważają tu gleby wytworzone z lessów charakteryzujące się dobrymi własnościami fizycznymi, wysoką zawartością składników mineralnych oraz znaczną zawartością próchnicy. Na głębokich lessach wysoczyzny wytworzyły się urodzajne gleby brunatne czarnoziemne właściwe, należące do najlepszych gleb w Polsce. Na tarasie zalewowym przeważają również dość urodzajne gleby madowe. Występujące lessy i mady zaliczane są

do najwyższych klas bonitacyjnych. Udział gleb w klasach I-III obejmują 90% użytków rolnych, klasy IV stanowią 7%, pozostałe 3% to gleby o klasach V, VI i Viz.

Wysoka bonitacja gleb, podlegających ochronie prawnej przed zmianą użytkowania na nierolnicze spowodowała, że znaczna część powierzchni miasta objęta jest użytkowaniem rolniczym. Grunty orne, w przewadze w kompleksie przydatności rolniczej, pszennym bardzo dobrym i dobrym na znacznej powierzchni zajęte jest pod uprawy sadownicze. Użytki zielone w przewadze dobrej i średniej wartości występujące prawie wyłącznie w dolinie Wisły, zajmują około 11,5% powierzchni miasta.

Grunty w rolniczym użytkowaniu stanowią ok. 60% powierzchni miasta. Rozmieszczone są głównie na jego obrzeżach.

Pod względem oceny jakości i przydatności gleb (według Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach) najwyższy wskaźnik waloryzacji mają gleby w powiatach: kazimierskim (77,1pkt), sandomierskim (75,0 pkt) i opatowskim (69,1 pkt). W ogólnej ocenie waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, uwzględniającej jakość gleb, agroklimat, stosunki wodne i rzeźbę terenu – do grupy gmin powyżej 100 pkt zaliczony został między innymi Sandomierz z 101,7 punktami.

1.1.4 Klimat

Odmiennosc regionów przyrodniczych, w obrębie których położony jest Sandomierz, znajduje swoje odbicie również w zróżnicowaniu elementów klimatycznych, przede wszystkim w odniesieniu do warunków termicznych. W dolinie zimy są chłodniejsze, a lata gorętsze niż na wyżynie. Natomiast średnia roczna opadów na wyżynie jest na ogół mniejsza niż w dolinie.

Najwyraźniejsze różnice klimatyczne między północną a południową częścią miasta zaznaczają się w dniach o typie pogody radiacyjnej (bezchmurnie i bezwietrznie, względnie ze słabymi wiatrami). Dochodzi wtedy do zjawiska inwersji termicznej tzn. zalegania warstw zimnego i wilgotnego powietrza w obniżeniach i zagłębieniach

terenowych, pochodzącego ze spływu grawitacyjnego. Zjawiskiem towarzyszącym są występujące mgły poranne.

Na terenie miasta najsilniej narażonymi terenami na zleganie zimnego wilgotnego powietrza są tereny położone u stóp skarpy, szczególnie teren zakola lewobrzeżnej części doliny oraz wyloty wąwozów i dolin, stanowiących rynny spływu grawitacyjnego.

Z racji niewielkiego nachylenia doliny zimne powietrze zalegać może tu przez długi czas. Czynnikiem, utrudniającym odpływ powietrza w dół doliny jest jej przewężenie poniżej Sandomierza. Należy tu dodać, że w tym przypadku jest to powietrze zanieczyszczone, pochodzące z wyżej położonych terenów zainwestowania miejskiego i przemysłowego.

Obszar miasta jest obszarem ciepłym. Świadczą o tym zarówno średnie roczne temperatury powietrza wynoszące + 8,2 oC, jak też temperatury najcieplejszego miesiąca +20,1 oC i najchłodniejszego miesiąca - 2,7 oC. Długość okresu bez przymrozków wynosi tu średnio 170 dni, a liczba dni mroźnych od 46 do 51. Okres wegetacyjny obejmujący dni o temperaturze średniej dobowej powyżej 5 oC wynosi średnio 216 dni.

Średnie roczne sumy opadów mieszczą się w granicach 550 – 650 mm, z przewagą opadów w półroczu letnim (maksimum przypada na lipiec, a minimum na luty). Najwyższe sumy opadów (do około 800 mm) występują na obszarach skarpy i w dolinie Wisły. Wzdłuż doliny Wisły ciągnie się aż do Zawichostu szlak gradowy związany z częstymi w półroczu letnim katastrofalnymi gradobiciami. Przeważają słabe i łagodne wiatry (0 – 5 m/s), głównie z kierunku zachodniego (około 50 % wiatrów corocznych).

Urozmaicona rzeźba wyżyny ma wpływ na kształtowanie się klimatu lokalnego, tj. warunków panujących na przykład w głęboko wciętych dolinach lessowych lub na zróżnicowanie w nagrzewaniu powierzchni stoków. Amplituda temperatur miesięcy zimowych i letnich na niektórych zboczach mogą sięgać nawet 60 – 70 oC. W ciągu roku przeważają wiatry południowo – zachodnie – 22,8 %, oraz zachodnie – 18% i północno – zachodnie – 16% (wg wyników obserwacji meteorologicznej w Sandomierzu, nie reprezentatywnej dla doliny).

Częstym zjawiskiem jest inwersja termiczna, polegająca na znacznym obniżeniu temperatur w dolinach i wąwozach oraz zróżnicowanie termiczne i wilgotnościowe zboczy południowych, które są ciepłe i suche oraz przeciwległych - chłodnych

i wilgotnych. Obszar powiatu charakteryzuje niedobór wód powierzchniowych i podziemnych i lokalnie zaznaczają się tu procesy stepowienia.

1.1.5 Wody powierzchniowe

Obszar Sandomierza położony jest w dorzeczu Wisły. Taras zalewowy odwadniany jest tu przez rzekę Trześniówkę lub bezpośrednio do Wisły. Północna część wysoczyzny odwadniana jest na północ, poprzez dolinę Chwałki ku rzece Prypeć, południowa na południe do rzeki Koprzywianki oraz bezpośrednio do Wisły.

Obszar wysoczyzny jest obszarem praktycznie bezwodnym powierzchniowo. Wody pojawiają się na powierzchni wyłącznie w postaci źródeł i wysięków. Cieki okresowe i lokalne okresowe podmokłości mogą pojawiać się w dnach dolinek i wąwozów w czasie wiosennych roztopów i po długotrwałych obfitych opadach.

Na powierzchni nieprzepuszczalnych utworów kambryjskich utrzymują się na całym obszarze wysoczyzny wody gruntowe, na różnych głębokościach, przeważnie 10 m poniżej poziomu terenu.

W dolinie Wisły, w strefie położonej między skarpą a korytem Wisły wody gruntowe występują płytko. Poza obszarem międzywała Wisły i Trześniówki, który jest okresowo zalewany i podmokły, w strefie wyższego poziomu tarasu zalewowego wody gruntowe utrzymują się na poziomie 2-3 m p.p.t.

Zanieczyszczenie wód powierzchniowych zarówno rzeki Wisły, jak i rzeki Trześniówki nie odpowiadają normom dopuszczalnych zanieczyszczeń dla wód powierzchniowych w zakresie parametrów fizyczno-mechanicznych i biologicznych (n.o.n.). Należy jednak zaznaczyć, że zanieczyszczenia wód powstają w większości poza granicami Sandomierza, a 80-90% ładunków zanieczyszczeń prowadzonych przez wody Wisły pochodzi spoza terenu dawnego woj. tarnobrzesckiego.

1.1.6 Fauna i flora miasta

Z uwagi na rolnicze użytkowanie terenu, o wiekowych tradycjach, obszar miasta pozbawiony jest szaty leśnej. Większe skupiska zieleni wysokiej, drzewostanu liściastego na siedlisku grądu, występują w wąwozach oraz w dolinie Wisły, w międzywalu w postaci lasu, krzewów i zarośli lęgowych. Pozostały obszar międzywala doliny Wisły i Trześniówki wypełniają łąki na siedliskach zalewanych i przesychnających. Pasmowo wzdłuż koryt rzecznych występują zarośla łozowe i wikliny nadrzeczne. Łąki, stale bądź okresowo podmokłe występują także w dnach starorzeczy i obniżeniach tarasu niskiego oraz lokalnie w dnach wąwozów i dolin na wysoczyźnie.

Roślinność w postaci zieleni urządzonej nie zajmuje dużych powierzchni, tworząc izolowane wyspy wśród zabudowy – parki miejskie przy ul. Mickiewicza, park Piszczele wypoczynku i rekreacji w sąsiedztwie Wąwozu Piszczele oraz skwery, zieleńce, place zabaw, roślinność w pasach drogowych.

Zieleń miejska reprezentowana jest również przez roślinność wąwozów (Piszczele, Królowej Jadwigi, Salve Regina, wąwozy Krukowskie) oraz zieleń cmentarną (cmentarz żydowski przy ul. Suchej, cmentarz wojenny z I i II wojny światowej przy ul. Mickiewicza, cmentarz katolicki przy ul. Staromiejskiej, cmentarz katolicki przy ul. Mickiewicza – wszystkie cmentarze wpisane są do rejestru zabytków).

Większe powierzchnie zajmują ogrody działkowe, zwłaszcza dwa zwarte kompleksy zlokalizowane na tarasie zalewowym po obu stronach Wisły. Największe powierzchnie zieleni wysokiej tworzą sady, podkreślając walory krajobrazowe terenu.

Szata roślinna, zwłaszcza porastająca wysoczyznę, oprócz oczywistych funkcji klimatycznych i biologicznych, wpływających na podniesienie ogólnych standardów ekologicznych i poprawę jakości życia, pełni tutaj bardzo ważne funkcje ochronne; glebo- i wodochronne. Polegają one na utrwalaniu, zarówno struktury podłoża, jak i elementów rzeźby (skarpy, krawędzie, wąwozy), łatwo podlegających procesom erozyjnym.

Miejscem charakteryzującym się ciekawą florą są „Góry Pieprzowe”, występuje tam 397 stwierdzonych dotychczas gatunków, w tym 347 gatunków to rośliny naczyniowe i 50 gatunków porostów, wątrobowców i mchów. Charakterystyczne zbiorowiska roślinne

porastające ten teren to murawy kserotermiczne z ostnicą włosowatą *Stipa capillata* i palczatką kosmatą *Botriochloa ischaemum*, oraz zarośla kserotermiczne z dzikimi różami, tarniną *Prunus spinosa*, wisienką stepową, głogiem *Crataegus*, berberysiem pospolitym *Berberis vulgaris* i ligustrzem *Ligustrum vulgare*. Niewątpliwie najcenniejszym zbiorowiskiem roślinnym jest step ostnicowy z tworzącą go reliktową roślinnością.

Rezerwat stanowi największe w Europie skupienie dziko rosnących róż. Niektóre z ich form zostały tu po raz pierwszy opisane i są niewątpliwie endemiczne. Dotychczas wykazano stąd 12 gatunków róż, co stanowi ok. 70% gatunków występujących w Polsce. 13 z rosnących tu gatunków roślin podlega ochronie ścisłej, w tym m. in.: wiśnia karłowata, róża francuska *Rosa gallica*, zawilec wielkokwiatowy *Anemone silvestris*, ostnica włosowata *Stipa capillata*, dzwonek syberyjski *Campanula sibirica*, dziewięciśl bezłodygowy *Carlina acaulis*, goryczka krzyżowa *Gentiana cruciata*.

Murawy kserotermiczne rezerwatu zasiedla kilkadziesiąt gatunków ciepło i sucholubnych owadów, reprezentujących głównie element pontyjski. Kilka gatunków pająków, chrząszczy i pszczół, posiada tu jedyne stanowiska w Polsce. Wśród chrząszczy na uwagę zasługują: stepowa kózka *Dorcadion scopolii* i bogatek *Sphenoptera substriata* (jedyne stanowisko w Polsce), ryjkowiec *Nemonyx lepturoides*, i żuki *Aphodius brevis* i *A. porcus*, oraz kilkadziesiąt innych rzadkich, kserofilnych gatunków. Z pluskwiaków różnoskrzydłych charakterystycznym i licznie występującym gatunkiem jest *Stephanitis piri* (jedno z 3 stanowisk w Polsce) – „Góry Pieprzowe” są jego najliczniejszą kolonią w kraju. Na jedynym stanowisku w Polsce występują tu 2 południowe gatunki pluskwiaków równoskrzydłych: *Idiocerus notatus* i *Macropsis megerle*. Nie mniej interesująco przedstawia się fauna błonkówek. Na murawach kserotermicznych występują 2 monofagiczne gatunki pszczół - *Colletes punctatus* i *Andrena pancisquama*, związane z czarnuszką polną *Nigella arvensis* i stepowym dzwonkiem syberyjskim. Na jedynym stanowisku w Polsce, występuje tu również *Rhopites hartmanni* - gatunek z rodziny pszczołowatych. Jedne z niewielu, lub jedyne stanowiska w kraju posiada tu również kilka gatunków stepowych pająków. Ponadto dotychczas wykazano stąd 10 gatunków trzmieli, 3 gatunki trzmielcy i 34 gatunki motyli.

„Góry Pieprzowe” proponowane są do włączenia do sieci NATURA 2000 (znajdują się na Shadow List).

Zachowanie unikalnej flory i fauny tego terenu jest niezwykle ważne nie tylko ze względów naukowych, ale też ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo Wisły, która jest ważnym korytarzem migracyjnym, którym wiele gatunków rozprzestrzeniać się może na dalsze tereny. Największym zagrożeniem dla chronionych siedlisk w rezerwacie jest jego zarastanie przez szybko rozprzestrzeniającą się robinie akacjową, która porasta już ponad połowę powierzchni rezerwatu i rozprzestrzenia się dalej. W sukcesji biorą udział również brzozy i osiki. Na niektórych powierzchniach nadmiernie rozrasta się tarnina. Ponadto w 2 miejscach pojawiły się platy nawłoci późnej. Dalsze niepohamowane rozprzestrzenianie się tych gatunków doprowadzi z pewnością do zmiany biotopu i utraty unikalnych walorów przyrodniczych tego terenu.

1.2 Zasoby i walory przyrodnicze oraz ich ochrona

Na zasoby i walory przyrodnicze Sandomierza składają się obszary, które są objęte ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody oraz na podstawie przepisów odrębnych. Ponadto, na terenie miasta, występują także obiekty i obszary, które stanowią cenny zasób przyrodniczy i środowiskowy miasta, przez co również kształtują strukturę miasta.

1.2.1 Obszary objęte prawną ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody

Rezerwat przyrody

Rezerwat Góry Pieprzowe został utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, Monitor Polski z 1979 r, Nr 13, poz. 77 o pow. 18,01 ha, położony na terenie gm. Dwikozy i miasta Sandomierza (ok. 5,7 ha), chroniący murawy stepu ostnicowego i zarośla sucho - i ciepłolubne (kserotermiczne). Teren rezerwatu ma bardzo urozmaiconą rzeźbę powierzchni z licznymi skarpami, wąwozami i uskokami. Strome skarpy opadające ku starorzeczu Wisły odsłaniają utwory środkowo-kambryjskie –

najciekawsze w rejonie Gór Świętokrzyskich. Utwory te to ciemne łupki ilaste, łupki kwarcytowo-mikowe oraz czarne łupki alunowe. Wychodnie tych skał ukazują się w skarpie doliny Wisły. Na zboczach występują murawy kserotermiczne (ciepłolubne) i zarośla krzewiaste z gatunkami róż, tarniną, gruszą i wisienką karłowatą. W starorzeczu Wisły poniżej skarpy spotykana jest rzadka roślina chroniona - kotewka-orzech wodny (*Trapa natans*).

Zasady użytkowania, nakazy i ograniczenia występujące w rezerwacie przyrody określa ustawa o ochronie przyrody.

Pomniki przyrody

Na terenie Sandomierza zlokalizowane są 23 pomników przyrody.

Tab. Pomniki przyrody w Sandomierzu

L.p.	Numer pomnika	Rok/data utworzenia	Właściciel, nr działki, rodzaj gruntu	Opis pomnika, obwód, wysokość.	Podstawa prawna utworzenia pomnika.
1	467	28.06.1991	Miasto Sandomierz Nr 729/19 Tr - park miejski	klon pospolity, obw. 250 cm, h - 23 m	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzieskiego Nr 6/91, Dz. Urz. Nr 9/91
2	472	30.12.1988	Parafia Rzym - Kat. Św. Jakuba Nr 969 działka budowlana	lipa drobnolistna, obw. 360 cm, h - 15 m	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzieskiego Nr 34/88, Dz. Urz. Nr 1/89
3	656	04.03.1997	Miasto Sandomierz Nr 434/2 Tr-park miejski	buk pospolity, obw. 310 cm, h - 26 m	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzieskiego Nr 2/97, Dz. Urz. Nr 5/97

L.p.	Numer pomnika	Rok/data utworzenia	Właściciel, nr działki, rodzaj gruntu	Opis pomnika, obwód, wysokość.	Podstawa prawna utworzenia pomnika.
4	657	04.03.1997	Miasto Sandomierz Nr 434/2 Tr - park miejski	dąb szypułkowy, obw. 375 cm, h - 25,5 m	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzieskiego Nr 2/97, Dz. Urz. Nr 5/97
5	658	04.03.1997	Miasto Sandomierz Nr 434/2 Tr - park miejski	buk pospolity, obw. 300 cm, h - 25 m	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzieskiego Nr 2/97, Dz. Urz. Nr 5/97
6	659	04.03.1997	Parafia Rzym - Kat. Św. Jakuba Nr 969 działka budowlana	lipa drobnolistna, obw. 365 cm, h - 9 m	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzieskiego Nr 2/97, Dz. Urz. Nr 5/97
7-- 14	466	28.06.1991	A.R.W.S.P. Nr 934/10 R	lipa drobnolistna 7 szt. , obw. 190-270 cm, h - 14-23 m	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzieskiego Nr 6/91, Dz. Urz. Nr 9/91
15	469	30.12.1988	Miasto Sandomierz Nr 1316/1 Tr	Wąwóz Lessowy „Królowej Jadwigi”	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzieskiego Nr 34/88, Dz. Urz. Nr 1/89
16	470	30.12.1988	Parafia Rzym - Kat. Św. Jakuba Nr 638 działka budowlana	jesion wyniosły, obw. 230 cm, h - 22 m	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzieskiego Nr 34/88, Dz. Urz. Nr 1/89

L.p.	Numer pomnika	Rok/data utworzenia	Właściciel, nr działki, rodzaj gruntu	Opis pomnika, obwód, wysokość.	Podstawa prawna utworzenia pomnika.
17	471	30.12.1988	Parafia Rzym - Kat. Św. Jakuba Nr 637/1 działka budowlana	dąb szypułkowy, obw. 400cm, h - 33 m	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzeskiego Nr 34/88, Dz. Urz. Nr 1/89
18	703	22.02.1980	Skarb Państwa Tr - park podworski	dąb szypułkowy, obw. 370 cm, h - 25 m	Rozporządzenie Wojewody Tarnobrzeskiego Nr 1/80
19	747	27.06.2002	działka przy Collegium Gostomianum	lipa drobnolistna, obw. 368 cm, h - 16 m	Uchwała Rady Miasta
20 - 23	1,2,3,4	31.01.2007	Miasto Sandomierz, dz. nr 729/19, Park Piszczele przy Alei Szachowej,	topola biała – 4 szt., obw. 415-520, h – 33,3-37,3	Uchwała Rady Miasta

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne dla m. Sandomierza

Użytek ekologiczny

Na terenie miasta na stromej krawędzi lessowej doliny Wisły zlokalizowany był użytek ekologiczny „Kamień Plebański”, o pow. 0,65 ha, powołany Rozporządzeniem Wojewody Tarnobrzeskiego z dnia 27.03.1996 r. Ochroną objęte były unikatowe stanowiska murawy kserotermicznej. Murawy kserotermiczne wozą trawy ostnice, palczatka kosmata, lucerna sierpowata, macierzanka Marschalla, pięciornik piaskowy, kostrzewa bruzdkowata, zagorzalek żółty, krwawnik pospolity, jastrzębiec zmijowcowy, dzwonek syberyjski. Rośliny te występują w różnym składzie gatunkowym w zależności od warunków lokalnych w tym glebowych.

Obecnie użytek ten prawnie nie istnieje w związku ze znowelizowaną ustawą o ochronie przyrody. W celu przywrócenia prawnej ochrony temu obszarowi konieczny wniosek właściciela terenu o powołanie użytku ekologicznego.

Natura 2000

Celem utworzenia europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000 jest zachowanie różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny. Sandomierz znajduje się w granicach międzynarodowego korytarza ekologicznego rzeki Wisły. W związku z tym wyznaczono ostoję „Małopolski Przełom Wisły” (OSO – obszar specjalnej ochrony) zaliczający się do sieci NATURA 2000. Granice tego obszaru nie obejmują jednak granic miasta.

Góry Pieprzowe, w części położone w granicach miasta Sandomierz, zostały włączone w granice projektowanego obszaru NATURA 2000 o symbolu pltmp 024 pn. „Góry Pieprzowe”.

Plan Zagospodarowania Województwa Świętokrzyskiego proponuje, jako jedno z istotnych przedsięwzięć rządowych o charakterze publicznym powołać

- Park Krajobrazowy ”Dolina Środkowej Wisły” – od Sandomierza w dół Wisły;
- obszar sieci ekologicznej NATURA 2000 ”Przełom Wisły w Małopolsce” – jako obszar SOO.

1.2.2 Inne obszary o wysokich walorach przyrodniczych

Dolina Wisły w Sandomierzu

Dolina Wisły w obszarze ograniczonym wałami przeciwpowodziowymi jest obszarem o szczególnych wymogach ochronnych. Zagospodarowanie tych terenów powinno uwzględniać przede wszystkim: zachowanie ciągłości przestrzennej doliny,

ochronę różnorodności biologicznej oraz uwarunkowania wynikające z bezpośredniego zagrożenia powodziowego. Dolina Wisły jest korytarzem ekologicznym.

Doliny i wąwozy na wysoczyźnie lessowej

Dla terenów pokrytych warstwą lessu bardzo charakterystyczną formą są suche dolinki, takie jak wąwozy i parowy. Zwłaszcza wąwozy lessowe stanowią interesujące urozmaicenie krajobrazu. W Sandomierzu stały się jedną z głównych atrakcji miasta. Jednak stanowią przede wszystkim ważne elementy całości ekosystemu miasta oraz powiązań przyrodniczych, wewnętrznych i zewnętrznych.

Zieleń miejska

Roślinność w postaci zieleni urządzonej nie zajmuje dużych powierzchni, tworząc izolowane wyspy wśród zabudowy – parki miejskie przy ul. Mickiewicza, park wypoczynku i rekreacji „Piszczele”, w sąsiedztwie Wąwozu Piszczele oraz skwery, zielenice, place zabaw, roślinność w pasach drogowych.

Zieleń miejska reprezentowana jest również przez roślinność wąwozów (Piszczele, Królowej Jadwigi, Salve Regina, wąwozy Krukowskie) oraz zielen cmentarną (cmentarz żydowski przy ul. Suchej, cmentarz wojenny z I i II wojny światowej przy ul. Mickiewicza, cmentarz katolicki przy ul. Staromiejskiej, cmentarz katolicki przy ul. Mickiewicza – wszystkie cmentarze wpisane są do rejestru zabytków).

Większe powierzchnie zajmują ogrody działkowe, zwłaszcza dwa zwarte kompleksy zlokalizowane na tarasie zalewowym po obu stronach Wisły. Największe powierzchnie zieleni wysokiej tworzą sady, podkreślając walory krajobrazowe terenu.

1.3 Uwarunkowania ekofizjograficzne

1.3.1 Uwarunkowania ekofizjograficzne – wskazania

- Istotnym zasobem środowiska przyrodniczego miasta są grunty rolne klas I-III stanowiące część rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Zasób ten podlega ochronie i ograniczeniu zmiany sposobu użytkowania na cele nierolnicze. Grunty te nie powinny stanowić bariery w kierunkowym rozwoju przestrzennym miasta przewidzianym w studium. Zagospodarowanie ich poprzez zmianę funkcji i przeznaczenia należy dokonywać w trybie przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych.
- Istniejące lasy wymagają bezwzględnej ochrony przed zmniejszaniem powierzchni oraz zachowania strefy otulinowej, wykluczającej lokalizację obiektów uciążliwych. Z uwagi na niewielką powierzchnię możliwa jest penetracja lasów jedynie po wyznaczonych szlakach.
- Wskazana jest szczegółowa ochrona obszarów wododziałowych przed zanieczyszczeniami i w miarę możliwości zalesienie celem zwiększenia retencji.
- Wskazane jest zwiększanie powierzchni lasów w celu ograniczenia lub zahamowania procesów erozji gleb i stepowienia, oraz poprawy warunków klimatycznych.
- Wskazana jest ochrona wód rzek, cieków stałych i zbiorników wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami.
- W celu poprawy klimatu akustycznego Sandomierza należy ograniczyć lub wprowadzić całkowity zakaz wjazdu pojazdów ciężkich na ulice miasta, w szczególności na teren historycznego centrum.
- Dolina Wisły – taras zalewany – w granicach wałów przeciwpowodziowych – szerokim pasem od 600 do 1000m, rozcinającym miasto na dwie części. Koncentrują się tu problemy przepływu wód rzeki Wisły oraz związane z tym zagrożenia powodziowe, na to nakładają się problemy ochrony wartości przyrodniczych i krajobrazowych zakresie występującej tu fauny i flory oraz ewentualnego zagospodarowania akwenu wodnego dla funkcji wypoczynkowych

i transportowych, transportowych. Wysokie zanieczyszczenie wód Wisły przesądza o niskiej przydatności rzeki w zakresie rekreacji biernej, ale nie ogranicza możliwości rozwinięcia rekreacji czynnej, typu żeglarstwo i rybołówstwo, a na brzegach spacerów i jeździectwa.

- W projektach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy uwzględniać pasy ochronne wzdłuż cieków wodnych, których wyznaczenie wynika z konieczności umożliwienia wypełnienia przez właścicieli wód obowiązkowych, które zostały zapisane w Dziale I, Rozdział 3 ustawy Prawo wodne. Ww. pasy ochronne wzdłuż cieków wodnych są niezbędne dla:
 - umożliwienia dostępu do wody w ramach powszechnego korzystania z wód,
 - umożliwienia administratorowi cieków prowadzenia robót remontowych i konserwacyjnych w korytach cieków,
 - zapewnienia przestrzeni dla swobodnego spływu wód powodziowych i lodów,
 - utrzymania lub poprawy stanu ekosystemów wodnych i od wody zależnych,
 - ochrony otuliny biologicznej cieków wodnych.

Szerokość pasów zależy od wielkości cieku, uwarunkowań siedliskowych, biologicznych oraz uwarunkowań lokalnych, RZGW w Krakowie zaleca wyznaczenie pasów o szerokości min. 15 m, licząc od górnej krawędzi skarpy brzegowej. Ww. pasy ochronne powinny być wyłączone spod zabudowy kubaturowej. Najlepszym sposobem zagospodarowania terenów zalewowych i pasów ochronnych wzdłuż cieków wodnych jest porost łąkowy lub łąki i pastwiska z wykluczeniem lub ograniczeniem gruntów ornych.

- Określenie granicy nieprzekraczalnej dla zabudowy miejskiej umożliwiłoby ochronę wysokoprodukcyjnych gleb na Wyżynie Sandomierskiej oraz ochronę krajobrazu podmiejskiego.
- Rezerwat przyrody „Góry Pieprzowe” – w celu ochrony terenów rezerwatu należałoby wyznaczyć specjalne ścieżki, punkty widokowe dla turystów wraz z nie naruszającą jego walorów infrastrukturą towarzyszącą – parking, gastronomia (na skraju obszaru).

1.3.2 Uwarunkowania ekofizjograficzne - ograniczenia

- Wybitne walory krajobrazowe w połączeniu z wartościami kulturowymi, stosunkowo niska degradacja terenu w porównaniu z innymi ośrodkami rejonu tarnobrzeskiego stanowią predyspozycje do rozwoju turystyki,
- Wysoka jakość gleb, zarówno wysoczyzny, jak i obszarów dolinnych oraz warunki klimatyczne sprzyjają rozwojowi produkcji rolnej, głównie sadowniczej.
- Istotnym ograniczeniem rozwoju jest dość wysoki stopień zanieczyszczenia powietrza i wód powierzchniowych, obniżający możliwości rozwoju rekreacji pobytowej, a także obniżający jakość życia mieszkańców. Tym bardziej, że jest to uwarunkowanie o charakterze zewnętrznym. Działania zmierzające do poprawy stanu w tym zakresie uzależnione są od działalności sąsiednich gmin, zwłaszcza sąsiednich województw.
- Utrzymanie wysokiej wartości i racjonalne korzystanie z walorów Sandomierza wymaga szeregu ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzennym miasta. Wynikają one z potrzeby zapewnienia warunków dla funkcjonowania środowiska i ochrony wartości siedliskotwórczych, stanowiących o jego walorach oraz z potrzeby przeciwdziałaniu ich degradacji. Szczególnej troski wymaga właściwy – z punktu widzenia odporności i wrażliwości środowiska na działania antropogeniczne – dobór i rozmieszczenie przestrzenne form i sposobów oraz intensywności użytkowania i zainwestowania.
- Nieskuteczność dotychczasowej ochrony środowiska świadczy o potrzebie wyznaczenia i kształtowania zwartego i ciągłego przestrzennie systemu przyrodniczego miasta (ciągłe przestrzennie fragmenty miasta, zabezpieczenie pełnienie funkcji klimatycznych, biologicznych i hydrologicznych, nie wykluczające funkcji rekreacyjno – wypoczynkowych, estetyczno – krajobrazowych czy mieszkaniowych).
- Obszary chronione, skarpa wiślana, formy dolinne i wąwozowe wysoczyzny, tereny zieleni urządzonej, rozległe tereny podskarpowej, ciągi starorzeczy porośnięte roślinnością łąkową mogą stanowić podstawę struktury tego systemu.

- Do obszarów stawiających szczególne wymagania należy cała strefa krawędziowa wysoczyzny. Z racji swego ukształtowania (walory krajobrazowe) i budowy geologicznej (obszar stałych przekształceń morfodynamicznych) kwalifikuje się do objęcia ochroną jako obszar szczególnie chroniony.
- Oprócz ograniczeń wynikających z potrzeb ochrony walorów środowiska, poważne ograniczenia w rozwoju przestrzennym zabudowy wynikają ze specyficznych cech podłoża budowlanego na wysoczyźnie (duże spadki terenu, zagrożenia osuwiskowe) oraz w przewadze niekorzystnych warunków wodnych i klimatyczno-zdrowotnych występujących w dolinie zaleganie chłodnego i wilgotnego powietrza, wysoki poziom wód gruntowych.
- Rozwój przestrzenny miasta nie powinien być ograniczony występowaniem gleb klas bonitacyjnych I – III;
- Gmina nie posiada kruszywa naturalnego potrzebnego dla rozwijającego się budownictwa mieszkaniowego.
- Istniejąca niewielka szata leśna spełnia ważne funkcje ekologiczne i nie powinna być przedmiotem penetracji turystycznej.

2. Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych

2.1 Kopaliny

Na terenie miasta nie występują złoża kopalin, które mogą stanowić ważny element warunkujący i określający kierunki zagospodarowania przestrzennego. Znajdują się złoża ilów i piasków, jednak ze względu na ich usytuowanie (zabudowa miejska) oraz niską opłacalność ekonomiczną nie są eksploatowane.

2.2 Wody podziemne

Miasto Sandomierz leży w obszarze zbiornika wód podziemnych GZWP nr 425. W związku z tym tereny miasta powinny być zagospodarowywane w sposób maksymalnie ograniczający wpływ działalności gospodarczej na wody podziemne. Niezbędne będzie nie tylko racjonalne zagospodarowanie perspektywiczne, ale również ograniczenie lub wyeliminowanie istniejących źródeł zanieczyszczeń. Preferowane powinny być formy zagospodarowania najkorzystniejsze z punktu widzenia utrzymania czystości wód podziemnych: lasy, trwałe użytki zielone, zieleń miejska, tereny rekreacyjno-sportowe.

3. Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych

Gleby

Północna część miasta jest zasobna w wysokiej jakości gleby. Występujące lessy i mady zaliczane są do najwyższych klas bonitacyjnych. Udział gleb w klasach I-III obejmują 90% użytków rolnych, klasy IV stanowią 7%, pozostałe 3% to gleby o klasach V, VI i VI z.

Dolina Wisły

Dolina Wisły jako korytarz ekologiczny stanowi również obszar najsilniej narażony na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi.

W związku z tym w obszarze międzywala zakazuje się wznoszenia obiektów kubaturowych, składowania materiałów, zmieniania ukształtowania powierzchni gruntu – z wyłączeniem robót związanych z regulacją i utrzymaniem wód śródlądowych. Ustawa Prawo Wodne określa szczegółowe zasady ochrony takich obszarów.

4. Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów

Tab. Struktura własnościowa terenów miasta

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	%
Własność Skarbu Państwa	460	16,2
Własność jedn. samorządu terytorialnego	356	12,6
Grunty przekazane w użytkowanie wieczyste osobom prawnym	14	0,5
Grunty przekazane w użytkowanie wieczyste spółdzielniom mieszkaniowym	42	1,5
Grunty przekazane w użytkowanie wieczyste osobom fizycznym pod budownictwo	19	0,7
Ogrody działkowe	33	1,1
Własność kościelnych jednostek prawnych	45	1,6
Własność osób fizycznych	1 648	58,2
Pozostałe	215	7,6
RAZEM	2 832	100

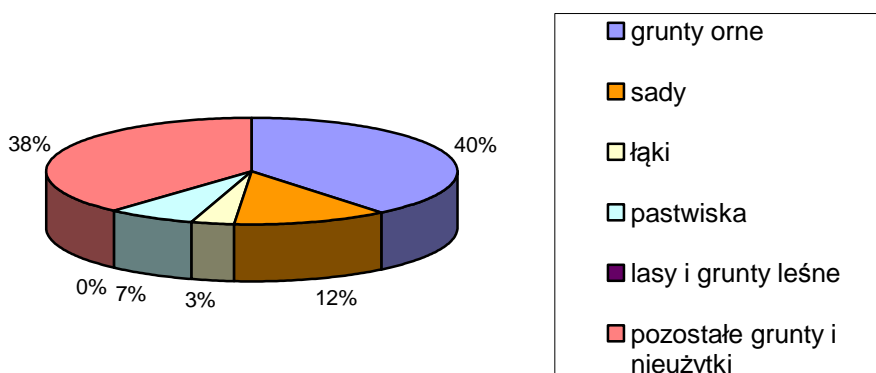
Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego m. Sandomierza, 2004

Z powyższego zestawienia wynika, że prawie 60% wszystkich gruntów położonych w granicach administracyjnych miasta jest własnością osób fizycznych. Ok. 30% należy natomiast do Skarbu Państwa oraz gminy.

Grunty należące do gminy lub Skarbu Państwa są najczęściej wykorzystywane pod lokowanie usług publicznych oraz infrastruktury technicznej. Jednak wśród tych terenów znajdują się również te, których zagospodarowanie nie jest możliwe lub jest utrudnione, ze względu na uwarunkowania fizjograficzne lub ochronę prawną. W Sandomierzu takich obszarów jest sporo, stąd faktyczna powierzchnia gruntów miejskich, które mogą być zainwestowane jest znacznie mniejsza, co może być przyczyną spowolnienia procesów inwestycyjnych związanych z usługami publicznymi oraz zadaniami gminy wynikającymi z ustawy o samorządzie gminnym.

Wyk. Struktura użytkowania gruntów w Sandomierzu w 2006 r.

Źródło: GUS

Na podstawie powyższego zestawienia widać, że Sandomierz to miasto w „rolnicze”. 62% powierzchni zajmują użytki rolne. Ze względu na wysoką jakość gleb i korzystny agroklimat, szczególnie w północnej części miasta, użytkowanie rolnicze pozostaje główną funkcją tego fragmentu miasta, a w szczególności sadownictwo oraz ogrodnictwo. Rolnicza przestrzeń produkcyjna, ze względu na walory użytkowe jest chroniona na podstawie przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Na uwagę zwraca również, nikły udział lasów w ogólnej powierzchni Sandomierza. 3 ha zalesień nie ma żadnego znaczenia, ani dla struktury przestrzennej miasta, ani dla gospodarki i rekreacji. Położenie miasta na tak atrakcyjnych dla rolnictwa terenach determinowało rozwój działalność rolniczą a nie leśną. Obszary łąk i pastwisk położone są w prawobrzeżnej części Sandomierza i w większości stanowią obszary zalewowe Wisły i Trześniówki (w tzw. międzywałę).

5. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków dóbr kultury współczesnej

Sandomierz zaliczany jest do najcenniejszych historycznych zespołów urbanistyczno-krajobrazowych w Polsce. Wśród walorów miasta na uwagę zasługują:

- walory krajobrazowo-przyrodnicze, na które składa się piękne położenie miasta na wysokim brzegu Wisły oraz warunki glebowe (less), wpływające nie tylko na specyfikę upraw i zieleni, tworzących lokalny mikroklimat, ale również kształtujące lokalny krajobraz, pocięty głębokimi wąwozami wyżłobionymi w wielometrowych warstwach lessu;
- wartości urbanistyczne, wynikające zarówno z ukształtowania miasta i jego sytuacji, jak i zachowanych faz rozwoju;
- wartości architektoniczne, związane z wysokimi walorami zachowanych obiektów zabytkowych jak kościół św. Jakuba (I poł. XIII w.) ratusz (XIV – XVI w.), katedra (dawna kolegiata – XIV w.), klasztor i kościół Benedyktynów (XVII w.), kolegium jezuickie (XVII w.) i wiele innych;
- wartości historyczne, wynikające zarówno ze wspaniałych tradycji kulturowych, jak i zachowanych śladów faz rozwoju osadnictwa.

Do wyjątkowych walorów historyczno-kulturowych i krajobrazowych należą:

- zespół Starego Miasta w granicach wyznaczonych fragmentami murów średniowiecznych;
- Wzgórze Staromiejskie;
- Przedmieście Opatowskie i Przedmieście Zawichojskie;
- krajobraz Wyżyny Sandomierskiej;
- dawne układy wiejskie

5.1 Obiekty wpisane do rejestru obiektów zabytkowych województwa świętokrzyskiego

- Zespół urbanistyczno-architektoniczny i krajobrazowy
nr rej. 14 – data wpisu 9.01.1947, 7 z 10.01.1966 oraz 3 z 25.02.1977 i z 10.04.1984
- Zespół kościoła katedralnego p.w. NMP; ul. Katedralna
 - kościół, nr rej. 154 z 9.03.1932 oraz 11 z 10.01.1966
 - dzwonnica, nr rej. 153 z 11.04.1932 oraz 11 z 10.01.1966
 - ogrodzenie cmentarza przykościelnego, nr rej. 11 z 21.05.1999
 - sufraganówka, nr rej. 27 z 1.03.1967
 - wikarówka, nr rej. 53 z 1.03.1967
- Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Pawła, ul. Staromiejska; nr rej. 5 z 28.02.1977
 - kościół, nr rej. 152 z 11.04.1932 oraz 12 z 10.01.1966
 - dzwonnica, nr rej. 12 z 10.01.1966
 - ogrodzenie z bramą
 - plebania (drew.), nr rej. 12 z 10.01.1966 (nie istnieje)
- Synagoga, ul. Basztowa nr rej. 854 z 29.04.1959 oraz 29 z 20.05.1966
- Dom gminy żydowskiej, ul. Basztowa, nr rej. 55 z 20.05.1967
- Zespół klasztorny benedyktynek, ul. Żeromskiego, nr rej. 7 z 1.03.1977
 - kościół p.w. św. Michała, nr rej. 149 z 22.10.1932 oraz 13 z 10.01.1966
 - klasztor, nr rej. 149 z 22.10.1932 oraz 13 z 10.01.1966
 - dzwonnica, nr rej. 13 z 10.01.1966
 - budynek furty klasztornej, nr rej. 13 z 10.01.1966
 - domek kapelana, nr rej. 13 z 10.01.1966
 - kazalnica, nr rej. 13 z 10.01.1966
 - ogród
 - ogrodzenie
 - zabudowania gospodarcze

- budynek dawnego seminarium niższego, ul. Żeromskiego, nr rej. 277 z 23.09.1994
- Zespół klasztorny dominikanów, ul. Staromiejska, nr rej. 8 z 9.03.1977
- kościół p.w. św. Jakuba, nr rej. 151 z 9.03.1935 oraz 8 z 10.01.1966
- dzwonnica, nr rej. 151 z 9.03.1932
- pozostałości klasztorne, nr rej. 8 z 10.01.1966
- ogród wraz z sąsiednimi wawozami i lipami przed kościołem, nr rej. 8 z 10.01.1966
- Zespół szpitalny, ul. Opatowska, nr rej. 10 z 9.03.1977
- kościół p.w. św. Ducha, nr rej. 150 z 9.03.1932 oraz 85 z 20.05.1967
- budynek szpitalny płn.
- budynek szpitalny pld.
- Zespół klasztorny reformatów, pl. św. Wojciecha, nr rej. 11 z 9.03.1977
- kościół p.w. św. Józefa, nr rej. 147 z 22.10.1932
- klasztor
- mur wokół dziedzińca przedkościelnego z kapliczkami na stacje Męki Pańskiej i bramką
- ogrody klasztorne
- ogrodzenie terenów klasztornych
- Zespół „Domu Długosza”, ul. Długosza
- mansjonarza ‘Domu Długosza’, nr AK.11/Sa/5/32/Ki z 30.04.1932 oraz 14 z 10.01.1966
- podwórze, nr AK.11/Sa/5/32/Ki z 30.04.1932
- ogród w granicach ogrodzenia, nr rej. 39 z 28.06.1947
- Kanonia, ul. Mariacka 10, nr rej. 145 z 28.02.1935 oraz 28 z 31.03.1971
- Dawna szkoła parafialna z oficyną, ul. Mariacka 18, nr rej. 56 z 20.05.1967
- Dom Księży Emerytów, ul. Mariacka 9, nr rej. 54 z 20.03.1967
- Collegium Jezuickie „Collegium Gostomianum”, ul. Długosza, nr rej. 146 z 9.03.1932 oraz 30 z 20.05.1966
- Zamek, nr rej. 156 z 9.03.1932 oraz 31 z 20.01.1966

- Pozostałości obwarowań miejskich, nr rej. 21 z 10.03.1977
 - odcinek muru zach. (wzdłuż ul. Basztowej z fragmentami baszt)
 - odcinek muru płu. (wzdłuż ul. Mickiewicza)
 - mur w domu, ul. Forteczna 10/12
 - odcinki muru w budynkach, ul. Katedralna 7, 9, 15
 - Furta Dominikańska tzw. „Ucho igielne” przy domu, ul. Zamkowa 2
- Brama Opatowska, nr rej. 157 z 16.12.1931 oraz 16 z 10.01.1966
- Ratusz, nr rej. 148 z 16.12.1931 oraz 15 z 10.01.1966
- Dworek, ul. Browarna 9, nr rej. 847 z 30.04.1959 oraz 57 z 20.05.1967
- Dworek, ul. Królowej Jadwigi 3, nr rej. 58 z 20.05.1967
- Dworek, - Staromiejska 2, nr rej. 59 z 20.05.1967
- Zespół dworski, ul. Zawichojska 2
 - dworek, nr rej. 846 z 30.04.1959 oraz 83 z 20.05.1967
 - oficyna, nr rej. 83 z 20.05.1967
- Kamienica Oleśnickich, Rynek 10, nr rej. 41 z 28.08.1947 oraz 33 z 20.01.1966
- Cmentarz żydowski, ul. Sucha, nr rej. 325 z 17.10.1989
- Cmentarz wojenny żołnierzy Armii Radzieckiej z 1944 r., ul. Mickiewicza, nr rej. 326 z 17.10.1989
- Cmentarz wojenny z I i II wojny światowej, ul. Mickiewicza, nr rej. 390 z 17.10.1989
- Cmentarz katolicki (św. Pawła), ul. Staromiejska, nr rej. 413 z 17.10.1989
- Cmentarz katolicki („katedralny”), ul. Mickiewicza, nr rej. 414 z 17.10.1989
- Mogiła zbiorowa żołnierzy austriackich z 1914 r., ul. Leszka Czarnego, nr rej. 518 z 24.05.1993
- „Dom Katolicki”, ul. Mariacka 16, nr rej. 497 z 20.03.1993
- Dom, ul. Żeromskiego 9, nr rej. 575 z 16.06.1994
- Dom Mariacka 3, nr rej. 77 z 20.05.1967
- Dom, Rynek 3, nr rej. 60 z 20.05.1967

- Dom, tzw. „Konwikt Bobolów”, Rynek 5, nr rej. 61 z 20.05.1967
- Dom, Rynek 6, nr rej. 62 z 20.05.1967
- Dom, Rynek 7, nr rej. 63 z 20.05.1967
- Dom, Rynek 8, nr rej. 64 z 20.05.1967
- Dom, Rynek 9, nr rej. 65 z 20.05.1967
- Odwach, Rynek 12, nr rej. 66 z 20.05.1967
- Dom, Rynek 15, nr rej. 67 z 20.05.1967
- Dom, Rynek 20, nr rej. 68 z 20.05.1967
- Dom, Rynek 22, nr rej. 69 z 20.05.1967
- Dom („Greka Kojczora”), Rynek 23, nr rej. 855 z 29.06.1959 oraz 70 z 20.05.1967
- Dom („Węgra Łazarczyka”), Rynek 27, nr rej. 72 z 1.03.1967
- Dom, Rynek 31, nr rej. 75 z 20.05.1967
- Dom, ul. Opatowska 1, nr rej. 78 z 20.05.1967
- Spichlerz, ul. Rybitwy 5, nr rej. 848 z 60.04.1959 oraz 84 z 20.05.1967
- Dom, ul. Opatowska 9, nr rej. 80 z 20.05.1967
- Dom, ul. Opatowska 8, nr rej. 79 z 20.05.1967
- Dom, Rynek 30, nr rej. 74 z 20.05.1967
- Dawny klasztor dominikanów, pl. Poniatowskiego 3, nr rej. 9 z 5.01.1998
- Dom, pl. Poniatowskiego 1, nr rej. 82 z 20.05.1967
- Dom, ul. Podole 3, nr rej. 81 z 31.03.1971
- Dom, ul. Tkacka 2, nr rej. 474 z 15.07.1993
- Dom, ul. Opatowska 21, nr rej. 586 z 9.05.1997.

5.2 Obiekty wpisane na listę miejskiej ewidencji zabytków

- Kapliczka, ul. Dworcowa;
- Dom Księży Emerytów, ul. Mariacka 9;
- Gimnazjum Żeńskie, ob. Liceum Ekonomiczne, ul. Żeromskiego 8;

- Pałac Biskupi, ul. Mariacka 7;
- Dworek, ul. Zamkowa 1;
- Dom, ul. Zawichojska 1;
- Dom, ul. Zawichojska 3;
- Dom, ul. Zawichojska 12a;
- Dom, ul. Zawichojska 20;
- Dom, ul. Basztowa 5;
- Dom, ul. Browarna 2;
- Dom, ul. Buczka 11;
- Dom, ul. Dworcowa 34;
- Dom, ul. Flisaków 13;
- Dom, ob. PZW, ul. Flisaków;
- Dom, ob. Muzeum Literatury, ul. Katedralna 5;
- Dom, ul. Katedralna 7;
- Dom, ul. Katedralna 11;
- Dom, ul. Krakowska 14
- Dom, ul. Krakowska 20;
- Dom, ul. Krępianki 3;
- Dom, ul. Krępianki 5;
- Dom, ul. Krępianki 7;
- Dom, ul. Krępianki 9;
- Dom, ul. Krępianki 10;
- Dom, ul. Kręta 11;
- Dom, ul. Królowej Jadwigi 2;
- Dom, ul. Krucza 12;
- Dom, ul. Krzyżowa 4;
- Dom, ul. Manifestu Lipcowego 2;
- Dom, ul. Mariacka 1;

- Dom, ul. Mariacka 5;
- Dom, ul. Mickiewicza 4;
- Dom, ul. Mickiewicza 5;
- Dom, ul. Mickiewicza 6;
- Dom, ul. Mickiewicza 7;
- Dom, ul. Mickiewicza 8
- Dom, ul. Mickiewicza 10;
- Dom, ul. Mickiewicza 12;
- Dom, ul. Nadbrzeżna 10;
- Dom, ul. Nadbrzeżna 14;
- Dom, ul. Nadbrzeżna 16;
- Dom, ul. Ostrówek 3;
- Dom, ul. Ostrówek 6;
- Dom, ul. Piszczele 2;
- Dom, ul. Piszczele 6;
- Dom, ul. Piszczele 8;
- Dom, ul. Piszczele 10;
- Dom, ul. Podwale Dolne 8;
- Dom, ul. Portowa 4;
- Dom, ul. Portowa 6;
- Dom, ul. Portowa 9;
- Dom, ul. Portowa 11;
- Dom, ob. Przedszkole, ul. Powiśle;
- Dom, ul. Rynek 4;
- Dom, ul. Rynek 11;
- Dom, ul. Rynek 14;
- Dom, ul. Rynek 19;
- Dom, ul. Rynek 20;

- Dom, ul. Rynek 21;
- Dom, ul. Rynek 23;
- Dom, ul. Rynek 28;
- Dom, ul. Salve Regina 3;
- Dom, ul. Salve Regina 5;
- Dom, ul. Opatowska 5;
- Dom, ul. Opatowska 13a;
- Dom, ul. Opatowska 13b;
- Dom, ul. Sokolnickiego 2;
- Dom, ul. Sokolnickiego 4;
- Dom, ul. Sokolnickiego 6;
- Dom, ul. Sokolnickiego 8;
- Dom, ul. Sokolnickiego 10;
- Dom, ul. Staromiejska 1;
- Dom, ul. Staromiejska 4;
- Dom, ul. Staromiejska 6;
- Dom, ul. Struga 2;
- Dom, ul. Struga 4;
- Dom, ul. Waryńskiego 3;
- Dom, ul. Waryńskiego 7;
- Dom, ul. Zamkowa 9;
- Dom, ul. Żeromskiego 10;

5.3 Stanowiska archeologiczne

Na terenie miasta zlokalizowanych jest ponad 100 stanowisk archeologicznych, określonych na podstawie Archeologicznego Zdjęcia Polski, z czego 46 uznanych jako najbardziej wartościowe i cenne.

Najważniejsze stanowiska i obszary archeologiczne na terenie Sandomierza

- Stan. nr 1 (AZP 89-74/1) – Wzgórze Miejskie. Osada neolityczna, cmentarzysko kultury złockiej, osada X – XIII w., miasto od 1286 r., cmentarzysko rządowe XI w., cmentarze przykościelne XIV – XIX w., umocnienia drewniane i murowane XIV – XVIII/XIX w., groby nowożytnie;
- Stan. nr 2 (AZP 89-74/2) – Wzgórze Katedralne. Osada XI – XIII w., miasto od poł. XIV w., kościół NMP i cmentarz przykościelny od XII w., umocnienia podgrodzia XII – XIII w.;
- Stan. nr 3 (AZP 89-74/3) – Wzgórze Collegium Gostomianum. Osada i cmentarzysko z okresu neolitu, osada kultury łużyckiej, osada X w., gród koniec X – XII w., kościół św. Piotra i cmentarz przykościelny XII – XIX w., zespół Collegium Gostomianum od XVIII w.;
- Stan. nr 4 (AZP 89-73/1) – Wzgórze Zamkowe. Osada kultury pomorskiej, osada wczesnośredniowieczna, podgrodzie XI – XII w., gród XII – XIII w., zamek od XIV w.;
- Stan. nr 5 (AZP 89-74/5) – Żmigród. Osada neolityczna, osada z początków epoki brązu, osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 6 (AZP 89-74/6) – Wzgórze Zawichojskie. Osada neolityczna, cmentarzysko z późnego neolitu i wczesnego okresu epoki brązu, osada z wczesnego okresu epoki brązu, osada kultury łużyckiej;
- Stan. nr 7 (AZP 89-73/2) – Wzgórze Staromiejskie. Osada neolityczna, groby neolityczne, cmentarzysko z okresu rzymskiego, osada wczesnośredniowieczna, cmentarzysko XI – XII w., kościoły św. Jakuba (od XII w.), św. Pawła (od XIII w.) i św. Jana (od XI lub XII w.), cmentarzysko przykościelne;
- Stan. nr 8 (AZP 89-73/3) – Krakówka. Osada neolityczna, cmentarzysko kultury pomorskiej, grób kultury przeworskiej, osada wczesnośredniowieczna i średniowieczna;
- Stan. nr 9 (AZP 89-73/3) – Wzgórze Salve Regina. Grób bądź cmentarzysko kultury złockiej;

- Stan. nr 11 (AZP 89-74/7) – Kruków (cmentarz komunalny). Osada neolityczna, cmentarzysko kultury mierzanowickiej;
- Stan. nr 20 (AZP 89-74/20) – ul. Struga. Osada neolityczna;
- Stan. nr 21 (AZP 89-74/21) – ul. Krucza. Osada neolityczna;
- Stan. nr 24 (AZP 89-74/24). Osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 25 (AZP 89-74/25). Osada neolityczna;
- Stan. nr 30 (AZP 89-73/4). Grób kultury ceramiki sznurowej;
- Stan. nr 31 (AZP 89-73/5). Grób kultury ceramiki sznurowej;
- Stan. nr 33 (AZP 89-73/7). Grób kultury ceramiki sznurowej;
- Stan. nr 34 (AZP 89-73). Cmentarzysko szkieletowe i osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 35 (AZP 89-73/16). Osada kultury pucharów lejgowatych;
- Stan. nr 36 (AZP 89-73/17). Grób kultury ceramiki sznurowej;
- Stan. nr 37 (AZP 89-73/8). Osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 38 (AZP 89-73/9). Osada neolityczna, osada wczesnośredniowieczna, cmentarzysko szkieletowe;
- Stan. nr 40 (AZP 89-73/18). Osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 42 (AZP 89-73/20). Osada średniowieczna, port rzeczny;
- Stan. nr 44 (AZP 89-73/25). Cmentarzysko kultury amfor kulistych;
- Stan. nr 45 (AZP 89-73/26). Cmentarzysko kultury pucharów lejgowatych, osada neolityczna, cmentarzysko XI w., osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 56 (AZP 89-73/11). Cmentarzysko kultury lużyckiej;
- Stan. nr 64 (AZP 89-73/46). Osada neolityczna, osada z okresu rzymskiego, osada średniowieczna;
- Stan. nr 67 (AZP 89-73/79). Osada neolityczna, osada kultury trzcinieckiej, osada kultury przeworskiej;
- Stan. nr 78 (AZP 89-73/27). Cmentarzysko i osada kultury amfor kulistych, cmentarzyska kultur ceramiki sznurowej, złockiej i trzcinieckiej;

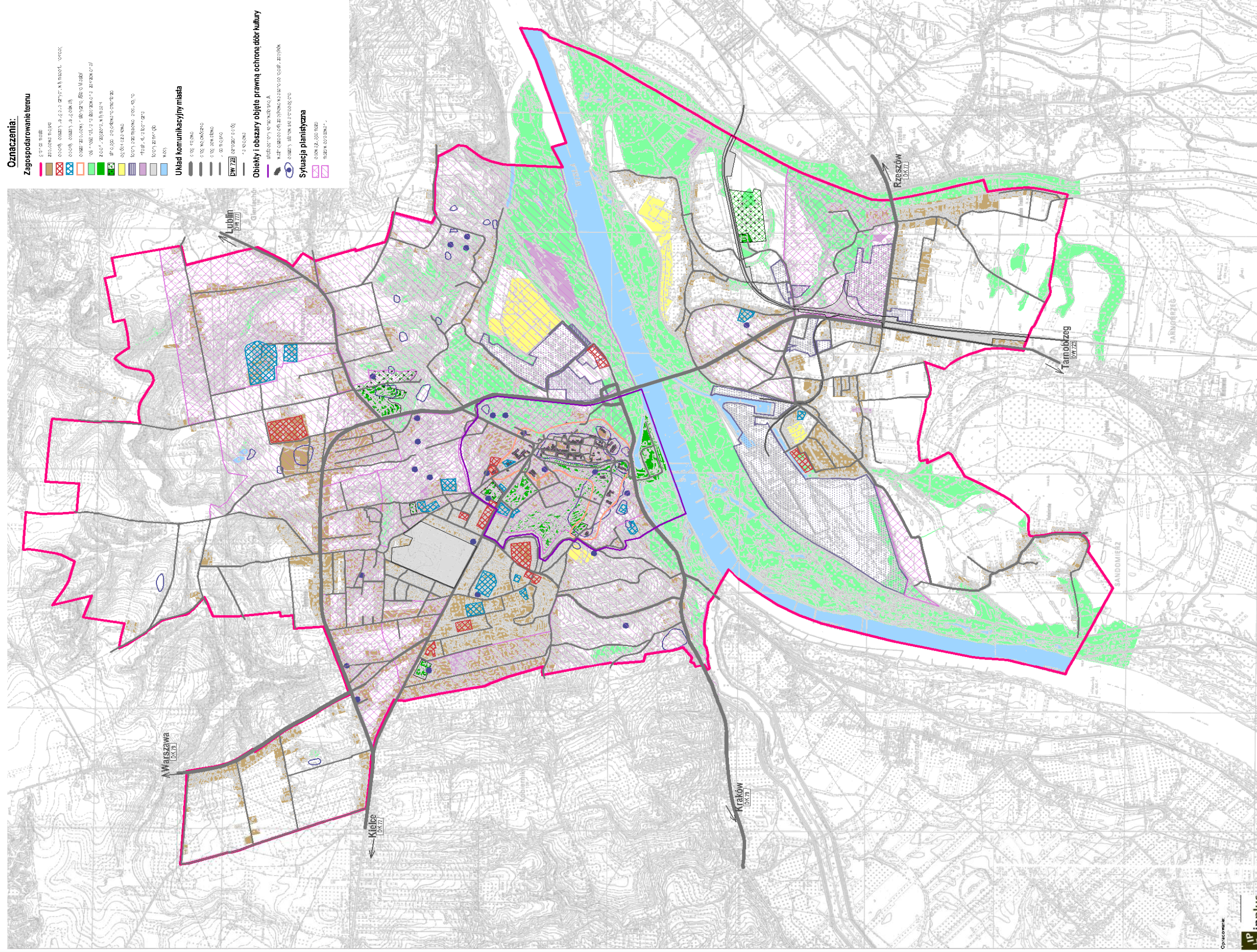
- Stan. nr 81 (AZP 89-73/12). Osada neolityczna, osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 82 (AZP 89-73/57). Cmentarzysko kultury złockiej;
- Stan. nr 84 (AZP 89-73/80). Osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 91 (AZP 89-73/87). Cmentarzysko szkieletowe, być może kultury pucharów lejkowatych;
- Stan. nr 93 (AZP 89-73/89). Osada neolityczna, osada kultury lużyckiej, osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 94 (AZP 89-73/90). Osada neolityczna, osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 102 (AZP 89-73/250). Cmentarz żydowski, późne średniowiecze – okres nowożytny;
- Stan. nr 103 (AZP 89-73/35). Osada wczesnośredniowieczna;
- Stan. nr 2 Kamień Plebański (AZP 89-74/34). Cmentarzysko kultury złockiej;
- Stan. nr 7 Kamień Plebański (AZP 89-74/39). Cmentarzysko szkieletowe kultury pucharów lejkowatych, cmentarzysko ciałopalne kultury przeworskiej, osada XI – XIII w.;
- Stan. nr 7 Mokoszyn (AZP 89-74/107). Osada, kultura ceramiki wstęgowej rytej;
- Stan. nr 3 Mokoszyn (AZP 89-74/109). Osada kultury malickiej;
- Stan. nr 4 Mokoszyn (AZP 89-74/34). Osada kultury pucharów lejkowatych;
- Stan. nr 8 Kamień Plebański (AZP 89-74/61). Osada pradziejowa;
- Stan. nr 10 Kamień Plebański (AZP 89-74/63). Osada, kultura trzciniecka;
- Stan. nr 11 Kamień Plebański (AZP 89-74/64). Cmentarzysko kultury pomorskiej;
- Stan. nr 2 Mokoszyn (AZP 89-74/108). Osada pradziejowa;
- Stan. nr 4 Mokoszyn (AZP 89-74/110). Osada kultury pucharów lejkowatych;
- Stan. nr 12 Kamień Plebański (AZP 89-74/65). Cmentarzysko kultury pomorskiej;
- Stan. nr 13 Kamień Plebański (AZP 89-74/66). Osada neolityczna;
- Stan. nr 2 Kamień Plebański (AZP 89-74/67). Osada neolityczna, osada kultury pomorskiej;
- Stan. nr 103 (AZP 90-74/35). Osada wczesnośredniowieczna.

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO SANDOMIERZ

- UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO -

- UWARUNKOWANIA KULTUROWE -

skala ok. 1 : 27000

5.4 Strefy ochrony konserwatorskiej

Wojewódzki Konserwator Zabytków w Tarnobrzegu określił zasięg strefy konserwatorskiej „A” decyzją z dnia 10.04.1984 r., znak KL VI-5340/3/140/84, nr rej. 3/A. Ścisłą ochroną konserwatorską objęto obszar w granicach brzegu Wisły, ul. Żwirki i Wigury, Zacisze, Kościuszki, Mickiewicza, Kosely, Kazimierza Wielkiego, Słonecznej, Leszka Czarnego, do ul. Krakowskiej i dalej do brzegu Wisły.

Zakres ochrony strefy „A” dotyczy układu urbanistycznego miasta lokacyjnego wraz ze skarpią i jej bezpośrednim podnóżem oraz obszary otaczające miasto lokacyjne o różnym stopniu zachowania zabytkowej struktury przestrzennej, ale o wysokiej wartości historycznej i artystycznej poszczególnych obiektów architektonicznych i zespołów zabudowy.

6. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców

Powierzchnia Sandomierza wynosi 28,32 km² i stanowi 4,1% powierzchni powiatu sandomierskiego (676 km²) oraz 0,2% województwa świętokrzyskiego (11 691 km²).

6.1 Demografia

Liczba ludności Sandomierza według danych GUS, na dzień 31 XII 2006 r., wynosiła 24 962 osoby, co stanowiło 30,6% ludności powiatu sandomierskiego (81 491 mieszk.) i 2% mieszkańców województwa świętokrzyskiego (1 279 838 mieszk.). Sandomierz, jest 5. co do wielkości miastem województwa, po: Kielcach, Ostrowcu Świętokrzyskim, Starachowicach i Skarżysku-Kamiennej.

Wskaźnik gęstości zaludnienia Sandomierza w 2006 r. wynosił 882 os./km², i był dużo wyższy od średniej dla powiatu 120,5 os./km², oraz województwa – 109,5 os./km².

Tab. Sytuacja demograficzna Sandomierza, powiatu sandomierskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2000 i 2006.

Wyszczególnienie	Lata	Liczba ludności				Współczynnik feminizacji
		Liczba ludności	Mężczyźni	Kobiety	Ludność na km ²	
województwo świętokrzyskie	2000	1 314 509	642 215	672 694	112,4	104,7
	2006	1 279 838	623 860	655 978	109,5	105,0
powiat sandomierski	2000	83 944	40 779	43 165	124,2	105,9
	2006	81 491	39 536	41 955	120,5	106,4
Sandomierz	2000	25 856	12 094	13 762	913,6	113,8
	2006	24 962	11 592	13 370	882,0	115,0

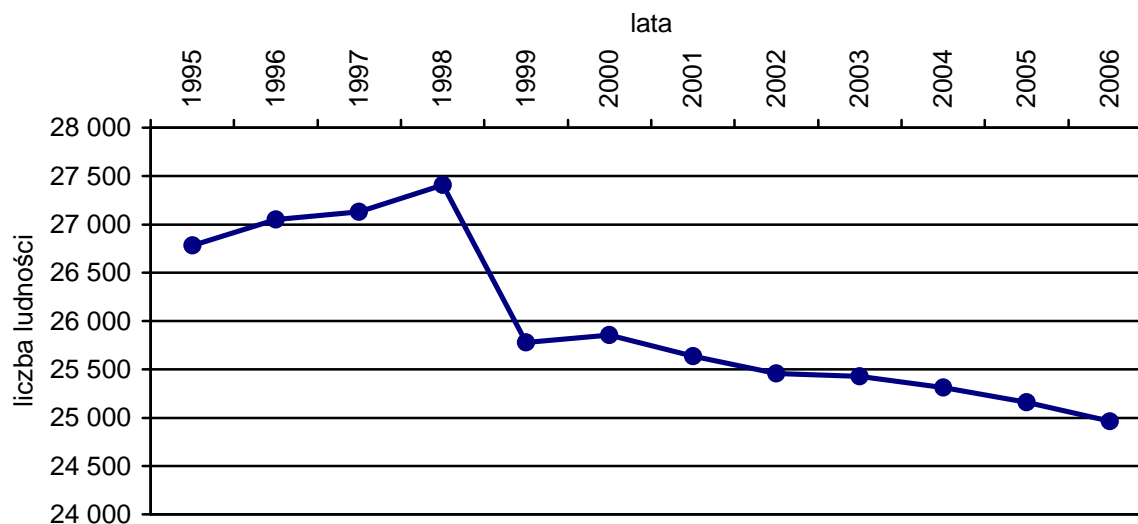
Źródło: GUS

W latach 2000 – 2006 odnotowany został spadek liczby ludności Sandomierza (o 3,5%), podczas gdy w tym samym czasie liczba mieszkańców powiatu spadła o 2,9%, a województwa o 2,6%. Oznacza to, że liczba ludności miasta w analizowanym okresie zmniejszyła się dość znacznie, co niekorzystnie wpływa na rozwój społeczno-gospodarczy Sandomierza.

W Sandomierzu wyraźnie wyższy niż w powiecie sandomierskim i województwie jest współczynnik feminizacji, czyli liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn. Zjawisko takie jest typowe (przewaga kobiet na liczbą mężczyzn), jednak tak duża dysproporcja może oznaczać występującą specyfikę rynku pracy w Sandomierzu i okolicach. Rozbudowany rynek usług publicznych, niewielka liczba zakładów przemysłowych, znaczący rynek „męskich” zawodów w okolicznych miastach przemysłowych ma wpływ właśnie na taki stan.

Tab. Liczba ludności Sandomierza na przestrzeni lat 1995 – 2006

Źródło: GUS

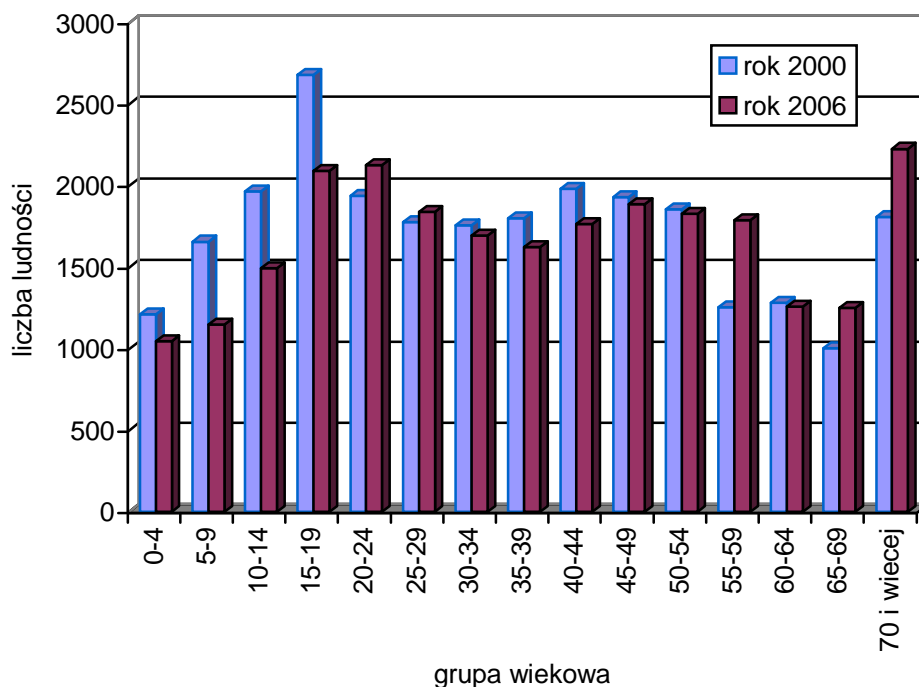
Na rozwój demograficzny Sandomierza wpływa ujemny przyrost naturalny, który w roku 2005 osiągnął wartość $-2,4$ na 1000 mieszkańców. Tendencja zmian przyrostu naturalnego jest zmienna, ponieważ w różnych latach wskaźnik ten przedstawiał się różnie: 2000 r. $+1,19$ na 1000 mieszk., 2001 r. $-0,07$, 2002 r. $+1,3$, 2003 r. $-0,83$, 2004 r. $+0,07$. Jak wynika z powyższego, najniższy wskaźnik przyrostu naturalnego był w roku 2005.

Innym czynnikiem hamującym rozwój demograficzny miasta było ujemne saldo migracji. W roku 2005 wyniosło $-0,34$ na 1000 mieszk., ale było mniejsze niż w roku 2004 ($-0,48$ na 1000 mieszk.).

Te dwa czynniki (ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji) sprawiają niewielki, ale kroczący spadek liczby ludności Sandomierza. Dla rozwoju miasta ważnym jest zahamowanie ujemnego salda, które w większości generują ludzie młodzi i wykształceni.

Wyk. Ludność Sandomierza według grup wiekowych w latach 2000 i 2006

Źródło: GUS

Z powyższego wykresu wynika, że w porównaniu z rokiem 2000 znacznie zmalała liczba osób w grupie wiekowej 0 – 19, wzrosła natomiast w grupie powyżej 55 lat. Oznacza to tendencję starzenia się społeczeństwa, widoczną nie tylko w Sandomierzu, ale i całym kraju. Ten wykres dowodzi ujemnego wskaźnika przyrostu naturalnego, który trwa już kilka lat. Grupa wiekowa 20 – 54 lata jest dość wyrównana, co oznacza mniej więcej taką samą liczbę osób w wieku produkcyjnym na rynku pracy w roku 2000 i 2006.

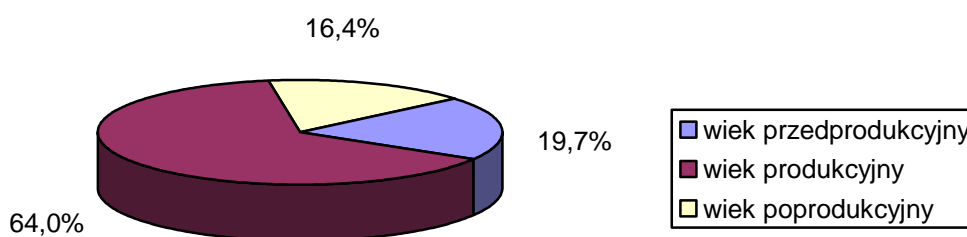
Z wykresu widać ponadto coraz większy udział w ogólnej liczbie mieszkańców osób w wieku emerytalnym (65 lat i więcej). Obecnie, najbardziej liczną grupą wiekową w Sandomierzu są osoby powyżej 70. roku życia. Natomiast w roku 2000 najliczniejszą była grupa 15-19 lat (efekt wyżu demograficznego początku lat 80-tych).

Tendencje, które tak wyraźnie kształtują strukturę ludności Sandomierza są niekorzystne dla demografii oraz rozwoju społeczno-gospodarczego. Coraz więcej ludzi starszych, coraz mniej młodych i w wieku produkcyjnym może doprowadzić do trudności w systemie emerytalnym, opiekuńczym, oraz oczywiście na rynku pracy.

Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w Sandomierzu wyniosła w 2005 r. 56,4, co oznacza, że średnio na 1 osobę w wieku nieprodukcyjnym przypadają 2 osoby w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten w najbliższych latach będzie rósł, co jest niekorzystnym zjawiskiem.

Tab. Ludność Sandomierza według grup wiekowych (ekonomicznych) w roku 2006

Źródło: GUS

Struktura wiekowa ludności przekłada się na strukturę wieku ekonomicznego ludności. Z analizy wynika, że mieszkańcy w wieku produkcyjnym stanowią 64% wszystkich sandomierzan (15 962 osoby). Ponad 16% społeczności stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik ten będzie rósł i zrówna się, a nawet przewyższy procent osób w wieku przedprodukcyjnym (obecnie prawie 20%).

Zbliżone wartości udziału poszczególnych grup ekonomicznych są zarówno w powiecie sandomierskim, jak i w województwie. Sandomierz ma najwyższy wskaźnik osób w wieku produkcyjnym w porównaniu do powiatu i województwa (odpowiednio 61,2% i 62,8%). Nieco niższy natomiast jest udział osób w wieku poprodukcyjnym w Sandomierzu, wobec 17,9% w powiecie i 17,2% dla województwa.

6.1.1 Źródła utrzymania ludności

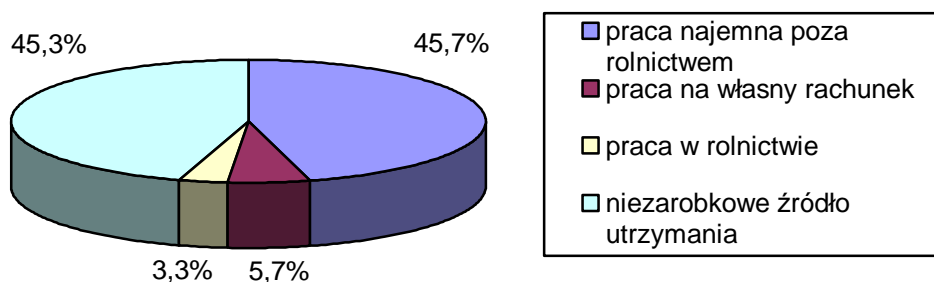
Według danych z 2002 r. (na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego, 2002) większość mieszkańców miasta utrzymywała się z pracy najemnej, na własny rachunek, oraz z pracy w rolnictwie. Jednak również wysoki był odsetek osób posiadających

niezarobkowe źródła utrzymania (45,7%). Spośród wszystkich mieszkańców posiadających własne źródło dochodu 54,2% stanowiły kobiety, a 45,8% mężczyźni.

Dość ściśle źródła utrzymania ludności wiążą się z wykształceniem. I tak, w 2002 r. 16,2% aktywnych zawodowo mieszkańców Sandomierza miało wyższe wykształcenie, 59,5% średnie (w tym zasadnicze oraz policealne), natomiast podstawowe 22,3%. Bez wykształcenia podstawowego było w tym czasie 1,9% mieszkańców.

Wyk. Główne źródła utrzymania mieszkańców miasta

Źródło: GUS, NSP 2002

6.1.2 Prognoza demograficzna

Mając na uwadze obecne tendencje w strukturze demograficznej miasta oraz kraju należy przypuszczać, że postępować będzie dalszy spadek liczby mieszkańców Sandomierza.

Rozsądna i skuteczna polityka miasta, mająca na celu powstrzymanie migracji ludności z miasta, oraz powstrzymanie ujemnego przyrostu naturalnego może zahamować zjawisko depopulacji. Dalsze starania, szczególnie w zakresie promocji miasta, zapewnienia dobrych warunków życia i pracy może w perspektywie czasu spowodować

wzrost liczby mieszkańców. Dlatego prognozowana liczba mieszkańców miasta, ze względu na wiele czynników niezależnych od siebie może zawierać duży margines błędu.

Prognoza liczby mieszkańców oparta na prognozie demograficznej dla powiatu sandomierskiego do roku 2030 oraz na średniej zmianie liczby ludności Sandomierza z ostatnich 5 lat pokazuje ogólny spadek liczby ludności miasta, ale po około roku 2014. Do tego czasu spadek będzie niewielki. W roku 2010 Sandomierz będzie liczył 24 747 mieszkańców, w roku 2020 - 23 798, a w 2030 r. – 22 647 osób. Należy przy tym pamiętać, że liczba mieszkańców miasta będzie zależeć od wielu czynników, w tym takich jak między innymi:

- przygotowania i udostępnienia rezerw terenowych pod zabudowę mieszkaniową i usługową;
- ogólnej koniunktury gospodarczej miasta, powiatu oraz województwa.

6.2 Sfera gospodarcza

6.2.1 Działalność gospodarcza

Działalność gospodarcza i źródła dochodów ludności

Tab. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON

Rok	Ogółem		Sektor publiczny		Sektor prywatny		Liczba podmiotów na 1000 mieszk.	
	Ilość	Zmiana w %	Ilość	Zmiana w %	Ilość	Zmiana w %	Ilość	Zmiana w %
2000	2 810	-	57	-	2 753	-	109	-
2006	3 506	25	123	116	3 383	23	140	28

Źródło: GUS

Jak wynika z powyższej tabeli w ciągu badanego okresu liczba podmiotów gospodarczych wzrosła o 25%, przy czym średnia dla gmin miejskich województwa świętokrzyskiego wyniosła 21%. Jednak najlepsze przełożenie na faktyczną liczbę podmiotów gospodarczych, ma wskaźnik liczby podmiotów na 1000 mieszkańców.

W Sandomierzu wynosił on w 2006 r. 140 i był wyższy niż wskaźnik dla gmin miejskich województwa świętokrzyskiego (128). Wyższy również był wzrost liczby podmiotów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców: Sandomierz – wzrost o 28%, gminy miejskie województwa – 25%.

Analiza powyższych danych pokazuje, że Sandomierz charakteryzuje się wyższą przedsiębiorczością niż województwo, a także potwierdza wyższą dynamikę wzrostu działalności gospodarczych.

Tab. Działalność gospodarcza według sekcji

Wyszczególnienie wg sekcji	2000		2006		
	liczba	udział w %	liczba	udział w %	Zmiana liczby podmiotów w %
A – (rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo)	11	0,4	16	0,5	45
C – (górnictwo i kopalnictwo)	3	0,1	6	0,2	100
D – (przetwórstwo przemysłowe)	176	6,3	213	6,1	21
E – (zaopatrywanie w źródła energii, gaz i wodę)	2	0,1	1	0	-50
F – (budownictwo)	195	6,9	229	6,5	17
G – (handel)	1300	46,3	1502	42,8	16
H – (hotele, restauracje)	103	3,7	131	3,7	27
I – (transport, łączność)	195	6,9	225	6,4	15
J – (pośrednictwo finansowe)	86	3,1	135	4,0	57
K – (obsługa nieruchomości)	336	12,0	454	12,9	35
L – (administracja publiczna)	17	0,6	14	0,4	-18
M – (edukacja)	50	1,8	108	3,1	116
N – (ochrona zdrowia, opieka społeczna)	146	5,2	208	5,9	42
O – (pozostała dział. usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna)	186	6,6	264	7,5	42

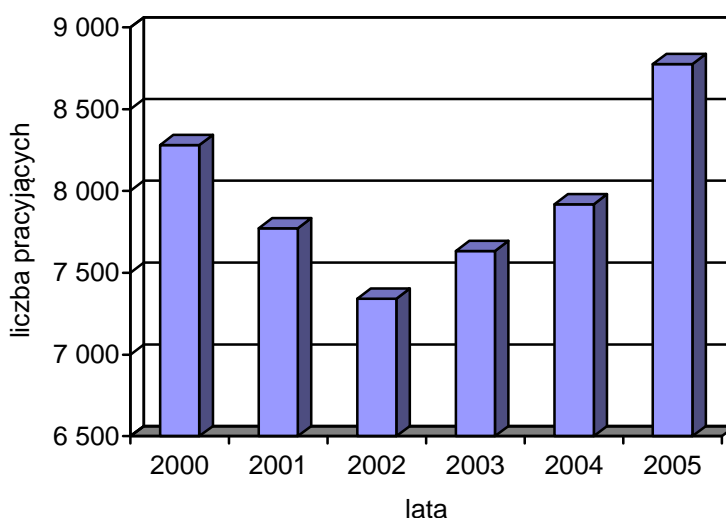
Źródło: GUS

Największy udział w ogólnej liczbie działalności gospodarczej miał handel (prawie 43%) oraz sekcja związana z obsługą nieruchomości (13%). W porównaniu z rokiem 2000 struktura jest taka sama. Nastąpiły jednak niewielkie zmiany w udziale poszczególnych sekcji w ogólnej liczbie działalności gospodarczej. Wzmocnienie udziału widoczne jest w sekcji J - pośrednictwo finansowe, K – obsługa nieruchomości, N – ochrona zdrowia, oraz wyraźnie, w sekcji M – edukacja (w tym organizacje NGO) i O – pozostała działalność.

Należy ponadto zwrócić uwagę na wzrost liczby podmiotów zajmujących się edukacją (o 116%) oraz w sekcji C - górnictwo i kopalnictwo (o 100%), choć liczba faktyczna tych jednostek wrosła z 1 do 2. Najwyższy spadek wystąpił w sekcji E – zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (o 50%) oraz w sektorze administracji publicznej (o 18%). Były to jednak jedyne sekcje, w których zanotowano spadek. Ogólnie, procentowy wskaźnik wzrostu liczby podmiotów był na wysokim poziomie. Sekcje: budownictwo, handel i transport wzrosły najmniej, ale był to i tak wynik dwucyfrowy.

Wyk. Liczba osób pracujących w Sandomierzu w latach 2000 - 2005

Źródło: GUS

Liczba osób pracujących w ostatnich latach rośnie (rok 2001 – 7 772; rok 2005 – 8 776). Głównym powodem tego zjawiska jest wejście w wiek produkcyjny wyży demograficznego początku lat 80-tych, oraz polepszająca się sytuacja na rynku pracy. Na ogólną liczbę mieszkańców Sandomierza w wieku produkcyjnym, pracujący stanowili w 2005 r. 54,8%. Dla porównania wskaźnik ten, w gminach miejskich województwa świętokrzyskiego wyniósł w tym czasie tylko 43,5% i był niższy niż średnia krajowa, której wielkość jest zbliżona do odsetka pracujących w Sandomierzu.

Tab. Pracujący wg sektora ekonomicznego w %

Rok	Sektor rolniczy	Sektor przemysłowy	Sektor usługowy		
			Razem	Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe
2000	0,4	34,8	64,8	28,0	36,8
2003	0,2	35,5	64,3	27,9	36,4

Źródło: GUS

Głównym źródłem utrzymania mieszkańców Sandomierza jest praca w sektorze usługowym. W przemyśle i produkcji pracowało w 2003 r. ponad 35% mieszkańców miasta, co potwierdza, że Sandomierz jest nadal miastem producentów, jednak już w dużo mniejszym stopniu niż kilka lat temu. Z każdym rokiem ubywało również pracowników zatrudnionych w rolnictwie. Widoczny jest spadek do 0,2% ogółu zatrudnionych. Struktura zatrudnienia mieszkańców Sandomierza nie odbiega od struktury dla gmin miejskich województwa. Sandomierz posiada nieco niższe od średniej, zatrudnienie w przemyśle (dla gmin miejskich województwa jest to 36,5%) oraz rolnictwie (średnia gmin miejskich województwa – 0,4%).

Biorąc pod uwagę strukturę zatrudnienia według sektora własności, to w przypadku miasta jest ona wyrównana. Zarówno w roku 2000 i 2003 mniej połowa pracowała w sektorze publicznym. Widoczne są jednak marginalne zmiany – wzrost zatrudnienia w sektorze prywatnym, który uzyskał przewagę nad sektorem publicznym w 2003 r. (sektor prywatny – 51% zatrudnionych, sektor publiczny – 49%). Ta tendencja, w związku z rozwojem usług rynkowych powinna się zwiększać.

Równowaga pomiędzy pracującymi w sektorze publicznym i prywatnym pokazuje również, że największa liczba mieszkańców miasta zatrudnionych jest w usługach publicznych różnego szczebla (np. szpital powiatowy ok. – 1000 zatrudnionych – największy pracodawca w mieście).

Do największych zakładów i przedsiębiorstw w mieście należą:

- Pilkington Polska Sp. z o.o. z udziałem kapitału zagranicznego – największy producent szkła float i szkła bezpiecznego
- Pilkington Automotive Polska Sp. z o.o. z producent szyb samochodowych;
- Dossche Poland Sp. z o.o. z udziałem kapitału zagranicznego – producent pasz i koncentratów dla zwierząt;
- Zakład Gazowniczy – infrastruktura gazowa;
- Nijman/Zeetank International Transport Sp. z o.o. – usługi transportowe;
- Sandomierski Ogrodniczy Rynek Hurtowy SA (SORH) – organizacja handlu płodami rolnymi;
- Schollglas Polska Sp. z o.o. Oddział w Sandomierzu – producent;
- Przedsiębiorstwo Produkcji Spożywczej „Sanfood” w Sandomierzu – produkcja spożywcza;

Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową przeprowadza ranking atrakcyjności inwestycyjnej miast. W 2001 r. opracowano ranking dla 260 miast powiatowych. Oceniano na podstawie 70 wskaźników. W oparciu o wskaźniki cząstkowe dotyczące poszczególnych czynników sporządzono wskaźnik syntetyczny atrakcyjności inwestycyjnej. Poszczególne miasta zakwalifikowano do klas atrakcyjności inwestycyjnej oznaczonych od A (klasa najatrakcyjniejsza) poprzez D (atrakcyjność przeciętna) do G (najmniejsza atrakcyjność inwestycyjna). Sandomierz, wraz z 45 miastami, uzyskał łączną notę B – bardzo wysoka atrakcyjność inwestycyjna (ocena najwyższa spośród wszystkich miast powiatowych województwa świętokrzyskiego, obok Ostrowca Świętokrzyskiego).

Do czynników mających wpływ na atrakcyjność inwestycyjną zaliczono możliwości wypoczynkowe (klasa A), jakość rynku pracy (klasa A) oraz jakość infrastruktury technicznej (klasa B). Dobrze oceniono chłonność lokalnego rynku (klasa C) oraz istniejącą infrastrukturę otoczenia biznesu (klasa C), klimat społeczny (klasa D), aktywność marketingową (klasa D) oraz skuteczność transformacji gospodarczej (klasa D). Najgorzej natomiast oceniono dostępność komunikacyjną - poniżej klasy D.

6.2.2 Bezrobocie

Stopa bezrobocia w Sandomierzu na koniec maja 2007 r. wynosiła 11%, w powiecie sandomierskim – 12,6% (wobec 16,3% na koniec 2005 r.) i była jedną z niższych w województwie świętokrzyskim, którego stopa bezrobocia wyniosła 15,6%. W roku 2005 w Sandomierzu, na 8 776 pracujących było 1887 bezrobotnych, co daje 460 pracujących na 100 bezrobotnych. Dla porównania w 2004 r. przy liczbie 7 919 pracujących bezrobotnych było 1977 (400 pracujących na 100 bezrobotnych).

Z roku na rok liczba ofert dostępnych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sandomierzu rosła. Na koniec roku 2006 było ich prawie 1100, wobec prawie 5500 bezrobotnych zarejestrowanych na terenie działania tego urzędu.

Spadek bezrobocia w Sandomierzu jest zgodny z obserwowaną od 2004 r. tendencją spadku osób pozostających bez pracy, nie tylko w regionie, ale i całym kraju.

6.3 Sytuacja finansowa miasta

Budżet

Budżet miasta należy do bardzo ważnych instrumentów kreowania jej polityki rozwoju, ponieważ jest głównym źródłem finansowania usług publicznych oraz inwestycji infrastrukturalnych, należących do ustawowych zadań własnych gminy miejskiej. Są to bowiem działania tworzące warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i funkcji wytwórczych w mieście oraz poprawiające standardy obsługi ludności. Dlatego

analiza strukturalna budżetu miasta w istotny sposób dopełnia analitykę struktury gospodarczej Sandomierza.

- Dochody budżetowe miasta

W zakresie dochodów budżetowych miasta analizie poddano dwa najistotniejsze czynniki, czyli tempo wzrostu dochodów w latach 2000 – 2005 oraz strukturę dochodów w roku 2000 i 2005.

Tab. Tempo zmian dochodów budżetowych Sandomierza na tle gmin miejskich województwa

Rok	Dochody w PLN	Zmiana w %	Dochód na 1 mieszk. w PLN	Dochód na 1 mieszk. w gminach miejskich województwa w PLN
2000	35 932 598	-	1 389,72	1 451,94
2001	41 689 822	16,02	1 626,16	1 509,64
2002	43 743 124	4,93	1 706,92	1 587,62
2003	44 253 344	1,17	1 739,45	1 654,57
2004	50 933 568	15,10	2 010,09	1 820,34
2005	52 070 261	2,23	2 058,11	2 035,61

Źródło: GUS

Analiza powyższych danych prowadzi do następujących wniosków:

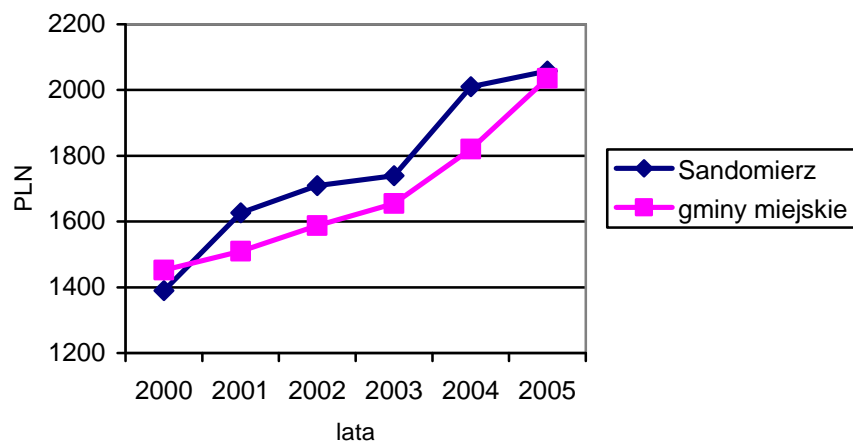
- w latach 2000 – 2005 tempo wzrostu dochodów budżetowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Sandomierzu był wyższy niż średnia dla gmin miejskich województwa;
- w analizowanym dochody budżetowe Sandomierza wzrosły o 44,9%, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca o ponad 48%, podczas gdy w miastach województwa świętokrzyskiego wzrost ten był na poziomie 40%;
- dochód budżetowy na 1 mieszkańca był w badanym okresie wyższy od średniej dla miast w województwie (z wyjątkiem roku 2000). Niewielkie zahamowanie widoczne

jest w roku 2005, w którym dochód dla miast zbliżył się do dochodu na 1 mieszkańca w Sandomierzu

– w ostatnich dwóch latach widoczne jest spowolnienie wzrostu dochodów miasta

Wyk. Dochody budżetowe na 1 mieszkańca w Sandomierzu i gminach miejskich

Źródło: GUS

Tab. Procentowa struktura dochodów Sandomierza w latach 2000 i 2005

Wyszczególnienie	Sandomierz		Gminy miejskie województwa świętokrzyskiego	
	Rok		Rok	
	2000	2005	2000	2005
	%	%	%	%
Dochody ogółem, w tym:	100	100	100	100
Dochody własne	47,5	45,6	29,6	29,7
Udział w podatkach budżetu państwa	18,1	21,8	17,7	24,1
Dotacje	13,1	12,7	20,0	18,7
Subwencje	21,3	19,9	32,7	27,5

Źródło: GUS

Na podstawie przedstawionych danych można stwierdzić, że:

- w strukturze dochodów budżetowych miasta udział składników bezpośrednio związanych z aktywnością gospodarczą w jej obszarze spadł w ciągu lat 2000 – 2005 z 47,5% do 45,6%, czyli o prawie 4%. W gminach miejskich udział tego składnika był znacznie niższy, ale przez ten okres utrzymał się na prawie niezmiennym poziomie;
 - udział w podatkach wzrósł – jako jedyny (pokazany w tabeli) składnik budżetu. Wzrost ten jednak był niższy niż średnia dla miast województwa i wyniósł 36%, wobec wzrostu w Sandomierzu rzędu 20%;
 - w strukturze dochodów Sandomierza i gmin miejskich wyraźnie widać różnicę w udziale dotacji, czyli środków stanowiących formę interwencjonizmu państwowego. Wskaźnik ten spadł dla obu badanych obszarów, jednak ciągle udział dotacji dla gmin miejskich jest wyższy o prawie 50% niż w Sandomierzu;
 - od 2000 r. w dochodach Sandomierza nieznacznie zmalał (o 7%) udział środków pochodzących z mechanizmu redystrybucji dochodowej – subwencja i w 2005 r. stanowiła ona 19,9% dochodu miasta, wobec 27,5% dla miast województwa świętokrzyskiego.
- Wydatki budżetowe miasta

Analizę struktury wydatków budżetowych miasta dokonano w przekroju rzeczowym i w przekroju działowym.

Tab. Tempo zmian wydatków budżetowych Sandomierza na tle gmin miejskich województwa

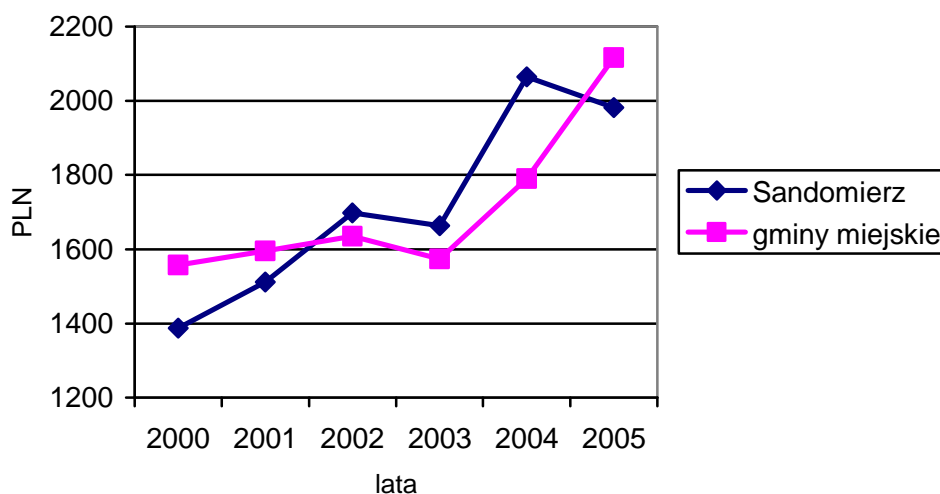
Rok	Wydatki w PLN	Zmiana w %	Wydatki na 1 mieszk. w PLN	Wydatki na 1 mieszk. w gminach miejskich województwa w PLN
2000	35 879 868	-	1387,68	1 557,81
2001	38 748 409	7,99	1511,43	1 594,93
2002	43 516 103	12,3	1 698,06	1 634,75

2003	42 324 947	-2,74	1 663,65	1 573,51
2004	52 328 907	23,64	2 065,15	1 790,27
2005	50 148 517	-4,17	1 982,15	2 116,46

Źródło: GUS

Wyk. Wydatki budżetowe na 1 mieszkańca w Sandomierzu i gminach miejskich

Źródło: GUS

Z zestawienia, zawierającego dane miasta na tle gmin miejskich województwa można określić następujące tendencje:

- w latach 2000 – 2005 tempo wzrostu wydatków budżetowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (o 43%) w Sandomierzu było wyższe niż w gminach miejskich województwa (wzrost o 36%);
- wzrost wydatków budżetowych Sandomierza w analizowanym okresie wyniósł 40%, wobec 33% wzrostu w gminach miejskich;
- w latach 2003 i 2005 zauważalny był spadek wydatków budżetowych, którego przyczyną były mniejsze wydatki inwestycyjne.

Tab. Procentowa struktura wydatków w przekroju rzeczowym Sandomierza na tle gmin miejskich województwa

Wyszczególnienie	Sandomierz		Gminy miejskie województwa świętokrzyskiego	
	Rok		Rok	
	2000	2005	2000	2005
	%	%	%	%
Wydatki ogółem, w tym:	100	100	100	100
Wynagrodzenia	33,6	36,9	40,2	33,1
Materiały i usługi	19,9	21,1	17,4	15,9
Świadczenia	11,2	13,1	8,6	14,7
Dotacje	3,9	6,0	7,3	7,5
Inwestycje	20,5	13,3	15,6	18,0
Pozostałe	10,9	9,6	10,9	10,8

Źródło: GUS

Przedstawione zestawienie wydatków budżetowych miasta w strukturze rzeczowej na tle gmin miejskich w latach 2000 i 2005 prowadzi do następujących wniosków:

- w Sandomierzu, w przeciwieństwie do gmin miejskich rośnie udział wydatków na wynagrodzenia. Wzrost ten, na przestrzeni 5 lat wyniósł 10%, wobec spadku o 21% w miastach województwa;
- nastąpił spadek wydatków na inwestycje, które w 2005 r. stanowiły niewiele ponad 13% wszystkich wydatków budżetowych, wobec 20% udziału w roku 2000. W gminach miejskich województwa zaznaczył się natomiast wzrost nakładów inwestycyjnych (o 15%);
- wydatki na materiały i usługi utrzymywał się w mieście w latach 2000 – 2005 na dość stałym poziomie i był wyższy niż w gminach miejskich, w których jeszcze dodatkowo spadł do poziomu 15,9%;

- wydatki na świadczenia wzrosły w Sandomierzu o 17%, ale i tak stanowią mniejszy udział w wydatkach niż w gminach miejskich, w których udział tego rodzaju wydatków wyniósł w 2005 r. 14,7%;
- udział wydatków pozostałych, zarówno w Sandomierzu, jak i miastach województwa utrzymywał się na stałym poziomie (10,9% w 2000 r.). na przestrzeni tych lat wydatki pozostałe zmniejszyły się w Sandomierzu o ponad 13% do 9,6% udziału w wydatkach budżetowych, podczas gdy w gminach miejskich spadek wyniósł tylko o 1%, do poziomu 10,8%
- mniejszy udział wydatków inwestycyjnych Sandomierza w ostatnim czasie spowodowany jest niższym tempem wykorzystania inwestycyjnych środków unijnych. Jednak z powyższych analiz wynika również, że w latach wcześniejszych Sandomierz absorbował większe dotacje z UE niż miasta woj. Świętokrzyskiego.

Tab. Procentowa struktura wydatków Sandomierza w ujęciu działowym na tle gmin miejskich województwa świętokrzyskiego

Wyszczególnienie		Sandomierz		Gminy miejskie województwa świętokrzyskiego	
		%	%	%	%
		2000	2005	2000	2005
Wydatki ogółem, w tym:		100	100	100	100
1.	Transport i łączność	3,9	11	6,5	11,6
2.	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	24,8	12,6	13,0	5,7
3.	Gospodarka mieszkaniowa	1,7	1,5	2,8	2,8
4.	Oświata i wychowanie	37,0	31,2	41,6	33,2
5.	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,3	4,0	2,4	3,0
6.	Ochrona zdrowia	1,1	1,6	1,8	1,2
7.	Pomoc i opieka społeczna	12,7	15,6	13,6	20,7
8.	Kultura fizyczna i sport	2,9	4,9	1,5	7,0
9.	Administracja publiczna	12,3	12,5	8,4	7,7

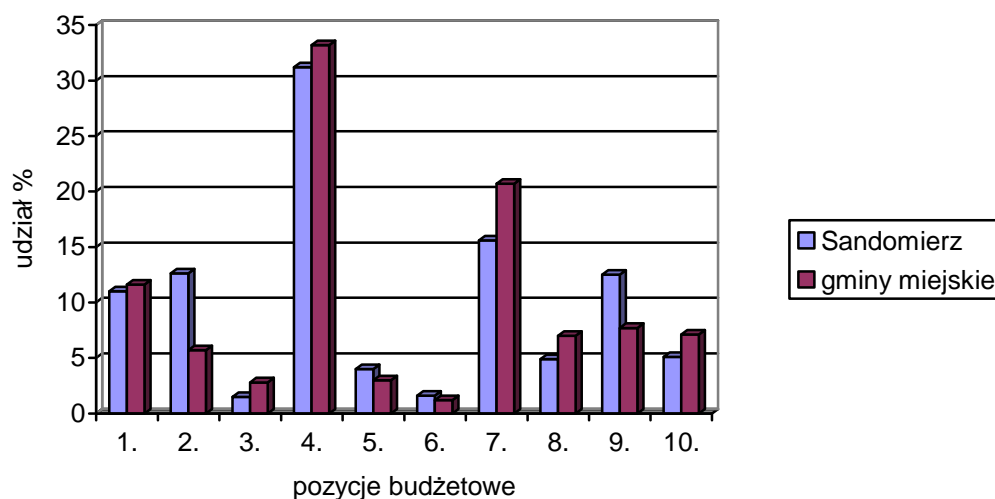
10.	Pozostałe	0,3	5,1	8,4	7,1
-----	-----------	-----	-----	-----	-----

Źródło: GUS

Z powyższych diagramów wynika, że:

- Sandomierz, w porównaniu z gminami miejskimi województwa, posiada znacznie większy udział w wydatkach budżetowych w działach: gospodarka komunalna i administracja publiczna wynosi on odpowiednio o 121% i o 62% więcej niż w miastach województwa;
- gminy miejskie mają znacznie większy udział w wydatkach w działach; pomoc i opieka społeczna, kultura fizyczna i sport oraz pozostałe (głównie rolnictwo i łowiectwo);
- Sandomierz ma stosunkowo niski poziom wydatków na kulturę fizyczną i sport, oświatę i wychowanie oraz ochronę zdrowia – łącznie stanowią 37,7% wydatków budżetowych, podczas gdy w gminach miejskich wskaźnik ten wynosi 41,1%.

Wyk. Procentowy struktura wydatków Sandomierza w 2005 r., w ujęciu działowym, na tle gmin miejskich województwa świętokrzyskiego

Źródło: GUS

6.4 Potencjał społeczno-gospodarczy Sandomierza, Stalowej Woli i Tarnobrzegu

Analiza porównawcza Sandomierza, Stalowej Woli i Tarnobrzegu została przeprowadzona w celu pokazania potencjału tych trzech miast oraz pozycji Sandomierza na tle sąsiadów, które tworzą małą aglomerację tzw. "czwórmiasto" (wraz z Niskiem). Łączna liczba mieszkańców tych czterech miast wynosi ponad 156 000 osób, a maksymalne odległości pomiędzy tymi miastami nie przekraczają 40 kilometrów.

Tab. Demografia w 2006 r.

Miasto	Ludność	Zmiana ludności rok 2000=100 [^]	Ludność na 1 km ² [^]	Współczynnik feminizacji	Saldo migracji na 1000 os. [^]
Sandomierz	24 962	96,5	882	115	-2,4
Stalowa Wola	65 818	96,3	794	107	-10,2
Tarnobrzeg	50 047	99,5	586	109	-2,8

Źródło: GUS

Tab. Infrastruktura społeczna w 2005 r.

Miasto	Liczba ludności na 1 aptekę [^]	Liczba ludności na 1 bibliotekę [^]	Liczba kin
Sandomierz	2 796	8 386	1
Stalowa Wola	2 754	9 442	2
Tarnobrzeg	3 341	6264	1

Źródło: GUS

Tab. Infrastruktura techniczna i gospodarka komunalna w 2005 r.

Miasto	Korzystający z instalacji w % do ogółu mieszkańców				Średnia pow. mieszkania w m ²	Pow. mieszkania w m ² na 1 os.	Liczba nowych mieszkań na 1000 mieszk.	Długość sieci w km na 100 km ²		
	Wodociąg	Centralne ogrzewanie	Gaz sieciowy	Kanalizacja				Wodociąg	Kanalizacja	Gaz sieciowy
Sandomierz	90,1	90,5	89,5	82,6	63,2	21,4	3,5	360,5	319,9	351,7
Stalowa Wola	96,1	97,4	95,2	86,8	57,4	19,6	1,0	108,1	125,1	163,9
Tarnobrzeg	98,1	94,0	94,8	83,5	61,2	20,0	2,6	170,0	60,1	177,3

Źródło: GUS

Tab. Dochody miast w 2005 r.

Miasto	Dochody w PLN	Udział dochodów własnych w %	Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa		Dochody na 1 mieszk. w PLN
			Od osób fizycznych w %	Od osób prawnych w %	
Sandomierz	52 070 261	67,4	19,7	2,0	2 058,11
Stalowa Wola	118 021 604	60,9	20,2	2,0	1 782,29
Tarnobrzeg	105 673 509	42,9	18,8	1,2	2 113,13

Źródło: GUS

Tab. Wydatki miast w 2005 r.

Miasto	Wydatki w PLN	Udział wydatków inwestycyjnych w % [^]	Wydatki na 1 mieszk. w PLN [^]
Sandomierz	50 148 517	13,3	1 982,15
Stalowa Wola	114 084 552	17,1	1 772,84
Tarnobrzeg	109 916 714	7,2	2 197,98

Źródło: GUS

Tab. Działalność gospodarcza w 2006 r.*

Miasto	Liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON					Pracujący w sektorach	
	Liczba	Na 1000 mieszk. [^]	Udział sektora publicznego w %	Udział sektora prywatnego w %	Udział kapitału zagranicznego w % [^]	Sektor publiczny w %	Sektor prywatny w % [^]
Sandomierz	3 506	140	3,5	96,5	0,5	47,7	52,3
Stalowa Wola	6 387	97	3,6	96,4	0,7	68,2	31,8
Tarnobrzeg	5 240	105	2,7	97,3	0,9	65,9	34,1

Źródło: GUS.

* - tabela „Pracujący w sektorach” – dane z 2003 r.

Sandomierz, najmniejsze z tych trzech miast, teoretycznie powinno być również najslabszym pod względem gospodarczym i pod względem sytuacji społecznej. Z powyższego zestawienia wynika jednak, że miasto jest bardzo konkurencyjne względem Stalowej Woli i Tarnobrzegu nie tylko pod względem walorów kulturalnych, historycznych i krajobrazowo-przyrodniczych (te dwa miasta praktycznie są tych walorów pozbawione), ale i pod względem ekonomicznym.

W Sandomierzu, w porównaniu ze Stalową Wolą oraz Tarnobrzegiem działa najwięcej podmiotów gospodarczych, najwięcej ludności pracuje w sektorze prywatnym, a także to miasto generuje najwięcej dochodu własnego w całej strukturze dochodów budżetowych miasta.

Sandomierz wypada korzystnie również w komforcie mieszkania, ponieważ posiada najwyższe wskaźniki dotyczące wielkości mieszkań a także ilości nowobudowanych obiektów mieszkalnych.

Wydatki i dochody na 1 mieszkańca plasują Sandomierz pośrodku, podobnie jak zasoby infrastruktury społecznej.

W przyjętej bardzo uproszczonej punktacji (najlepszy wskaźnik w danej kategorii 2 pkt, najgorszy – 0 pkt, przy założeniu wzięcia do badania tylko cech porównywalnych i miarodajnych – oznaczone są w powyższych tabelach symbolem „^”) Sandomierz otrzymał 27 punktów (na 44), Stalowa Wola 15, a Tarnobrzeg 23.

Z powyższej analizy wynika, że Sandomierz posiada bardzo silną pozycję w regionie, którą dodatkowo potęgują ogromne walory kulturowe i przyrodnicze.

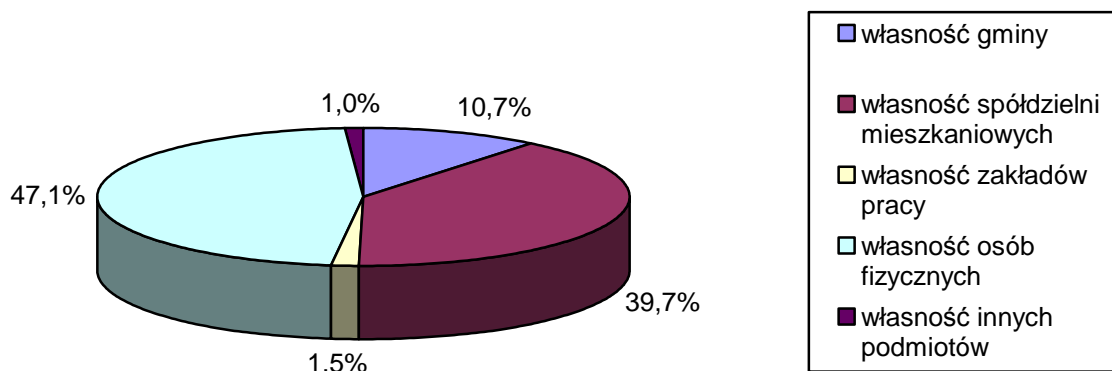
6.5 Sfera społeczna

6.5.1 Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe Sandomierza w roku 2005 wynosiły 8 535 mieszkań, z czego 10,6% (913 mieszkań) stanowiło zasób gminy. W porównaniu z rokiem 2000 liczba mieszkań zwiększyła się o 545 (wzrost o 6,8%), czyli o 109 rocznie.

Wyk. Zasoby mieszkaniowe Sandomierza według rodzaju własności, w 2005 r.

Źródło: GUS

W Sandomierzu na 1000 mieszkańców przypada 339 mieszkań. W porównaniu ze średnią dla gmin miejskich województwa świętokrzyskiego jest to wartość poniżej średniej (366 mieszkań na 1000 osób).

Do osiągnięcia średniej dla gmin miejskich brakuje więc w Sandomierzu ok. 680 mieszkań. Należy przy tym pamiętać, że liczba mieszkańców powoli spada i prognozy demograficzne potwierdzają dalszy spadek.

Powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w mieście (63,2 m²) jest sporo wyższa niż średnia dla gmin miejskich województwa (58,2 m²). Natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca jest, w Sandomierzu i gminach miejskich, już taka sama i wynosi 21,3 m². Wielkości te potwierdzają niższy wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców, jaki występuje w Sandomierzu.

Duża część zasobów mieszkaniowych Sandomierza (ok. 30%) została wybudowana w latach 1946 – 1970 i jest to głównie zabudowa wielorodzinna.

Wartym zwrócenia uwagi jest fakt, że w mieście maleje liczba mieszkań będących własnością spółdzielni mieszkaniowych oraz gminy. Na terenie miasta nie również mieszkań należących do TBS-ów.

Analiza powyższych danych wskazuje na konieczność budowy nowych mieszkań, również w budownictwie wielorodzinnym.

Wyposażenie mieszkań w infrastrukturę techniczną jest na dość wysokim poziomie. 95,8% mieszkań podłączonych jest do wodociągu, 90,5% ma centralne ogrzewanie, 89,3% mieszkań korzysta z gazu sieciowego. Do sieci kanalizacji zbiorczej podłączonych jest natomiast 93,5% mieszkań. W porównaniu z gminami miejskimi województwa świętokrzyskiego Sandomierz ma mniejszą liczbę mieszkań podłączonych do wodociągu (97% w miastach województwa) i kanalizacji (94,1%), ale taki sam odsetek liczby mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie. Więcej mieszkań w Sandomierzu wyposażonych jest w sieć gazową (miasta województwa – 81,8%).

Najgorsza sytuacja pod względem dostępu do infrastruktury technicznej panuje w mieszkaniach, które są własnością osób fizycznych w budynkach mających ponad 50 lat.

Mając na uwadze powyższe analizy, rozwój Sandomierza, w tym poprawa warunków życia mieszkańców miasta, warunkowany będzie w głównej mierze zmianami jakościowymi życia mieszkańców, w mniejszym zaś stopniu zmianami ilościowymi. Wśród czynników jakościowych najważniejszymi są:

- modernizacja i remonty istniejących zasobów mieszkaniowych;
- modernizacja istniejących osiedlowych zasobów budownictwa z lat 1945 – 1970, w tym objęcie rewitalizacją takich obszarów;
- modernizacji infrastruktury technicznej;
- stworzenie warunków dla lepszego i racjonalnego wykorzystania istniejącej infrastruktury inżynierskiej;
- zagospodarowanie istniejących przestrzeni publicznych jako funkcjonalnych i dostępnych obszarów kształtowania się struktury miasta;
- aktywność gospodarcza mieszkańców miasta, głównie w usługach turystycznych oraz innych usługach rynkowych, a także kulturalnych.

6.5.2 Ochrona zdrowia

Obsługa w zakresie służby zdrowia na terenie miasta nie zaspakaja w pełni potrzeb mieszkańców, ale podstawowe są zaspokajane w sposób dostateczny.

Na terenie Sandomierza działa 15 placówek ambulatoryjnej pomocy zdrowotnej, z czego 2 są publiczne: Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej przy ul. Schinzla (szpital powiatowy), oraz Ambulatorium z Izbą Opieki Zdrowotnej - Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej przy ul. Mickiewicza.

Pozostałe, to głównie niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, prywatne gabinety lekarskie, centra pielęgniarstwa.

Przy szpitalu powiatowym działa również całodobowe centrum ratownictwa medycznego.

Na terenie miasta działa obecnie 9 aptek. Na 1 aptekę przypada więc 2796 osób, a w gminach miejskich województwa jest to 2613. Oba wskaźniki są więc porównywalne. Zakres wykonywanych usług w placówkach medycznych Sandomierza zapewnia podstawową opiekę medyczną. Specjalistyczne badania i zabiegi są wykonywane w Kielcach.

W mieście znajdują się również 2 ośrodki pomocy społecznej i 1 dom pomocy społecznej. Dysponują one 161 miejscami, z czego w 2005 r. wykorzystane było 141.

6.5.3 Oświata

Przedszkola

Na terenie miasta w 2006 r. działało 6 przedszkoli samorządowych, w których liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wynosiła 683. W porównaniu z rokiem 2000 liczba dzieci spadła o 85 (z 768). Dużo mniejszym zmianom natomiast uległa liczba miejsc w przedszkolach. Zarówno w roku 2000 (650 miejsc), jak i 2006 (655 miejsc) była niższa niż liczba uczęszczających.

Ponadto działa również 1 przedszkole specjalne, w którym jest 20 miejsc i 7 uczęszczających dzieci.

Szkoły podstawowe

Sandomierz obsługiwany jest przez 4 szkół podstawowych, z czego 1 zlokalizowana jest w prawobrzeżnej części miasta, oraz 2 szkoły podstawowe specjalne, w których uczyło się 38 dzieci.

Tab. Szkoły podstawowe w Sandomierzu, rok 2000 i 2006

Rok	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba uczniów na 1 pomieszczenie	Liczba uczniów na 1 nauczyciela
2000	5	2 318	22,3	17,0
2006	4	1 628	23,2	11,6

Zródło: GUS, Urząd Miasta Sandomierza

Nie wszystkie obiekty szkolne posiadają pełną infrastrukturę sportową. 2 szkoły korzystają z wynajętej bazy sportowej. Jednak plany inwestycyjne miasta zakładają budowę sal gimnastycznych w tych dwóch obiektach. Stan techniczny szkół jest zadawalający.

Każda szkoła ma dostęp do Internetu (łącznie jest 6 pracowni komputerowych) oraz prowadzi zajęcia pozaszkolne.

Trendy demograficzne pokazują, że nadal postępować będzie spadek liczby uczniów szkół podstawowych. Jednym z rozwiązań może być specjalizacja przedmiotowa poszczególnych placówek.

Gimnazja

W Sandomierzu działają 3 gimnazja (w tym jedno katolickie). 1 z nich (nr 2) znajduje się w prawobrzeżnej części miasta, tworząc zespół szkół ze szkołą podstawową nr 3.

Tab. Gimnazja w Sandomierzu, rok 2000 i 2006

Rok	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba uczniów na 1 pomieszczenie	Liczba uczniów na 1 nauczyciela
2000	3	848	24,9	16,6
2006	3	1 156	13,1	10,3

Źródło: GUS, Urząd Miasta Sandomierza

Podobnie jak budynki szkół podstawowych, budynki gimnazjalne są w dobrym stanie technicznym. 1 szkoła posiada własną bazę sportową, 1 dzieli sale gimnastyczne ze szkołą podstawową (zespół szkół).

Każda placówka ma pełny dostęp do Internetu i prowadzi zajęcia dodatkowe.

Obecnie zauważalny jest już spadek liczby młodzieży uczęszczającej do gimnazjum. W ciągu ostatnich 5 lat liczba ta spadła o ok. 200 uczniów. Struktura demograficzna wskazuje na dalszy spadek liczby uczniów.

Szkoły średnie i policealne

W mieście funkcjonuje 9 szkół średnich (w tym zespołów szkół), w tym;

- 3 licea ogólnokształcące (w tym Liceum Katolickie);
- 4 zespoły szkół: ekonomicznych, rolniczych, gastronomiczno-hotelarskich, technicznych i ogólnokształcących);
- 2 szkoły policealne (rachunkowości, informatyki).

W ramach tej liczby w Sandomierzu działa 7 szkół zasadniczych, 2 szkoły zasadnicze specjalne, 11 techników, 2 licea ogólnokształcące, 7 liceów kierunkowych, 2 studia policealne, 3 studia zawodowe, 1 społeczna szkoła muzyczna. Wśród nich są szkoły dla dorosłych i szkoły specjalne.

W roku 2006 r. uczęszczało do nich 2 927 uczniów, w tym 599 dorosłych, z czego do:

- szkół zasadniczych 323 osoby;
- techników 1 481 osób i 70 dorosłych;
- liceów profilowanych 344 osoby;
- szkół policealnych 167 osób i 529 dorosłych;
- szkół średnich specjalnych 13 osób.

Prowadzenie tych szkół leży w gestii gminy, powiatu oraz różnych stowarzyszeń i fundacji.

Baza lokalowa szkół średnich to przede wszystkim stare, często zabytkowe budynki szkolne, nie zawsze w dobrym stanie technicznym. Niektóre z nich nie posiadają bazy sportowej, ale w każdej jest dostęp do Internetu.

Profil kształcenia w wymienionych szkołach jest dostosowany tylko w części do rynku pracy. Program nauczania wymaga rewizji, szczególnie w związku ze zmianami, które dotyczą zatrudnienia w mieście.

Uczelnie wyższe i instytuty naukowe

W Sandomierzu swoje siedziby mają 4 uczelnie wyższe:

- Wyższa Szkoła Przyrodniczo-Humanistyczna;
- Instytut Teologiczny PAT;
- Wyższe Seminarium Duchowne;
- Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych

Trwają przygotowania do powołania państwowej szkoły wyższej, zawodowej, która ma powstać na bazie, prywatnej obecnie, Wyższej Szkoły Przyrodniczo-Humanistycznej. W roku 2003 studiowało w niej 1572 osoby. W Instytucie Teologicznym studiowało 121 osób.

W Sandomierzu działają ponadto instytuty badawczo-naukowe. Wśród nich są:

- Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu;
- Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin PAN w Sandomierzu.

6.5.4 Administracja, łączność i bezpieczeństwo publiczne

Sandomierz pełni ważną rolę w administracji publicznej województwa świętokrzyskiego. Jest drugim po Kielcach miastem województwa, pod względem liczby instytucji o znaczeniu ponadlokalnym. Działają tu filie urzędów o znaczeniu wojewódzkim oraz centralnym..

W Sandomierzu działa Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, która specjalizuje się w ratownictwie drogowym oraz wodnym (sekcja pletwonurków).

Z danych Komendy Powiatowej Policji w 2005 r. wykrywalność przestępstw wyniosła prawie 73%. Wykrywalność przestępstw wzrasta, przy jednoczesnym spadku ich liczby. Jednocześnie, z badań opinii publicznej wynika, że prawie 70% mieszkańców miasta czuje się bezpiecznie.

Oprócz policji nad bezpieczeństwem w mieście czuwa Straż Miejska.

6.5.5 Kultura i sport

Sandomierz jest bardzo atrakcyjnym miastem pod względem kulturalnym. Wiąże się to, przede wszystkim z dużymi walorami historycznymi i architektonicznymi oraz przyrodniczo-krajobrazowymi.

Biblioteki publiczne odgrywają istotną rolę kulturotwórczą. W Sandomierzu w 2005 r. działały 3 biblioteki. Skorzystało z nich ok. 7 500 czytelników. Na 1 placówkę biblioteczną przypada 8 386 osób, a księgozbiór na 1000 mieszkańców wynosi 3 989.

W porównaniu do średniej dla gmin miejskich województwa świętokrzyskiego są to wskaźniki wysokie. Liczba osób na 1 bibliotekę dla gmin miejskich wynosi 11 090, natomiast księgozbiór na 1000 mieszk. – 2681,7.

Na terenie miasta działa ponadto 1 kino, ze 195 miejscami.

Ponadto na terenie miasta działają inne, liczne instytucje kultury. W roku 2005 3 sandomierskie muzea (Muzeum Diecezjalne Sztuki Sakralnej, Muzeum Okręgowe w Sandomierzu oraz oddział Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego) odwiedziło 43 000 osób. Na uwagę zasługują działające galerie sztuki, w tym Biuro Wystaw Artystycznych.

Działalność z zakresu kultury prowadzi również Centrum Kultury i Rekreacji Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, oraz liczne fundacje i stowarzyszenia, które organizują imprezy plenerowe, przeglądy, festyny i inne wydarzenia kulturalne.

W Sandomierzu działają następujące obiekty sportowe:

- zespół basenów krytych „Błękitna Fala”;
- basen miejski (letni, odkryty);
- hala widowiskowo – sportowa z kompleksem boisk.
- stadion sportowo-rekreacyjny;
- wyciąg narciarski i infrastruktura sportowa Parku Piszczele;
- osiedlowe i przyszkolne boiska sportowe i tereny rekreacyjne.

Mimo dobrej i nowoczesnej infrastruktury związanej z kulturą i sportem należy dążyć do unowocześniania przede wszystkim placówek upowszechniania kultury, zwiększenia ich dostępności oraz rozbudowy oferty kulturalnej proponowanej mieszkańcom miasta oraz turystom. W mieście brakuje sali widowisko-sportowej, a ponadto Sandomierz nie wytworzył dotąd imprezy kulturalnej, która stałaby się magnesem, ściągającym do miasta turystów z całego kraju.

Ponadto brakuje w mieście miejsca, w którym mogłyby odbywać się imprezy plenerowe - masowe. Stare Miasto nie jest odpowiednie do takich celów. Najlepszym

rozwiązaniem może być urządzenie placu Jana Pawła II, między Starym Miastem, a Wisłą, na którym mogłaby znaleźć się muszla koncertowa lub nawet mały amfiteatr.

7. Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

7.1 Zagrożenia techniczne

Na terenie miasta występują obiekty, stwarzające zagrożenie wystąpieniem awarii przemysłowej, wybuchem, skażeniem środowiska oraz innym zagrożeniem. Jednak plan ochrony środowiska województwa świętokrzyskiego nie wymienia Sandomierza wśród terenów szczególnie zagrożonych w wyniku działalności przemysłowej.

Ryzyko awarii dotyczy przede wszystkim:

- Huty Szkła Pilkington Polska SA;
- Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej;
- Przedsiębiorstwa Gospodarki Mieszkaniowej i Komunalnej;
- gazociągów wysokiego ciśnienia na terenie miasta;
- składów i dystrybucji gazu propan – butan;
- przerwanie wałów przeciwpowodziowych na Wiśle i Trześniówce;

Ponadto zagrożenie mogą stwarzać trasy przewozu niebezpiecznych substancji w transporcie drogowym i kolejowym, przebiegające przez Sandomierz. Warunki zagospodarowania w sąsiedztwie gazociągu oraz dla terenów położonych przy wałach przeciwpowodziowych określają przepisy szczególne. Wzdłuż gazociągów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy ustalić strefy ochronne.

7.2 Zagrożenia ze strony środowiska przyrodniczego

7.2.1 Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi

Dla miasta Sandomierz RZGW nie opracował „Studium ochrony przeciwpowodziowej”. W związku z tym RZGW proponuje wyznaczyć obszary zagrożenia powodziowego w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wałów przeciwpowodziowych, budowli piętrzących albo budowli ochronnych pasa technicznego lub przelania się wód przez koronę wału przeciwpowodziowego w oparciu o dostępne materiały. RZGW posiada opracowanie, w którym wyznaczona została strefa zagrożenia powodzią wodą 1%. Opracowanie to nie stanowi jednak Studium ochrony przeciwpowodziowej. Wśród najważniejszych działań zmierzających do uzyskania pełnego zabezpieczenia przeciwpowodziowego dotyczących Sandomierza należy wymienić:

- podwyższenie lewego wału cofkowego rzeki Trześniówki, który znajduje się na terenie województwa podkarpackiego;
- wybudowanie przepompowni przy lewym wale rzeki Wisły, bezpośrednio powyżej ujścia rzeki Koprzywniki w Zawisleczu (gm. Samborzec);
- uzupełnienie wyposażenia magazynu przeciwpowodziowego;
- dokonywanie okresowych przeglądów stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych oraz dokonywanie bieżącej konserwacji i wymaganych remontów.

Jednym z warunków minimalizacji zagrożenia powodziowego jest także zwiększenie retencji zbiornikowej, która jest zbyt mała i nie pozwala na znaczące wyrównanie odpływów. Działania te winny objąć zarówno odbudowę i remonty zdewastowanych obiektów, jak również realizację nowych przedsięwzięć. Lokalizacja tych urządzeń i zbiorników dotyczy gminy Samborzec, Wilczyce oraz Koprzywnica.

Obszary zagrożenia powodziowego powinny być z mocy prawa uwzględnione przy sporządzaniu planów miejscowych, zgodnie z zapisami ustawy Prawo Wodne.

7.2.2 Inne zagrożenia

Na terenie miasta i powiatu występuje pas gradowy o zwiększonej częstotliwości wystawienia nawałnic gradowych.

Teren Sandomierza, w szczególności krawędzi skarpy wiślanej i północnej, rolniczo użytkowanej części miasta narażony jest na erozję wodną. Dotyczy to przede wszystkim obszarów o spadkach powyżej 9%. Less jest skałą podatną na uplastycznianie pod wpływem wilgoci, co może być przyczyną poważnych katastrof budowlanych. Hydrogeologiczne warunki krawędzi Wyżyny Sandomierskiej powodują powstawanie jam i zapadlisk. Oprócz erozji wodnej, w północnych rejonach miasta występuje jeszcze zjawisko erozji wietrznej. Do szczególnie zagrożonych obiektów w Sandomierzu, ze względu na osuwanie się mas ziemnych, na podstawie danych Wojewódzkiego Wydziału Zarządzania Kryzysowego w Kielcach należą m.in. zamek sandomierski, Collegium Gostominaum, domy mieszkalne przy ul. Zamkowej oraz synagoga.

W rejonach sadowniczych i warzywniczych lokalnym zagrożeniem jest obecność nadmiaru środków ochrony roślin i ich pozostałości w glebach i wodach.

8. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemu komunikacji i infrastruktury technicznej

8.1 Transport drogowy i kolejowy

Sandomierz stanowi węzeł komunikacyjny o znaczeniu międzyregionalnym łączący korytarze transportowe o znaczeniu krajowym: Kraków – Medyka, Łódź – Rzeszów, Lublin – Rzeszów, Warszawa – Rzeszów., Miasto leży ponadto w międzyregionalnym korytarzu transportowym opartym na drodze krajowej nr 77 Lipnik – Przemyśl oraz korytarzu, łączącym na terenie województwa ośrodki położone wzdłuż linii

szerokotorowej LHS, którego elementem będą: ww. linia LHS oraz zmodernizowany ciąg drogowy Jędrzejów – Staszów – Sandomierz.

8.1.1 Sieć ulic

Teren miasta Sandomierz obsługują ulice zaliczane do kategorii dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Drogi krajowe

Drogi krajowe obsługujące miasto Sandomierz to:

- fragment drogi krajowej nr 77 (klasa techniczna G) relacji Lipnik – Sandomierz – Stalowa Wola - Przemyśl, przebiegający ulicami: Kwiatkowskiego, Żwirki i Wigury, węzeł „Kraków”, Lwowska, Trześniowska;
- fragment drogi krajowej nr 79 (klasa techniczna G) relacji Warszawa – Sandomierz - Kraków – Bytom, przebiegający ulicami: Ożarowska, Kwiatkowskiego, Żwirki i Wigury, węzeł „Kraków”, al. Jana Pawła II, Krakowska.

Łączna długość dróg krajowych na obszarze miasta wynosi 13,7 km.

Drogi wojewódzkie

Drogi wojewódzkie obsługujące miasto to:

- fragment drogi wojewódzkiej nr 723 (klasa techniczna G) relacji Sandomierz – Tarnobrzeg, przebiegający ulicą Lwowską od skrzyżowania z ulicą Trześniowską
- fragment drogi wojewódzkiej nr 777 (klasa techniczna G) relacji Sandomierz – Zawichost – dr. kraj. nr 74, przebiegający ulicą Lubelską.

Łączna długość dróg wojewódzkich w Sandomierzu wynosi 2,9 km.

Drogi powiatowe

Drogi powiatowe (klasa techniczna Z) obsługujące miasto to:

- ul. Rokitek;
- ul. Staromiejska
- ul. Salve Regina;
- ul. Kosely;
- ul. Armii Krajowej;
- ul. Mickiewicza;
- ul. Zawichojska;
- ul. Ożarowska (od skrzyżowania z Kwiatkowskiego, w stronę ul. Mickiewicza);
- ul. Żeromskiego;
- ul. Różana;
- ul. Wojska Polskiego.

Łączna długość dróg powiatowych w mieście wynosi 10,2 km.

Pozostałe ulice, jako drogi gminne (jest ich 161) kształtują największy układ komunikacyjny miasta. Długość dróg gminnych wynosi 77, 5 km.

Całkowita długość ulic na terenie Sandomierza to 104,3 km.

Natężenie ruchu

Badania natężenia ruchu w Sandomierzu wskazują, że połączony ruch tranzytowy z ruchem lokalnym generują w mieście ruch o jednym z najwyższych natężeń w województwie. Wśród pięciu, najbardziej obciążonych ruchem drogowym, odcinków dróg krajowych i wojewódzkich, badanych w roku 2005, dwa odcinki znajdowały się w Sandomierzu (dwa punkty pomiarowe – przejście A i B w ciągu dr. kraj. nr 77).

Tab. Średni dobowy ruch w punktach pomiarowych w Sandomierzu w 2005 r.

Nr drogi	Relacja	Liczba pojazdów			Udział ruchu osobowego w %
		ogółem	osobowe	pozostałe	
Drogi krajowe					
77	Lipnik - Sandomierz	5 140	3 505	1 635	68,2

77	Sandomierz (przejście A)	12 331	9 334	2 997	75,7
77	Sandomierz (przejście B)	21 096	13 734	7 362	65,1
77	Sandomierz (przejście C)	16 552	12 458	4 094	75,3
77	Sandomierz – gr. woj.	7 168	5 326	1 842	74,3
79	Wyszmontów – Sandomierz	2 570	1 791	779	69,7
79	Sandomierz - Koprzywnica	4 552	3 118	1 434	68,5
Drogi wojewódzkie					
723	Sandomierz – dr. kraj. nr 77	8 644	6 993	1 651	80,9
777	Sandomierz (przejście)	8 616	6 816	1 800	79,1
777	Sandomierz - Dwikozy	6 064	4 379	1 685	72,2

Źródło: Wg danych GDDKiA w Kielcach, Zarządu Dróg Wojewódzkich w Kielcach, 2006

Jak wynika z powyższej tabeli natężenie ruchu na drogach wojewódzkich jest wyższe niż na drodze krajowej nr 79 i to zarówno od strony Warszawy jak i Krakowa. Najwyższe obciążenie ruchem pojazdów ciężkich występuje również na drogach wojewódzkich. Największe jest pomiędzy Sandomierzem a Tarnobrzegiem. Tak duży ruch kołowy na wymienionych drogach prowadzi do wniosku, że najważniejszym zadaniem komunikacyjnym miasta powinna być modernizacja i budowa obejść Sandomierza, głównie w ciągu drogi kraj. nr 77 i dróg wojewódzkich.

Charakterystyka układu drogowego miasta

Układ drogowy Sandomierza jest niewystarczający do sprawnej obsługi komunikacyjnej miasta oraz dla ruchu tranzytowego. Przyczyną tego jest:

- mała przepustowość dróg krajowych i wojewódzkich przebiegających przez miasto;
- brak obwodnicy miasta, co powoduje kumulowanie się ruchu tranzytowego i lokalnego na ul. Żwirki i Wigury oraz Kwiatkowskiego;
- zły stan techniczny dróg, w tym przede wszystkim tras tranzytowych, liczne spękania i ubytki powodują zmniejszenie komfortu jazdy, prędkości i bezpieczeństwa.

- niewystarczająca ilość powiązań komunikacyjnych wewnątrzmijskich, przez co utrudniona jest komunikacja lokalna. Dotyczy to przede wszystkim połączenia centrum miasta z obszarami położonymi po drugiej stronie ul. Żwirki i Wigury i Kwiatkowskiego, bezpośredniego połączenia ul. Krakowskiej z osiedlem mieszkaniowym Rokitek, oraz powiązań w prawobrzeżnej części miasta – tzw. os. Huty, Zarzekowic, Koćmierzowa oraz Ostrówka z głównymi ulicami miasta;
- niskie parametry techniczne dróg, szerokość jezdni ulic po której prowadzony jest ruch pojazdów, w tym pojazdów komunikacji zbiorowej, jest niewystarczająca.
- zbyt mała liczba miejsc parkingowych w centrum oraz na osiedlach mieszkaniowych wielorodzinnych;
- brak wystarczającej ilości skanalizowanych skrzyżowań, a na niektórych brak sygnalizacji świetlnej.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że sytuacja sieci drogowej Sandomierza jest warunkowana jest przede wszystkim elementami krajobrazowymi, czyli dynamiczną rzeźbą terenu oraz barierą w postaci rzeki Wisły. Nie pozwala to na ukształtowanie sieci tak, by obsługiwała wszystkie powiązania komunikacyjne wewnątrz miasta.

Kierunki rozwoju komunikacji

Zgodnie z Kompleksowym Programem Rozwoju Sieci Drogowej Województwa Świętokrzyskiego do najpilniejszych zadań inwestycyjnych województwa należy budowa drugiej nitki mostu na Wiśle oraz ul. Lwowskiej – bis w ciągu drogi krajowej nr 77. Projekt ten znalazł się również w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013, oraz na liście rezerwowej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” – oś priorytetowa 8, jako droga S-74 Opatów – Rzeszów, wraz z obejściem Sandomierza.

Poprawa funkcjonowania układu transportowego miasta warunkowana jest wykształceniem czytelnego układu drogowego oraz sprawnych powiązań prawobrzeżnej części miasta, poprawą i unormowaniem dostępności Starego Miasta wynikającej z konieczności ochrony przed nadmierną penetracją ruchu samochodowego, z drugiej strony zaś utrudnionym dojazdem i dostępem, obniżającym atrakcyjność tego obszaru,

przyrostem miejsc parkingowych na obszarach koncentracji usług i handlu, poprawą obsługi miejskiej komunikacji zbiorowej, a także przyrostem systemu ścieżek rowerowych. Działania te będą możliwe do realizacji w przypadku koordynacji działań pomiędzy właścicielami terenu a zarządcami dróg, a także przyrostu środków finansowych potrzebnych na nowe inwestycje drogowe.

8.1.2 Sieć kolejowa

Przez Sandomierz przebiega linia kolejowa nr 25 relacji Koluszki – Dębica, oraz nr 78 Sandomierz - Grębów. Ze względu na zły stan techniczny torowiska wstrzymany jest ruch pasażerski na tej trasie. Prowadzony jest nadal ruch towarowy, w tym do huty szkła. Prowadzi do niej bocznica kolejowa, która swój początek ma w sąsiedztwie nieczynnej stacji kolejowej Sandomierz, której położenie względem centrum miasta jest niekorzystne.

Należy dążyć do wznowienia ruchu pasażerskiego na tej trasie. Remont torowiska jest w tym przypadku niezbędny, a współpraca lokalnych samorządów może przyspieszyć ten proces.

8.1.3 Komunikacja zbiorowa

Na terenie Sandomierza działa komunikacja zbiorowa. Obsługiwana jest przez 4 linie i 12 pojazdów administrowanych przez Zakład Komunikacji Miejskiej. W ostatnich latach nastąpił wyraźny spadek taboru oraz sieci obsługiwanych tras. Ze względu na rosnący udział ruchu osobowego oraz na rozwój prywatnych przewoźników w ciągu niecałych 10 lat zlikwidowano 8 linii miejskich autobusowych. Obecnie autobusy łączą najważniejsze punkty miasta, oraz Sandomierz z Tarnobrzegiem.

Komunikacja zamiejska obsługiwana jest przez PKS oraz przewoźników prywatnych. W centrum miasta usytuowany jest dworzec komunikacji zamiejskiej. Lokalizacja ta, mimo dużej dostępności dla podróżnych, nie spełnia wymogów bezpieczeństwa oraz jakości i komfortu obsługi, poprzez utrudniony dojazd do dworca dla taboru, brak stanowisk oraz placu manewrowego dla autobusów.

8.1.4 Parkingi

Większość miejsc parkingowych jest rozproszona i zlokalizowana przy ulicach miejskich. W centrum miasta znajdują się parkingi służące obsłudze turystów. Ilość miejsc parkingowych nie jest wystarczająca, jak również ich jakość. Część z nich nie jest utwardzona, co powoduje obniżony standard. Liczba miejsc postojowych na osiedlach mieszkaniowych także nie zabezpiecza potrzeb mieszkańców tych osiedli.

8.2 Zaopatrzenie w wodę

Miasto Sandomierz zaopatrywane jest w wodę z ujęcia „Romanówka” położonego ok. 10 km na północ od miasta, w gminie Dwikozy. Woda ujmowana jest z poziomu wodonośnego trzeciorzędowego – jurajskiego.

Pobór wody odbywa się z 8 pomp głębinowych, a zasoby eksploatacyjne wynoszą 480m³/h i ponad 2-krotnie przewyższają średnie zużycie wody z ostatnich 5 lat (180 – 210 m³/h). Stacja Hydroforowa zlokalizowana jest w Sandomierzu, na osiedlu Rokitek. Znajdują się tam 2 zbiorniki o pojemności 3000 m³ każdy, z których woda trafia do miejskiej sieci wodociągowej.

Długość czynnej sieci wodociągowej, zbudowanej w latach 1960 – 2001, w roku 2005 wynosiła 102,1 km. Gęstość sieci wodociągowej miasta jest bardzo wysoka i wynosi 3,6 km/1km².

System miejskich wodociągów zaopatrywał w 2005 r. ponad 90,1% odbiorców, choć realnie możliwość podłączenia się do sieci wodociągowej posiada prawie 100% mieszkań.

Zużycie wody przez mieszkańców miasta wynosiło 46,2 m³/mieszk., przy średnim zużyciu z ostatnich czterech lat na poziomie 47,9 m³/mieszk. Jednak z roku na rok zużycie wody w mieście spada. W ciągu 4 ostatnich lat spadek ten wyniósł ponad 13%.

Należy stwierdzić, że możliwość ujmowania wód użytkowych dla terenu miasta nie stanowi bariery rozwojowej.

8.3 Odprowadzanie ścieków komunalnych

Sandomierz posiada rozbudowaną sieć kanalizacji zbiorczej. Nie obejmuje jeszcze ona całej powierzchni miasta i wszystkich odbiorców. W 2005 roku z sieci kanalizacji zbiorczej korzystało w Sandomierzu 82,3% mieszkańców, długość sieci wynosiła 90,6 km. Od roku 2000 nastąpił wzrost długości sieci o 38 km (72%), z czego między rokiem 2004 i 2005 o 36,9 km.

Gęstość sieci kanalizacji na terenie miasta jest wysoka i wynosi 3,2 km/1 km².

Ścieki z terenu miasta odbierane są głównie przez miejską oczyszczalnię ścieków przy ul. Przemysłowej, otwartej w 1998 r. Jest to oczyszczalnia mechaniczno - biologiczna z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Przepustowość oczyszczalni to 7 500m³/dobę, a wykorzystanie jej było na poziomie 55%. Technologicznie, oczyszczalnia jest przygotowana na przyjęcie ścieków od 37 000 mieszkańców.

Ścieki do sandomierskiej oczyszczalni odprowadzane są również z części zabudowań położonych w gminie Dwikozy, Obrazów oraz Wilczyce.

W Sandomierzu działają jeszcze dwie oczyszczalnie ścieków: przemysłowa - hutnicza (biologiczna, o przepustowości 800 m³/dobę) oraz lokalna w Mokoszynie, przy ODR. Wykorzystanie tych oczyszczalni jest na poziomie odpowiednio 56% oraz 47%. Obecnie trwają przygotowania do wyłączenia z użytkowania tych oczyszczalni. Obiekt w Mokoszynie zostanie zamknięty po rozbudowie sieci kanalizacji sanitarnej północnej części miasta.

Na terenie Sandomierza działa obecnie 6 bezobsługowych przepompowni ścieków: os. Rokitek, ul. Krakowska, ul. Przemysłowa, ul. Żwirki i Wigury, ul. Portowa, os. Vitrum.

Zgodnie z aktualną koncepcją Programową Sieci Kanalizacji Ściekowej i Ogólnospławnej w najbliższym czasie kanalizowane będą obszary Chwałek, rejonów ul. Dobrej, Pogodnej, Chwałeckiej i Sucharzowskiej oraz zachodnie krańce miasta.

Po przeprowadzeniu tych inwestycji, miasto będzie skanalizowane w 100%.

Obecnie w tej części miasta wykorzystuje się przydomowe zbiorniki bezodpływowe, z których ścieki odbierane są do miejskiej oczyszczalni.

Rozporządzeniem nr 31/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 6 maja 2005 r. utworzono aglomerację Sandomierz, z oczyszczalnią ścieków w Sandomierzu dla 30 000 ludzi. Rozporządzenie to, wydane na podstawie zapisów ustawy Prawo Wodne, określa obszar pow. 2000 mieszkańców, jako teren o skoncentrowanym zaludnieniu lub działalności gospodarczej na którym wymagane jest, aby ścieki komunalne były odprowadzane do oczyszczalni ścieków komunalnych.

8.4 Odprowadzanie wód opadowych

Wody opadowe z dróg publicznych, poza Starym Miastem, oraz prawobrzeżną częścią miasta (gdzie są odprowadzane ze ściekami komunalnymi do oczyszczalni), są odprowadzane bez żadnego podczyszczania trzema wylotami do Wisły.

Sandomierz realizuje rozbudowę systemu odprowadzania wód opadowych w oparciu o koncepcje programowe sieci kanalizacji deszczowej dla prawobrzeżnej i lewobrzeżnej części Sandomierza. Koncepcja dla części Starego Miasta powinna zostać zaktualizowana.

8.5 Gospodarka odpadami

Sandomierz nie posiada własnego składowiska odpadów. Odpady wywożone są na odległe o ok. 25 km składowisko w Piasecznie, gm. Łoniów. Składowisko to jest już wypełnione w ponad 96% (dane WIOŚ Kielce, 2002 r.). W roku 2005 miasto wytworzyło 4,5 tys. Mg odpadów komunalnych oraz prawie 25 tys. Mg odpadów przemysłowych.

Odzyskowi zostało poddanych 14 tys. Mg odpadów przemysłowych (56%).

Sandomierz, zgodnie z Planem Gospodarki Odpadów Województwa Świętokrzyskiego tworzy Rejon Południowo-Wschodni, wraz z powiatami: opatowskim, staszowskim i buskim. Podział ten wprowadzono w celu wdrażania ponadpowiatowych systemów gospodarki odpadami, z uwzględnieniem uwarunkowań geograficznych, gospodarczych oraz środowiskowych.

W celu rozwiązania problemu zagospodarowania odpadów komunalnych Sandomierz przystąpił do Ekologicznego Związku Gmin Dorzecza Koprzywianki, z którym realizuje inwestycję pn. „Budowa Zakładu Utylizacji Odpadów komunalnych w Janczycach”. Zgodnie z tym planem oraz planem gospodarki odpadami dla województwa, w miejscowości Janczyce (gm. Baćkowice) – 50 km od Sandomierza, w kierunku Kielc stworzone zostanie 1 z 7 planowanych w regionie świętokrzyskim instalacji magazynowania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych oraz innych niż niebezpieczne, jako Regionalny Zakład Utylizacji Odpadów.

W roku 2000 wprowadzono w Sandomierzu selektywną zbiórkę odpadów z zakładów przemysłowych oraz zabudowy wielorodzinnej. Przy ul. Przemysłowej, na terenie PGKiM działa sortownia odpadów, która jako jedna z dwóch stanie się elementem Regionalnego Zakładu Utylizacji Odpadów w Janczycach.

8.6 Gazownictwo

Gmina miejska Sandomierz zasilana jest gazem ziemnym wysokometanowym. Przez miasto przechodzą następujące gazociągi wysokoprężne:

- Rozwadów – Sandomierz - \varnothing 400/500 mm;
- granica państwa – Kopki – Rozwadów – Sandomierz - \varnothing 250/350 mm;
- Sędziszów – Komorów – Sandomierz – Lubienia - \varnothing 350/300 mm;
- Sandomierz – Opatów – Ostrowiec Świętokrzyski - \varnothing 350/300 mm;
- Sandomierz – Grzybów - \varnothing 250 mm;
- Jezioroko – odgałęzienie od magistrali Rozwadów – Sandomierz \varnothing 250 mm i połączenie z magistralą Komorów – Sandomierz.

Na terenie Sandomierza znajdują się dwie stacje gazowe 1.stopnia: jedna dla potrzeb miejskich o przepustowości 7500 Nm³/h położona przy ul. POW, druga zasila zakłady Pilkington Polska, oraz pięć stacji drugiego stopnia:

- przy ul. Podwale - o przepustowości 2500 Nm³/h;
- przy ul. Baczyńskiego - o przepustowości 600 Nm³/h;

- przy ul. T. Króla - o przepustowości 600 Nm³/h;
- przy ul. Katedralnej - o przepustowości 300 Nm³/h;
- przy ul. Schinzla - o przepustowości 300 Nm³/h.

Przez teren miasta przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia o łącznej długości 26 km. Długość sieci rozdzielczej wynosiła w 2005 r. 99,6 km. Łączna długość sieci gazowej Sandomierza to 125,6 km, co w przeliczeniu na 1 km² daje wartość 3,5 km (jeden z najwyższych w skali województwa).

Zużycie gazu w mieście w przeliczeniu na 1 mieszkańca spada, i w roku 2005 wynosiło 175,8 m³, wobec 231,1 m³ w roku 2002 (spadek o 31,5%). Najwięcej gazu zużywane jest przez zakłady przemysłowe (75,6%). Gospodarstwa domowe zużywają 10,1%, natomiast pozostali odbiorcy (w tym handel i usługi) – 14,3% ogólnej ilości gazu zużywanego w mieście.

System sieci gazowej średnio i niskoprężnej w pełni zabezpiecza potrzeby odbiorców komunalno-bytowych jak również odbiorców przemysłowych w mieście.

8.7 System elektroenergetyczny

System elektroenergetyczny Sandomierza obsługuje Rejon Energetyczny Tarnobrzeg, który podlega Rzeszowskiemu Zakładowi Energetycznemu SA w Rzeszowie. Zasilanie miasta odbywa się za pośrednictwem czterech stacji energetycznych (GPZ), zlokalizowanych:

- (SAN) przy ul. Energetycznej, o mocy transformatorów T1 – 10 MVA, T2 – 16 MVA;
- (TSN) przy ul. Trzeźniowskiej, o mocy transformatorów T1 – 16 MVA;
- w Gierlachowie, o mocy transformatorów T1 – 16 MVA;
- (HSS) przy ul. Portowej, o mocy transformatorów T1 – 16 MVA, T2 – 16 MVA, T3 – 16 MVA (ten GPZ jest przemysłowy i pracuje dla potrzeb zakładu Pilkington Polska).

Do GPZ energia elektryczna doprowadzana jest z krajowego systemu energetycznego sześcioma napowietrznymi liniami 110 kV. Przez miasto przebiegają linie relacji:

- Trześń (TSN) – Gorzyce (GRC);
- Trześń (TSN) – Sandomierz (HSS);
- Tarnobrzeg (TNB) – Sandomierz (HSS);
- Ostrowiec – Sandomierz (SAN);
- Stalowa Wola (STW) – Sandomierz (SAN);
- Ożarów (OZM) – Gorzyce (GRC)

Zużycie energii elektrycznej w mieście z roku na rok jest coraz większe. W 2005 r. wyniosło ono w przeliczeniu na 1 mieszkańca 559,5 kWh, wobec 479,3 kWh w roku 2002. Jest więc przyrost o prawie 17%. Jednak wielkość ta dotyczy całej energii elektrycznej wykorzystanej przez miasto, łącznie z przemysłem, który zużywa łącznie prawie 85% całkowitego zużycia w mieście. Gospodarstwa domowe zużywają ok. 12%, a na oświetlenie ulic pobierane jest niecałe 2% łącznego zużycia.

8.8 System ciepłowniczy

Głównymi źródłami zasilającymi energią ciepłą miejski system ciepłowniczy miasta, powstały w latach 1985 – 1992, są:

- kotłownia Rokitek o mocy 42 MW, zasilająca lewobrzeżną część miasta;
- kotłownia Stocznia o mocy 12,5 MW, zasilająca miasto na prawym brzegu Wisły.

Ponadto w Sandomierzu funkcjonują lokalne systemy ciepłownicze związane z 9 kotłowniami zlokalizowanymi na obszarze przede wszystkim Starego Miasta oraz w jego pobliżu. Łączna moc tych kotłowni to 8,6 MW. Pomędzy tymi kotłowniami nie ma wymiany ciepła. Łączna moc układów ciepłowniczych miasta wynosi 63,1 MW.

Zapotrzebowanie na ciepło w ostatnich latach wynosiło średnio 43 MW, co oznacza prawie 70% obciążenie źródeł ciepła.

Powyższymi urządzeniami, które są własnością gminy gospodaruje Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. (PEC).

Stan techniczny urządzeń w kotłowniach jest zróżnicowany. W roku 2000 zmodernizowano kotłownię Rokitek, która obecnie stanowi nowoczesne źródło gazowe, współpracujące z częścią węglową. Kotłownia Stocznia (węglowa) pracująca od 1993 r. jest również w dobrym stanie, podobnie jak 2 z 9 kotłowni gazowych w centrum miasta. Gorszy stan techniczny posiadają kotłownie Starego Miasta i okolic, uruchomione w latach 80-tych i 90-tych. Wymagają one modernizacji ze względu na nieekonomiczną pracę.

Teren miasta obsługuje 12 niezależnych sieci ciepłych, 11 należących do PEC i jedna będąca własnością szpitala powiatowego zasilana z kotłowni lokalnej (zasila szpital oraz 3 budynki mieszkalne wielorodzinne).

Długość sieci magistralnej eksploatowanej przez PEC wynosi ok. 3,9 km, a sieci rozdzielczej ok. 5 km.

Poza systemem ciepłowniczym na obszarze miasta istnieją kotłownie przemysłowe, zakładowe oraz lokalne rozmieszczone w całym mieście oraz indywidualne źródła ciepła, głównie w domkach jednorodzinnych o różnorodnym charakterze (piece gazowe, olejowe, na paliwa stałe, oraz akumulacyjno-elektryczne). Lokalnych kotłowni na terenie miasta jest ok. 60.

9. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu

Struktura przestrzenna Sandomierza charakteryzuje się tym, że zabudowa względnie zwarta położona jest po obu stronach Wisły, natomiast tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej okalają miasto od północy, zachodu oraz w części południa i wschodu.

Gmina miejska Sandomierz jako element struktury zagospodarowania przestrzennego powiatu sandomierskiego oraz południowo-wschodniej części województwa stanowi w jego obszarze główny ośrodek koncentracji funkcji mieszkaniowych, usługowych

i produkcyjnych. Pełni również rolę węzła dróg krajowych nr 77 i 79, a istotnym wyznacznikiem jego przestrzeni urbanistycznej jest położenie na lessowej krawędzi Wyżyny Sandomierskiej, oraz w sąsiedztwie rzeki Wisły. Powyższe cechy makroprzestrzenne, w tym uwarunkowania wynikające z bogatej i ponad 760-letniej historii miasta oraz ówczesnie planowanego ulokowania na tym obszarze Centralnego Okręgu Przemysłowego mają swoje odzwierciedlenie w strukturze zagospodarowania przestrzennego miasta, na którą składają się następujące elementy:

- obszar historycznej zabudowy miasta lokacyjnego - Starego Miasta oraz Wzgórza Staromiejskiego wraz z zabudową powstałą na tzw. Starych przedmieściach – Przedmieściu Zawichojskim i Opatowskim. Układ ten leży na głównych, historycznych szlakach komunikacyjnych miasta i stanowi obecnie główną koncentrację infrastruktury społecznej miasta, w tym usług publicznych.

- obszary zabudowy mieszkaniowo-usługowej przyległe do historycznego miasta, głównie na północ i północny zachód od Starego Miasta;

- obszary zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i usługowej, powstałej w okresie powojennym na zachód od ulicy Mickiewicza;

- obszary zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i usługowej powstałej w związku z budową huty w latach 60-tych w prawobrzeżnej części miasta;

- obszary zabudowy przemysłowo-produkcyjnej w prawobrzeżnej części miasta oraz składowo-usługowej zlokalizowanej pomiędzy obszarem historycznego miasta a Górami Pieprzowymi;

- obszary dominacji zabudowy jednorodzinnej na północy miasta, oraz w prawobrzeżnej części Sandomierza;

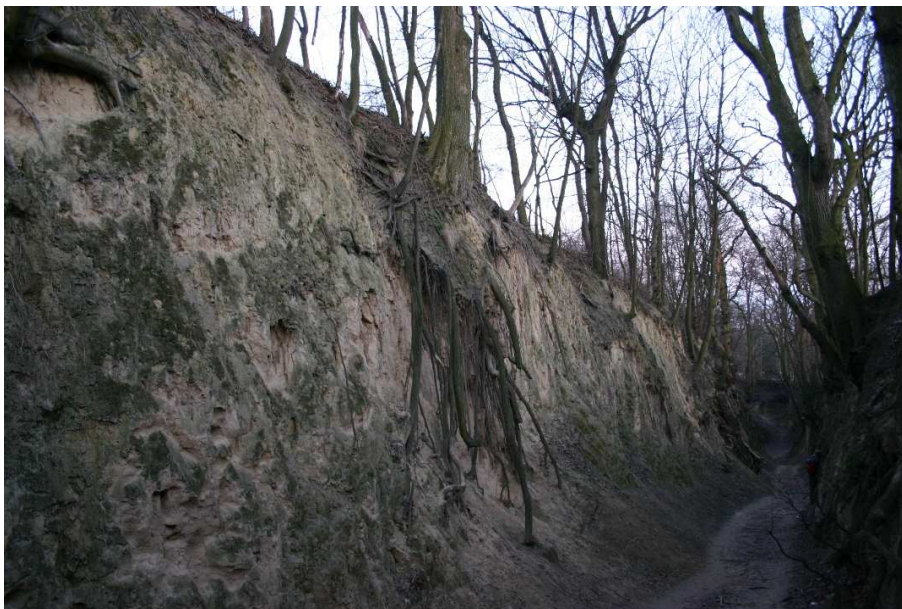

- obszary zabudowy jednorodzinnej o wiejskim charakterze zabudowy, jak: Trześń, Nadbrzeże, Koćmierzów, Zarzekowice;

- obszary wąwozów i dolin tworzące naturalne tereny zieleni, głównie w pobliżu historycznej zabudowy;

- ciąg ekologiczny rzeki Wisły;

- rolnicza przestrzeń produkcyjna północnej części miasta (powyżej obwodnicy wewnętrznej – ul. Kwiatkowskiego)

Na lewym brzegu Wisły usytuowane jest stare, historyczne miasto o funkcjach mieszkaniowo-usługowych oraz nowe miasto skoncentrowane wzdłuż ul. Mickiewicza i Armii Krajowej o funkcjach mieszkaniowych z zabudową jedno- i wielorodzinną, administracyjnych i usługowo – handlowych.

Na prawym brzegu zlokalizowany jest zespół przemysłowy, niewielki zespół mieszkaniowy wielorodzinny wraz z usługami oraz zespoły typu wiejskiego, jak: Ostrówek, Trześń i Koćmierzów. Obszary niezabudowane stanowią tereny rolne upraw sadowniczych na północy i zachodzie oraz upraw polowych oraz łąk w części prawobrzeżnej (południowej).

Powyższa klasyfikacja elementów strukturalnych na tle wielkości miasta liczonej ilości mieszkańców prowadzi do wniosku, że rozwój i stan zagospodarowania Sandomierza jest nierównomierny. Pojawia się dysproporcja pomiędzy lewobrzeżną i prawobrzeżną częścią miasta. Dotyczy ona charakteru zabudowy, jakości i wartości

historycznych i wizualnych tkanki miejskiej, rozproszenia i skupienia zagospodarowania przestrzennego, oraz pełnionych funkcji, w tym rozmieszczenia usług publicznych.

Główną przyczyną takiego stanu jest naturalna bariera w postaci rzeki Wisły oraz przesłanki historyczne. Do czasów budowy huty szkła, granica miasta przebiegała na Wiśle, która od 1792 r. stanowiła również granicę zaborów rosyjskiego i austriackiego. W latach 50-tych i 60-tych nastąpił rozwój przestrzenny miasta, a granice administracyjne Sandomierza objęły swoim zasięgiem część prawobrzeżną (fragment Kotliny Sandomierskiej).

Opisana wyżej sytuacja historyczna doprowadziła ponadto do zaniku powiązań funkcjonalnych obszarów położonych po obu stronach rzeki. W związku z silnym rozwojem przemysłu, w okresie między- i powojennym, okolic oraz planami utworzenia Centralnego Okręgu Przemysłowego, którego Sandomierz miał być stolicą powiązania funkcjonalne zostały odrodzone. Jednak do dziś widoczna jest różnica w strukturze zagospodarowania przestrzennego obu części miasta.

Dla dalszego rozwoju Sandomierza ważną przesłanką staje się konieczność przeprowadzenia przekształceń istniejących struktur przestrzennych w prawobrzeżnej części miasta tak, by zyskała ona charakter bardziej miejski, szczególnie wzdłuż głównego szlaku komunikacyjnego – ul. Lwowskiej. To działanie w perspektywie powinno zmienić architektoniczno – urbanistyczne oblicze tej części Sandomierza. Usprawni to funkcjonowanie całości organizmu miejskiego, z główną funkcją przemysłowo – produkcyjną oraz mieszkaniową jednorodziną wraz z usługami. Ponadto istotnym uwarunkowaniem, przelożonym na zadanie inwestycyjne, wynikającym z dotychczasowego użytkowania gruntów, którego efektem będzie prawidłowe zagospodarowanie przestrzenne jest uporządkowanie i zainwestowanie terenów zieleni w strefie zabudowy lewobrzeżnego Sandomierza (jako wzór – Park Piszczele). Należy też dążyć do przeciwdziałania rozpraszaniu zabudowy na terenach rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez wyznaczenie stref zabudowy, powiązanych z istniejącym uzbrojeniem terenu oraz infrastrukturą komunikacyjną.

9.1 Bilans terenów

Bilans terenów o różnym sposobie użytkowania funkcjonalno-przestrzennego wskazuje, że ok. 70% obszaru miasta to tereny niezabudowane, a ok. 30% stanowią zabudowane tereny strefy miejskiej.

Ponad 50% strefy miejskiej zajmują tereny zabudowy mieszkaniowej, 25% tereny zabudowy przemysłowej, składowej i produkcyjnej, a 15% tereny usług publicznych z zabudową mieszkaniowo-administracyjną (w tym Stare Miasto i centrum miasta wzdłuż ul. Mickiewicza).

W stosunku do powierzchni terenów zabudowy mieszkaniowej ok. 80% stanowią obszary zabudowy jednorodzinnej, a 20% tereny zabudowy wielorodzinnej.

W ostatnim czasie sporządzono szereg opracowań planistycznych, które przeznaczyły duże powierzchnie terenów rolnych, w tym sadów na północy miasta, pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną oraz, w mniejszym stopniu, wielorodziną. Plany miejscowe uporządkowały ponadto istniejące wolne przestrzenie w strefie zabudowy miejskiej przeznaczając je również pod zabudowę mieszkaniową oraz tereny zieleni.

Planowane inwestycje drogowe, głównie w prawobrzeżnej części Sandomierza doprowadzą do uruchomienia kolejnych obszarów inwestycyjnych. Efektem tego będzie także uporządkowanie struktury zagospodarowania przestrzennego w tym fragmencie miasta.

Pod względem uzbrojenia terenu Sandomierz posiada względnie komfortową sytuację. Niemalże każdy teren miasta posiada wyposażenie w podstawową infrastrukturę techniczną (energia elektryczna, wodociąg, kanalizacja). Jedynie północne i zachodnie krańce miasta nie posiadają jeszcze infrastruktury kanalizacji sanitarnej. Sytuacja ta w najbliższym czasie ulegnie zmianie poprzez budowę sieci w tej części Sandomierza.

W strukturze własnościowej terenów niezagospodarowanych dominują grunty prywatne. Miasto i Skarb Państwa posiada ziemie, które są przeznaczone głównie pod budownictwo związane z celami publicznymi, terenami zielonymi, terenami

przeznaczonymi na funkcje przemysłowo – produkcyjne. Tereny będące własnością Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego stanowią ok. 30% powierzchni miasta.

9.2 Rozwój przestrzenny Sandomierza

Pierwsze wzmianki o Sandomierzu pochodzą z II – V w. n.e. Ale dopiero od X – XI wieku można mówić o zagospodarowaniu miasta i jego topografii, potwierdzonych różnego rodzaju dokumentami i badaniami. Wiadomo, że w tym czasie miasto składało się już z trzech zasadniczych obszarów: obronnego grodu książęcego, podgrodzia i osady targowej. Gród znajdował się w miejscu dzisiejszego zamku, podgrodzie – gotyckie główne osiedle – na sąsiadującym z grodem wzniesieniu (okolice ul. Podwale Górne, Mariacka). Osada targowa natomiast, leżała w okolicach kościoła św. Pawła i ul. Staromiejskiej. Już wtedy miasto, wraz z Krakowem i Wrocławiem należało do najważniejszych grodów kraju.

Po najeździe tatarskim Sandomierz został przeniesiony wyżej, w okolice dzisiejszego Collegium Gostomianum. W wieku XII i XIII nastąpił dalszy rozwój osadnictwa, które objęło tereny późniejszego Przedmieścia Opatowskiego oraz wzgórze św. Wojciecha i Żmigród.

Po pożarze w XIV w. rozplanowano rynek a nowa zabudowa rozlokowana została wzdłuż dróg do Opatowa i Zawichostu. XV w. to rozwój budownictwa murowanego (poza już wcześniej murowanymi budowlami sakralnymi). Przebiegający Wisłą szlak handlowy doprowadził do intensyfikacji przedmieścia Rybitwy u podnóża zamku oraz na wzgórzu staromiejskim.

W okresie Odrodzenia budynki uzyskały renesansowy charakter, a Sandomierz miał silną pozycję polityczną i ekonomiczną. Wiek XVII i XVIII to ciągle najazdy i grabieże miasta, które wolno podnosiło się z tej trudnej sytuacji.

Okres rozbiorów i nowe granice spowodowały dalszy upadek, granicznego już miasta. Sporządzono plany ratowania miasta. W ich wyniku rozebrano częściowo mury miejskie oraz nastąpiła wymiana tkanki miejskiej.

Wiek XIX to dalsza stagnacja miasta. W tym czasie rozwijały się natomiast Kielce i Radom. W poł. XIX wieku Sandomierz liczył 4000 mieszkańców i liczba ta utrzymywała się przez następne dziesięciolecia. Przeprowadzenie linii kolejowej z Ostrowca Św. w kierunku Rozwadowa, z dworcem oddalonym od centrum nie wyrwało miasta ze stagnacji.

Lepsze czasy miały nadejść w latach trzydziestych XX wieku, kiedy to podjęto plan uprzemysłowienia terenów położonych pomiędzy Sanem i Wisłą i utworzenia tam Centralnego Ośrodka Przemysłowego (COP), którego Sandomierz miał być centrum administracyjnym i kulturalnym. Wojna przerwała realizację tych planów, które zakładały otoczenie historycznego miasta nowymi dzielnicami mieszkaniowymi.

Po wojnie powrócono do pomysłu uprzemysłowienia tego obszaru. Była to wielka szansa dla miasta, które już od ponad 200 lat żyło w stagnacji. Jednak powojenny rozwój przestrzenny i demograficzny miasta został zahamowany dwukrotnie. Po raz pierwszy w latach 40-tych, gdy uruchamiano hutę w nowoutworzonym mieście Stalowa Wola, oraz drugi raz – pod koniec lat 50-tych, w momencie rozpoczęcia eksploatacji złóż siarki w Tarnobrzegu. Powstanie huty w Sandomierzu (1960-66) nie spowodowało tak szybkiego rozwoju miasta, jaki zauważalny był w przypadku urbanizacji terenów wzdłuż Sanu oraz Tarnobrzegu.

Tak zróżnicowane tempo rozwoju obrazuje przyrost liczby mieszkańców. W roku 1959, powstała w 1945 r., Stalowa Wola liczyła już ponad 22 000 mieszkańców (przyrost o 18 000 w ciągu 15 lat), podczas gdy Sandomierz 11 500. W Tarnobrzegu mieszkało wtedy 5 500 ludzi. Powstanie kopalni siarki w Tarnobrzegu spowodowało rozrost miasta w latach 60-tych, które objęło swym zasięgiem okoliczne wsie. Ludność wzrosła do ok. 25 tys mieszk.

Ratowanie miasta przed katastrofą budowlaną (zapadające się niektóre ulice i domy, oraz osuwanie skarpy wiślanej) spowodowało rewaloryzację starej części miasta i doprowadziło w późniejszym czasie do rozwoju dzielnic mieszkaniowych wielorodzinnych.

Sandomierz z głównego ośrodka gospodarczego i administracyjnego regionu stał się żywym pomnikiem historii i ośrodkiem turystycznym, który powoli odzyskuje znaczenie administracyjne oraz kulturalne.

10. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy

Jednym z najlepszych sposobów określenia potrzeb i możliwości rozwoju gminy jest analiza SWOT, która pozwala na wygenerowanie z otoczenia szans rozwoju oraz zagrożeń hamujących ten rozwój. Wyróżnienie słabych stron określa przede wszystkim potrzeby gminy, które następnie w powiązaniu z mocnymi stronami daje obraz możliwości pobudzania impulsów rozwojowych.

TURYSTYKA

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. dziedzictwo kulturowe, w tym unikatowe zabytki architektoniczne 2. walory wypoczynkowe, krajobrazowe i przyrodnicze 3. duży potencjał dla rozwoju turystyki, w tym pielgrzymkowej, konferencyjnej i szkolnej 4. działalność kulturalnych nieformalnych grup środowiskowych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. brak systemu informacji miejskiej, w tym turystycznej 2. brak taniej bazy noclegowej 3. słabe zaplecze turystyczne (ścieżki rowerowe, parkingi) 4. słaba infrastruktura kulturalna (brak hali widowiskowej) 5. niedostosowany system komunikacji 6. brak zachęt dla inwestorów 7. mała liczba ponadlokalnych imprez kulturalnych 8. brak jednolitego i ofensywnego systemu promocji miasta
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. należyte wykorzystanie posiadanego potencjału (zabytki architektoniczne i kulturowe oraz walory wypoczynkowe i krajobrazowe) 2. pozyskanie środków z UE 3. zaangażowanie społeczności lokalnej – rozwój III sektora 	<ol style="list-style-type: none"> 1. system komunikacji krajowej z pominięciem Sandomierza 2. system administracyjny utrudniający współpracę (Sandomierz, Stalowa Wola, Tarnobrzeg) 3. odpływ ludzi młodych i dobrze wykształconych

<ul style="list-style-type: none"> 4. rozwój turystyki w województwie 5. budowa zbiornika wodnego w Tarnobrzegu 6. budowa drugiego mostu na Wiśle 7. „wydłużenie sezonu turystycznego” 8. wykorzystanie odnawialnych źródeł energii 	<ul style="list-style-type: none"> 4. narastające patologie społeczne
--	--

ZABYTKI I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> 1. dziedzictwo kulturowe, w tym unikatowe zabytki architektoniczne 2. duża strefa ochronna zabytków 3. zespół staromiejski, w tym zabytki najwyższej klasy 4. duży potencjał dla rozwoju turystyki 5. działalność lokalnych grup środowiskowych 	<ul style="list-style-type: none"> 1. brak systemu informacji miejskiej, w tym turystycznej 2. niedobór środków finansowych na renowację zabytków 3. problem dwuwładzy 4. brak przedstawiciela we władzach wyższych 5. mała liczba ponadlokalnych imprez kulturalnych 6. brak jednolitego systemu promocji miasta 7. nie wszystkie wartościowe obiekty wpisane do rejestru zabytków
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> 1. należyte wykorzystanie posiadanego potencjału (zabytki architektoniczne i kulturowe) 2. pozyskanie środków z UE 3. zaangażowanie lokalnej społeczności – rozwój III sektora 4. rozwój turystyki w województwie 5. stworzenie mechanizmów prawnych na bazie prawa lokalnego mających na celu 	<ul style="list-style-type: none"> 1. degradacja zabytków w przypadku braku należytej ochrony 2. problem osuwania się skarpy sandomierskiej oraz problemy wynikające z tiktropowych właściwości podłoża lessowego, na którym zbudowane jest Stare Miasto

<p>zachęcenie właścicieli do podnoszenia stanu technicznego i estetyki obiektów zabytkowych</p> <p>6. wykorzystanie odnawialnych źródeł energii</p>	
---	--

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. wysoka pozycja w handlu płodami rolnymi 2. siedziba powiatu 3. walory wypoczynkowe, krajobrazowe i przyrodnicze 4. duży potencjał dla rozwoju różnych form turystyki (agroturystyka) i usług z tym związanych 5. ugruntowana pozycja lidera – SORH 6. funkcjonowanie zakładów przemysłowych o potencjale rozwojowym 	<ol style="list-style-type: none"> 1. położenie na obrzeżu województwa 2. brak zachęt dla inwestorów 3. brak dostatecznej liczby uzbrojonych terenów inwestycyjnych 4. duża strefa ochrony zabytków 5. brak jednolitego i ofensywnego systemu promocji miasta 6. słabe zaplecze turystyczne 7. brak działań zmierzających do stopniowej dekomunalizacji kamienic na starówce 8. niedostateczna liczba zakładów przetwarzających plody rolne 9. niedostateczne „zaplecze konferencyjne”
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. należyte wykorzystanie potencjału oraz właściwy rozwój SORH 2. rozwój sektora usług turystycznych i okoloturystycznych 3. pozyskanie środków z UE 4. rozwój turystyki w województwie 5. jednolity system promocji miasta, w tym promocja sandomierskiego produktu regionalnego 6. „wydłużenie sezonu turystycznego” 7. informatyzacja instytucji publicznych oraz 	<ol style="list-style-type: none"> 1. system komunikacji krajowej z pominięciem Sandomierza 2. odpływ ludzi młodych i dobrze wykształconych 3. starzenie się społeczeństwa 4. strefy ekonomiczne funkcjonujące w okolicznych miastach 5. narastające patologie społeczne

<p>poprawa dostępu do Internetu</p> <p>8. wykorzystanie odnawialnych źródeł energii</p> <p>9. powstanie tzw. „czwórmiasta”, malej aglomeracji Sandomierza, Stalowej Woli, Niska i Tarnobrzegu</p> <p>10. powstanie podstrefy ekonomicznej</p>	
---	--

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I GOSPODARKA KOMUNALNA

Mocne strony	Słabe strony
<p>1. duży obszar terenów zielonych</p> <p>2. wysoki stopień zgazyfikowania i zwodociągowania miasta</p> <p>3. dobrze rozwinięta sieć telefoniczna</p> <p>4. oczyszczalnia ścieków o dużych rezerwach pojemnościowych</p>	<p>1. niedostateczny system komunikacji (dworce, linie autobusowe)</p> <p>2. zjawisko dwuwładzy i podzielonej własności infrastruktury (np. drogi)</p> <p>3. słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna</p> <p>4. brak ładu urbanistycznego i architektonicznego</p> <p>5. zły stan nawierzchni części dróg</p> <p>6. narastające problemy komunikacyjne, w tym dotyczące ruchu tranzytowego</p> <p>7. słaby dostęp do Internetu</p> <p>8. zły stan sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie Starego Miasta</p> <p>9. częściowy brak kanalizacji lewobrzeżnego Sandomierza</p> <p>10. nieuporządkowana sieć elektroenergetyczna</p> <p>11. zły stan techniczny i niedostateczna ilość zasobów mieszkaniowych</p> <p>12. brak mieszkań socjalnych</p> <p>13. brak działań zmierzających do stopniowej dekomunalizacji poszczególnych kamienic</p>

	na starówce 14. zaniedbane tereny nadwiślańskie
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. rozwój budownictwa mieszkaniowego, w tym zabudowy jednorodzinnej rezydencjonalnej 2. wykorzystanie funduszy UE 3. budowa obwodnic na obrzeżach miasta 4. budowa drugiego mostu na Wiśle i tzw. Lwowskiej-bis 5. poszerzenie obszaru miasta 6. wykorzystanie odnawialnych źródeł energii 	<ol style="list-style-type: none"> 1. system komunikacji krajowej z pominięciem miasta 2. podział administracyjny utrudniający współpracę (Sandomierz, Stalowa Wola i Tarnobrzeg w innych województwach) 3. narastające patologie społeczne

SPORT I REKREACJA

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. walory wypoczynkowe, krajobrazowe i przyrodnicze 2. wolne treny rekreacyjne do zagospodarowania (nad Wisłą) 3. dobre warunki do wędkarstwa 4. silna pozycja klubów sportowych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. niedostateczna infrastruktura sportowa (miejska i przyszkolna) 2. zły stan techniczny basenu letniego 3. słaba infrastruktura kulturalna 4. niedostosowany system komunikacji (brak nocnych autobusów) 5. brak systemu informacji miejskiej, w tym turystycznej 6. słaba infrastruktura turystyczna 7. brak taniej bazy noclegowej 8. brak jednolitego systemu promocji miasta 9. niedobór środków finansowych 10. brak hali widowiskowej i kinowej, w lewobrzeżnej części miasta
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. budowa zbiornika wodnego w Tarnobrzegu 2. „wydłużenie sezonu turystycznego” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. system komunikacji krajowej z pominięciem Sandomierza (głównie

<ul style="list-style-type: none"> 3. rozwój turystyki w województwie 4. poszerzenie obszaru miasta 5. modernizacja stadionu miejskiego 6. pozyskanie środków z UE 7. rozwój III sektora 8. poprawa dostępu do internetu 	transport kolejowy)
--	---------------------

POLITYKA SPOŁECZNA

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> 1. zasoby kadr wyspecjalizowanych w świadczeniu pomocy społecznej 2. pomoc społeczna zapewniająca podstawową opiekę nad osobami starszymi, niepełnosprawnymi, przewlekle chorymi z zaburzeniami psychicznymi 3. właściwe rozmieszczenie i ilość przychodni funkcjonujących w podstawowej opiece zdrowotnej 4. efektywny model funkcjonowania placówek opieki zdrowotnej w formie niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej 	<ul style="list-style-type: none"> 1. systematyczny wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej 2. powiększające się różnice w dochodach ludności 3. niedostateczna ilość środków finansowych koniecznych do uzupełnienia braków w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej 4. ubożenie mieszkańców 5. wysoki poziom bezrobocia 6. brak miejsc pracy dla ludzi młodych i wykształconych 7. brak skutecznie wdrożonych programów profilaktycznych 8. słaby dostęp do Internetu
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> 1. uregulowania i programy unijne – możliwość pozyskania środków na reintegrację zawodową i społeczną 2. aktywność organizacji pozarządowych skierowana do osób i grup zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych 	<ul style="list-style-type: none"> 1. patologie społeczne 2. brak stabilności systemu pomocy społecznej 3. niedostateczne wsparcie młodzieży poprzez system stypendialny 4. brak środków publicznych na rozwój

3. upowszechnienie wewnątrzszkolnych systemów doradztwa zawodowego	różnych form edukacji, kultury i kultury fizycznej oraz na utrzymanie i niezbędne uzupełnianie bazy
4. możliwość szkolenia nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego	
5. poprawa dostępu do Internetu	

ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. możliwość kształcenia na poziomie akademickim 2. dobrze rozwinięta i funkcjonująca sieć szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych 3. zasoby kadrowe 4. duży potencjał dla kształcenia ustawicznego 	<ol style="list-style-type: none"> 1. niedostateczna infrastruktura sportowa przy szkołach 2. brak taniej bazy noclegowej dla studentów 3. niedostateczna oferta zagospodarowania czasu wolnego dla młodzieży 4. słaby dostęp do Internetu
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. współpraca władz miasta z młodzieżą 2. rozwój III sektora 3. pozyskanie środków z UE 4. upaństwowienie Wyższej Szkoły Humanistyczno-Przyrodniczej 5. dalsza rozbudowa uczelni wyższych 6. poprawa dostępu do Internetu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. patologie społeczne 2. odpływ ludzi młodych i dobrze wykształconych 3. brak środków publicznych na rozwój różnych form edukacji i kultury 4. brak wsparcia młodzieży poprzez system stypendialny

Źródło: Strategia rozwoju m. Sandomierza, 2006

11. Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony

Sandomierz zaliczany jest do najcenniejszych, historycznych zespołów urbanistyczno-krajobrazowych w Polsce. Krajobrazowe wartości miasta charakteryzują się tym, że zabytkowa część miasta usytuowana jest na wysokim brzegu Wisły, co powoduje,

że jest ona widoczna z dużej perspektywy od południa i wschodu. Ekspozycje krajobrazową wzbogacają obiekty historyczne, spełniające rolę widokowych dominant architektonicznych.

Sandomierz składa się z kilku różnych pod względem urbanistycznym zespołów:

- dzielnica historyczna o wybitnych walorach architektonicznych i krajobrazowych
- dzielnica mieszkaniowa wielorodzinna (os. Rokitek i os. Huty);
- dzielnice mieszkaniowe jednorodzinne (os. Gołębice, os. Vitrum)
- dzielnice mieszkaniowe o wiejskim charakterze zabudowy (os. Nadbrzezie, Trześń, Koćmierzów, Ostrówek);
- dzielnice przemysłowo-składowe (Błonie, teren między torami kolejowymi a ul. Trześniowską).

W ramach dzielnicy historycznej wyróżnić należy Stare Miasto, wzgórze staromiejskie, stare przedmieścia – Opatowskie i Zawichojskie.

Stare Miasto stanowi zespół o średniowiecznym rozplanowaniu szachownicowym wokół prostokątnego rynku o zwartej wielokondygnacyjnej zabudowie mieszkalnej, z czytelnym zarysem i zachowanymi fragmentami średniowiecznych murów miejskich oraz historycznie ukształtowanym systemem dominant architektonicznych i wnętrz urbanistycznych.

Wzgórze staromiejskie położone po zachodniej stronie Starego Miasta, oddzielone od niego głębokim wąwozem Piszczele. Głównymi dominantami tego terenu są dwa kościoły: św. Jakuba i św. Pawła. Dominanty te łączy ul. Staromiejska, będąca osią całego założenia, którego uzupełnieniem są luźno rozrzucone domy mieszkalne, często nawiązujące do architektury dworskowej.

Przedmieście Opatowskie i Zawichojskie, stanowią jedną całość, której centralnym punktem jest podłużny plac z częściowo barokowym rozplanowaniem usytuowany od strony północnej ob. seminarium duchownego. Stronę południową placu ograniczają pozostałości murów miejskich z Bramą Opatowską.

Z placu przed bramą wychodzą ulice będące pozostałością najstarszych szlaków handlowych: ul. Żeromskiego (dawny szlak w kierunku Opatowa), ul. Zawichojska prowadząca w kierunku Zawichostu i ul. Browarna, również o rodowodzie średniowiecznym, łączyła bramy Opatowską i Zawichojską z bramą Lubelską.

Dzielnice mieszkaniowe wielorodzinne to dwa zespoły. Jeden (os. Rokitek) położony jest na północ od dzielnicy historycznej, drugi zaś, dużo mniejszy leży w prawobrzeżnym Sandomierzu, w sąsiedztwie huty szkła. Osiedle Rokitek to typowa zabudowa wielorodzinna okresu lat 60-tych do 80-tych. Po tym czasie powstawały pojedyncze budynki mieszkalne. Główną osią tego obszaru jest ul. Armii Krajowej oraz pl. 3 Maja, które pełnią funkcje usługowe. Na osiedlu nie ma wyraźnych dominant architektonicznych, ale lokalizacja całego zespołu jest dość atrakcyjna względem centrum usługowo-administracyjnego Sandomierza, czyli Starego Miasta i okolic. Osiedle posiada rozwiniętą infrastrukturę oświatową oraz sportową, z basenem krytym oraz stadionem miejskim położonym w pobliżu.

Drugi zespół, tzw. Osiedle Huty powstało w połowie lat 60-tych, jako pracownicze osiedle przy powstającej wówczas hucie szkła. Cały zespół osiedlowy jest niewielki, dość znacznie oddalony od centrum miasta. Stan techniczny zabudowy nie jest zadowalający i wymaga procesów rewitalizacyjnych. Osiedle było dobrze wyposażone natomiast w infrastrukturę kulturalną i rekreacyjną. Znajduje się tam jedyne kino Sandomierza oraz kompleks otwartych basenów. Obecnie również te obiekty wymagają modernizacji.

Dzielnice mieszkaniowe jednorodzinne zlokalizowane są głównie z lewobrzeżnej części miasta. Wśród nich największe to: os. Gołębice, ograniczone ulicami Obrońców Westerplatte, Mickiewicza, Gołębicką. Proces inwestycyjny w tej części miasta ciągle trwa. Zabudowa jest intensyfikowana, a część domków ulega modernizacji i dostosowaniu do obecnie panującego stylu. Mimo to, większość domów to typowa dla lat 70-tych zabudowa z płaskim dachem (tzw. „pudelka”). Osiedle jest słabo wyposażone w usługi publiczne oraz usługi komercyjne.

Drugim takim zespołem jest osiedle w okolicy ul. Kazimierza Wielkiego oraz Staromiejskiej. Nie jest to zespół duży, ale zabudowa charakteryzuje się w miarę jednolitą linią zabudową, o podobnej wielkości domów i działek, zbliżonej architekturze. Całość prezentuje się korzystnie.

Trzecim, i ostatnim osiedlem, które ma wyraźnie wykształconą strukturę osiedla miejskiego jest, położone na prawym brzegu Sandomierza, małe osiedle domów z płaskimi dachami pn. Vitrum. Składa się z kilku ulic, równoległych względem siebie. Zabudowa jest bardzo jednolita. Znaczne utrudnienie stanowi obsługa w zakresie usług publicznych, handlu i rekreacji.

Istotnym elementem struktury przestrzennej i wartości urbanistycznych Sandomierza są osiedla mieszkaniowe powstałe na bazie wiejskich jednostek osadniczych, takie jak: Nadbrzezie, Zarzekowice, Koćmierzów, Ostrówek i Trześć. Zlokalizowane głównie z prawobrzeżnej części miasta oraz w północnej, jako struktury okalające osiedla wielo- i jednorodzinne. Wykształcone na podstawie dawnego rzędowego układu łąnów i siedlisk, typowego dla wsi łańcuchowo - widlicowych, szeroko rozpowszechnionych na terenach Kotliny Sandomierskiej. Ich rozplanowanie determinowały warunki topograficzne, cieków wodnych i układ komunikacyjny.

Dominuje tutaj zabudowa niejednorodna, tak pod względem architektonicznym, jak i pod względem technologii wykonania (zabudowa drewniana i murowana) – w wielu miejscach intensyfikowana nową zabudową. Posiada słabo wykształconą obsługę w zakresie usług publicznych i komercyjnych. Stanowi najbardziej rozwinięty przestrzennie typ zabudowy miasta.

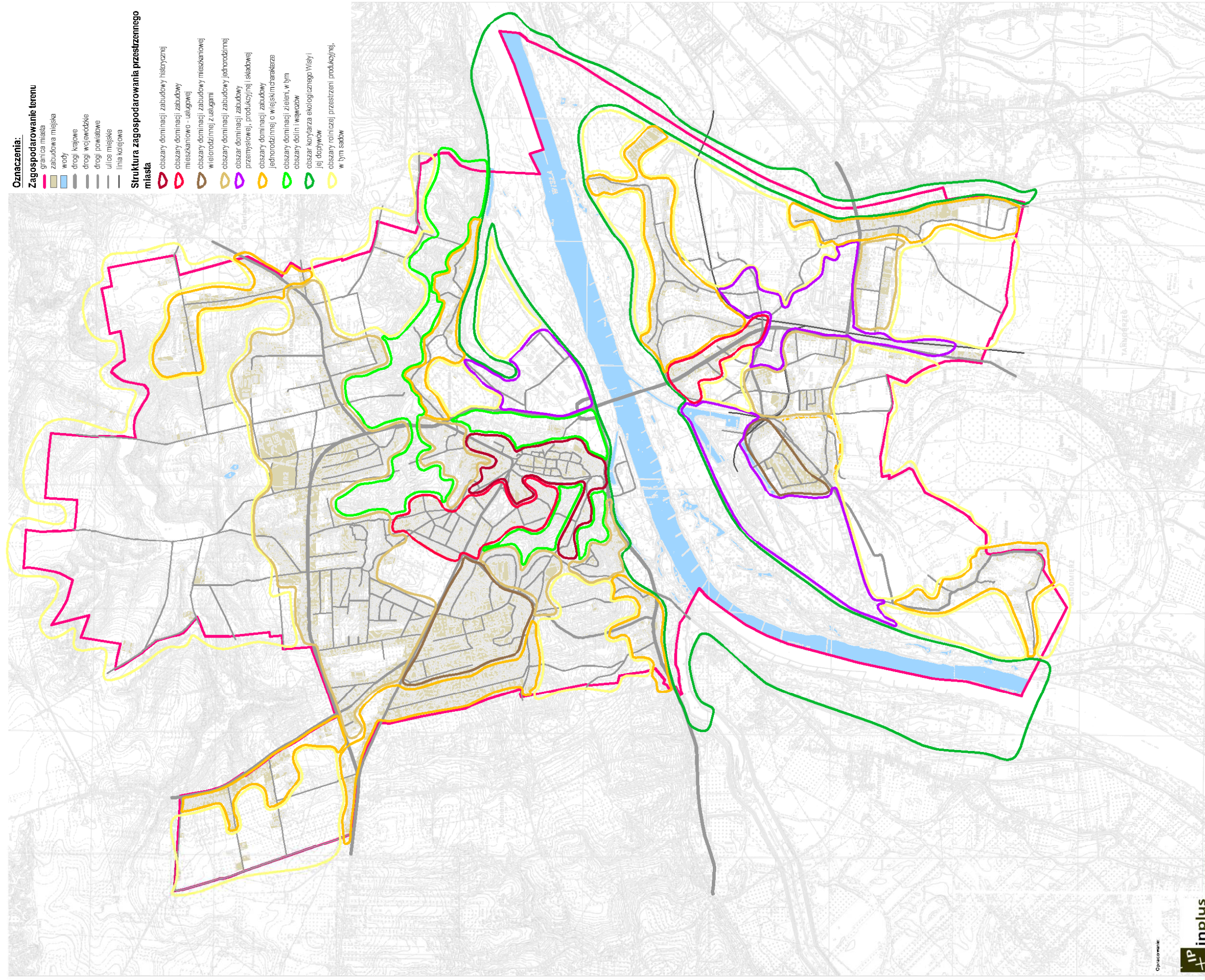
Tereny przemysłowo-składowe stanowią w mieście wyraźnie wydzielone dzielnice, znajdujące się głównie w południowej części Sandomierza. Struktura ta składa się z trzech podstawowych obszarów – huty szkła oraz terenów inwestycyjnych, w tym jeszcze nie zagospodarowanych, ograniczonych od zachodu linią kolejową, a od wschodu rzeką Trześniówką, z których część została włączona do podstrefy ekonomicznej „Wisłosan”.

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO SANDOMIERZ

- UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO -

- DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE I ZAGOSPODAROWANIE TERENU -

skala ok. 1 : 27000

Teren, na którym zlokalizowana jest huta, stanowi wyraźną dominantę architektoniczną w tej części miasta widoczną przede wszystkim ze Starego Miasta.

Zasady kształtowania ładu przestrzennego określają przede wszystkim miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego tworzone dla poszczególnych jednostek miasta. Duża część miasta posiada już plany miejscowe, po realizacji których może nastąpić znaczna poprawa wizerunku miasta.

Przy ich sporządzaniu należy wziąć pod uwagę, że ochrona ładu przestrzennego miasta warunkowana jest między innymi wyeksponowaniem najbardziej wartościowych zespołów urbanistyczno-architektonicznych, eliminacją dysharmonizujących elementów zagospodarowania z wartościami krajobrazowymi Sandomierza, przeprowadzeniem rewitalizacji obszarów o niskiej atrakcyjności i walorach architektonicznych i funkcjonalnych. Wśród tych uwarunkowań istotna jest odpowiednia, poprzedzona pracami studialnymi intensyfikacja zabudowy w centrum (ul. Mickiewicza, Żeromskiego, Zawichojska) miasta, tak by poprawić ogólny wizerunek centrum miasta, jako swoistej miejskiej przestrzeni publicznej.

Sandomierz posiada wiele rezerw terenowych, jednak nie wszystkie mogą zostać zainwestowane, ze względu na szczególne uwarunkowania fizjograficzne. Jednak ze względu na presję budowlaną miasta, należy, w planach miejscowych uwzględnić nowe obszary rozwoju budownictwa mieszkaniowego, oraz przede wszystkim funkcji turystycznej i rekreacyjnej, której, jako miastu turystycznemu, brakuje.

12. Uwarunkowania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Uwarunkowania dotyczące zagospodarowania terenu wynikające z realizacji ponadlokalnych celów publicznych na poziomie województwa i kraju określa między innymi Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

Ponadto istnieją jeszcze inne dokumenty strategiczne i programujące, które mogą zawierać propozycje celów publicznych, których realizacja może stać się wyznacznikiem rozwoju gospodarczego i społecznego miasta.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego określa uwarunkowania i zasady rozwoju Sandomierza w kilku najważniejszych aspektach, nie zawiera jednak zadań wpisanych do rejestru zadań rządowych (brak tych zadań dotyczy całego województwa). W związku z tym Plan Zagospodarowania Województwa określa zadania realizacji ponadlokalnych celów publicznych, rekomendowane do zamieszczenia w wojewódzkim rejestrze.

Proponowane zadania rządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych:

- droga ekspresowa S-74 Łódź – Kielce – Rzeszów – Barwinek;
- wały przeciwpowodziowe wzdłuż Wisły;
- modernizacja (obejścia) dróg krajowych.

Istotne przedsięwzięcia rządowe o charakterze publicznym:

- proponowany Park Krajobrazowy "Dolina Środkowej Wisły" – od Sandomierza w dół Wisły;
- obszar sieci ekologicznej NATURA 2000 "Małopolski Przełom Wisły" – jako obszar OSO.

Jako priorytetowe zadanie rządowe na terenie Sandomierza w Kompleksowym Programie Rozwoju Sieci Drogowej Województwa Świętokrzyskiego proponuje się zakwalifikowanie budowy drugiej nitki mostu na Wiśle powiązanej z budową ul. Lwowskiej – bis w ciągu drogi krajowej nr 77.

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 ujęto rewitalizację Starego Miasta w Sandomierzu, jako jedno z zadań

inwestycyjnych w ramach Priorytetu 6 - Wzmocnienie ośrodków miejskich i rewitalizacja małych miast.